

Op zoek naar gelijkwaardigheid en herkenning

Een onderzoek naar samenwerking tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector op het gebied van praktijkgericht onderzoek

*Onderzoek door de Boekmanstichting en Centre for Science and Technology Studies (CWTS)
van de Universiteit Leiden*

Februari 2026

Colofon

Voor: Regieorgaan SIA

Thomas Kelderman

Programmamanager | Culturele en creatieve sector | Maatschappelijk Verdienvermogen

Tel. +31 (0) 6 10 21 87 20

E-mail Thomas.Kelderman@regieorgaan-sia.nl

Van: Boekmanstichting

Jenneke Harings, projectleider

Maxime van Haeren, onderzoeker

Sita Struijke, onderzoeker

Boekmanstichting

Herengracht 415

1017 BP Amsterdam

+31 (0)20 624 37 36

info@boekman.nl

www.boekman.nl

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Van: CWTS

Inge van der Weijden, projectleider

Andrea Reyes Elizondo, onderzoeker

Vincent Traag, onderzoeker

CWTS B.V.

Postbus 905

2300 AX Leiden

Tel. +31 (0)71 527 3909

info@cwts.leidenuniv.nl

www.cwtsbv.nl

Inhoudsopgave

DEEL I – Oplegger & inleiding Boekmanstichting & CWTS	5
Oplegger	6
1. Inleiding	8
1.1 Introductie	8
1.2 Onderzoeksopdracht.....	9
1.3 Begrippen	9
DEEL 2 – Kwalitatief onderzoek Boekmanstichting.....	12
2. Methodologie literatuuronderzoek en focusgroepen.....	13
2.1 Literatuuronderzoek	13
2.2 Gespreksleidraad.....	13
2.3 Focusgroepen	14
3. Analyse	15
3.1 Beschrijvend	15
3.2 Analytisch	30
3.3 Contextueel	38
3.4 De belangrijkste bevindingen uit de focusgroepen	44
4. Case studies	46
4.1 Arts in Health (WO).....	46
4.2 BAD Awards, MU Hybrid Art House (Culturele Industrie).....	49
4.3 Creating Cultures of Care, SPRONG (HBO)	50
4.4 Art&Mind (MBO)	54
4.5 Ruimtekoers (Cultuurbeoefening)	56
5. Conclusie.....	58
5.1 Inzicht in bestaande netwerken.....	58
5.2 Overzicht van kansen en barrières	58
5.3 Voorwaarden vervolgenterventies en beleidsontwikkeling	60
DEEL 3 – Kwantitatief onderzoek CWTS.....	63
Methodologie	64
Survey	64
Verzamelen van potentiële respondenten	64
Respondenten	65
Resultaten	66

Achtergrondinformatie Respondenten	66
Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector op Projectbasis	68
Verbonden aan Netwerken	73
Ervaring Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector: Succes- en Belemmerende factoren	74
Good Practices	77
Financieringsbronnen voor Onderzoeksprojecten met de Culturele Creatieve Sector	79
Nadere analyse: Organisaties en Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector	82
Toekomstige Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector	86
Conclusie	89
DEEL 4 – Slot Boekmanstichting & CWTS	91
Tot slot	92
DEEL 5 – literatuur en bijlagen Boekmanstichting & CWTS	93
Geraadpleegde literatuur.....	94
Bijlagen.....	95
Bijlage A: respondenten focusgroepen.....	95
Bijlage B: figuren	97
Bijlage 1: Survey	111
Bijlage 2: Email Uitnodiging	141
Bijlage 3: Introductie en Consent	142
Bijlage 4: Email Reminder	144
Bijlage 5: Overzicht van genoemde netwerken	145

DEEL I – Oplegger & inleiding | Boekmanstichting & CWTS

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Oplegger

Samenvatting

De Boekmanstichting en het Centre for Science and Technology Studies (CWTS) deden een respectievelijk kwalitatieve en kwantitatieve netwerkanalyse, met als doel inzicht te krijgen in bestaande samenwerkingen op het snijvlak van wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector. In deze netwerkanalyse staan transdisciplinaire samenwerkingen centraal, waarin door wetenschap en onderwijs aan de ene kant en de culturele en creatieve sector aan de andere kant wordt gewerkt aan maatschappelijke opgaven. Onderdeel van het onderzoek was het in kaart brengen van de thema's en doelen van deze samenwerkingen, de factoren die bijdragen aan hun succes of ze belemmeren, de manieren waarop ze financieel en beleidsmatig worden ondersteund en hun verhouding tot vergelijkbare samenwerkingen op internationaal niveau.

De waarde van praktijkgericht onderzoek staat in dit onderzoek op geen enkel moment ter discussie. Wel is er sprake van een uiterst versnipperd veld, waar beleids- en financieringsinstrumenten eerder belemmerend werken dan dat ze dit soort projecten vooruit helpen. Door deze constatering is de uitkomst van het onderzoek een lijvige studie, die ook inzoomt op vele details en het verschil van werken in de drie onderzochte onderzoeks- en onderwijssystemen (MBO, HBO, WO) en de culturele en creatieve sector (met de nadruk op creatieve industrie en cultuurbeoefening). De uitdaging ligt in het creëren van beleids- en financieringsstructuren die deze waarde daadwerkelijk mogelijk maken, in plaats van onbedoeld te beperken. Dat vraagt om herziening van regels, erkenning van verschillende kennisvormen en de bereidheid om ruimte te bieden aan onzekerheid, kleine spelers en nieuwe verbindingen.

Uit literatuuronderzoek en de focusgroepen komt naar voren dat er geen gezamenlijk beeld van praktijkgericht onderzoek bestaat, en dat er vele vormen zijn. Zowel in opzet, als in doel, maar ook financiering en onderwerpen zijn zeer verschillend van aard. Dit levert een versnipperd beeld op, terwijl er behoefte bestaat aan een overzicht, en gezamenlijke kennisdeling. Een belangrijke conclusie is dat de samenwerkingspartners niet altijd gelijkwaardig aan elkaar zijn. Dat heeft verschillende redenen. Ten eerste omdat organisaties in wetenschap en onderwijs heel anders georganiseerd zijn dan organisaties in culturele en creatieve sector. Daarnaast zijn de financieringssystemen heel verschillend van aard. Ook wordt culturele en creatieve sector nog vaak instrumenteel ingezet, waardoor de bijdrage transactioneel is en de waarde van artistiek onderzoek niet altijd optimaal gebruikt wordt. De waarde van de voor- en natrajecten wordt ook niet altijd op waarde geschat: het kost tijd om een nieuwe samenwerking op te zetten en die wordt zelden gefinancierd. In het natraject is vaak sprake van de meeste kennisdeling en impact, maar het natraject wordt ook zelden gefinancierd. Een laatste conclusie is dat financieringssystemen nog niet altijd zijn ingericht op de aard en waarde van praktijkgericht onderzoek.

De survey, waarvan een groot deel van de respondenten aan het WO werkzaam is, laat een met het kwalitatieve onderzoek vergelijkbaar beeld zien. Diversiteit karakteriseert de

samenwerkingen tussen onderzoekers en CCS: diversiteit in maatschappelijke opgaven, samenwerkingspartners, netwerken en financiers. Het WO is een actieve samenwerkingspartner, maar vindt nog niet altijd de weg naar de praktijk. Essentiële factoren voor het starten van nieuwe samenwerkingen vanuit onderzoekers zijn: toegang tot het netwerk van de CCS, het vergroten van kennis van de culturele creatieve sector (dat geldt met name voor WO partners), voldoende en rechtvaardige financiering voor CCS partners als basis om gelijkwaardige samenwerking te creëren, en (externe) financiering om voor- en natrajecten van onderzoeksprojecten volwaardig uit te voeren (in plaats van in eigen tijd van onderzoekers). Dat laatste geldt natuurlijk ook voor de organisaties uit de culturele en creatieve sector.

Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit meerdere onderdelen waar de twee onderzoeken van respectievelijk De Boekmanstichting en CWTS de meest lijvige zijn. We starten met een gezamenlijke samenvatting en inleiding, waarna de afzonderlijke onderzoeken volgen. We sluiten daarna gezamenlijk af en ook het nawerk hebben we samengevoegd.

1. Inleiding

1.1 Introductie

Welke netwerken voor praktijkgericht onderzoek zijn er op dit moment in Nederland op het snijvlak van de wetenschap en de culturele en creatieve sector, en waar halen deze netwerken hun financiering vandaan? Dit is de hoofdvraag die centraal staat in dit onderzoek, dat is uitgevoerd door de Boekmanstichting en het CWTS in opdracht van Regieorgaan SIA, het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie (SCI).

Het idee dat niet alleen onderzoek aan onderwijsinstellingen, maar ook kunst en cultuur kunnen bijdragen aan maatschappelijke opgaven is niet nieuw. Al in 2013 schreef minister Jet Bussemaker in haar cultuurvisie *'Cultuur beweegt. De betekenis van cultuur in een veranderende samenleving'* het volgende: 'Het bestaansrecht van kunstenaars en culturele instellingen ligt niet zozeer in de sector zelf maar in de verbinding met de samenleving. [...] Maatschappelijke vraagstukken op bijvoorbeeld het gebied van zorg, maatschappelijk verantwoord ondernemen, energie- en voedselvoorziening, krimp of vergrijzing worden steeds complexer. Voor de aanpak van deze vraagstukken groeit het belang van creativiteit en innovatie. Cultuur en cultuuronderwijs leveren daaraan een belangrijke bijdrage' (Bussemaker, 2013). En de ontwerpende kracht van kunst en cultuur is daarna uit cultuurvisies en het cultuurbeleid, zowel nationaal als lokaal, nooit verdwenen.

In de culturele sector, binnen overheden, en binnen verschillende andere sectoren, zoals het sociaal domein, zorg, ruimtelijke ordening, is men er inmiddels behoorlijk van overtuigd dat de ontwerp- en verbeeldingskracht van kunst en cultuur vaak wordt bestempeld als een van de belangrijkste waarden. Vandaar ook dat niet alleen de ontwerpkracht, maar ook de waarde van artistiek onderzoek steeds meer wordt gezien en benoemd. In opdracht van SIA en als onderdeel van het pilotprogramma Culturele en Creatieve Sector onderzoeken we hoe we de samenwerking tussen de culturele en creatieve sector en praktijkgericht onderzoek kunnen stimuleren, om zo te werken aan de maatschappelijke uitdagingen. Het doel van dit pilotprogramma, dat loopt van 2025 tot 2027, is het verkennen hoe de kennisontwikkeling- en uitwisseling van de culturele en creatieve sector door middel van praktijkgericht onderzoek kan worden versterkt. De focus ligt hierbij op het bijdragen aan maatschappelijke uitdagingen door innovatieve en gelijkwaardige samenwerkingsvormen.

In dit onderzoek, een netwerkanalyse, kijken we naar momenten, projecten, en verbanden waarin kunst en cultuur samen met wetenschap en onderwijs werken aan verschillende maatschappelijke opgaven. De netwerkanalyse geeft inzicht in bestaande samenwerkingen op het gebied van praktijkgericht onderzoek, en geeft een gedetailleerd beeld van succesfactoren en belemmeringen op dit gebied.

Het onderzoek bestaat uit een kwalitatief deel en een kwantitatief deel. Het kwalitatieve onderzoek is uitgevoerd door de Boekmanstichting door middel van literatuuronderzoek en

focusgroepgesprekken. Het kwantitatieve deel van het onderzoek is uitgevoerd door CWTS door middel van een survey (ook wel enquête genoemd).

1.2 Onderzoeksopdracht

Als onderdeel van de Pilot Culturele en Creatieve Sector verleent Regieorgaan SIA een opdracht voor een netwerkanalyse aan zowel de Boekmanstichting (kwalitatief) als het CWTS (kwantitatief). Het doel van de netwerkanalyse is om inzicht te krijgen in bestaande samenwerkingen op het snijvlak van wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector. In deze netwerkanalyse staan transdisciplinaire samenwerkingen centraal, waarin door wetenschap en onderwijs aan de ene kant en de culturele en creatieve sector aan de andere kant wordt gewerkt aan maatschappelijke opgaven. Er is sprake van synergie tussen meerdere partijen uit verschillende domeinen.

In de netwerkanalyse hoort het in kaart brengen van de thema's en doelen van deze samenwerkingen, de factoren die bijdragen aan hun succes of ze belemmeren, de manieren waarop ze financieel en beleidsmatig worden ondersteund en hun verhouding tot vergelijkbare samenwerkingen op internationaal niveau. Verder kunnen samenwerkingen worden uitgelicht die nog niet op de radar staan van SIA, FCP en SCI of die aanleiding kunnen bieden tot verbinding met strategische partners in de toekomst. Het onderzoek mondt uit in aanbevelingen om structurele samenwerking tussen de wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector te versterken.

1.3 Begrippen

Tijdens het werken aan dit onderzoek hebben we gemerkt dat over sommige termen soms begripsverwarring bestaat. We hebben hier dan ook aan het begin van alle focusgroepen aandacht voor gevraagd en onze invulling voor dit onderzoek van deze begrippen gegeven. Die invulling herhalen we hieronder. Aan het eind van dit onderzoek zal blijken dat juist ook begripsverwarringen ervoor zorgen dat er niet altijd optimaal wordt, of kan worden samengewerkt.

Praktijkgericht onderzoek

In de 'Verkenning naar de versterking van praktijkgericht onderzoek aan kunsthogescholen' wordt een definitie van praktijkgericht onderzoek gegeven: "Praktijkgericht onderzoek kenmerkt zich doordat de onderzoekers gedurende het gehele onderzoeksproces nauw samenwerken met de praktijk. Om dit te kunnen realiseren vindt praktijkgericht onderzoek vrijwel altijd plaats in netwerken en is het onderzoek vaak kortcyclisch. Specifiek voor het domein van de kunsten geldt dat het ook kan gaan om onderzoek dat de kunstenaar/maker zelf uitvoert om de eigen praktijk te verkennen en te vernieuwen. Het praktijkgericht onderzoek aan kunsthogescholen beslaat een breed veld van muziek, theater, dans, kunsteducatie, design, beeldende kunst, film, bouwkunst, mode, (interactieve) media, circus en cross-overs tussen deze terreinen." (SIA, 2020, p.7).

Binnen het praktijkgericht onderzoek worden in deze bron drie vormen van onderzoek onderscheiden:

- artistiek onderzoek (in en door de kunsten zelf)
- onderzoek dat ten behoeve van een andere praktijk wordt uitgevoerd (al dan niet in samenwerking met andere disciplines en onderzoekers)
- onderzoek naar of over de kunsten

We hebben ons in dit rapport met name gericht op samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs aan de ene kant en de culturele en creatieve sector aan de andere kant. Al zijn in de focusgroepen veel verschillende soorten onderzoek voorbijgekomen. Als er in de focusgroepen of opmerkingen in de enquête blijkt dat het om iets anders gaat, dan zullen daar in dit rapport altijd op wijzen. Dat er geen gemeenschappelijk kader bestaat, of een gemeenschappelijke taal, is mogelijk het gevolg van een versnipperd veld waarin dit soort onderzoek plaatsvindt.

Wetenschap en onderwijs

Praktijkgericht onderzoek was altijd ‘voorbehouden’ aan het HBO. Op universiteiten wordt toch meer fundamenteel onderzoek gedaan en op het MBO was alles alleen maar praktijk. Daar komt verandering in. We hebben in dit onderzoek zo veel mogelijk gekeken naar praktijkgericht onderzoek binnen alle middelbaar (MBO), hoger (HBO) en wetenschappelijk (WO) onderwijs. Daarom spreken we van ‘wetenschap en onderwijs’ aan de ene kant en de culturele en creatieve sector (zie hieronder) aan de andere kant.

Culturele en creatieve sector (CCS)

De culturele en creatieve sector omvat alle disciplines binnen kunst, cultuur en creatieve industrie. Ook erfgoed komt af en toe voorbij. We richten ons in het onderzoek binnen het domein van de culturele en creatieve sector iets meer op creatieve industrie en cultuurbeoefening vanwege de betrokkenheid bij dit onderzoek als onderdeel van het pilotprogramma Culturele en creatieve sector waar naast SIA ook het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Fonds Cultuurparticipatie betrokken zijn.

Creatieve industrie (CI)

We spreken over creatieve industrie als werkveld van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Op basis van dat werkveld hebben we een van de focusgroepen ook vormgegeven.

Cultuurbeoefening (CB)

We spreken over het veld van cultuurbeoefening als een van de werkvelden van het Fonds Cultuurparticipatie. Een ander woord voor cultuurbeoefening is cultuurparticipatie. We doelen daarbij op de actieve cultuurparticipatie.

Netwerk

Respondenten van zowel focusgroepen als enquête benoemen subsidieregelingen en organisaties als netwerken. Dat is informatie die nu al leidt tot een conclusie dat niet altijd

duidelijk is wat netwerken zijn, wie er samenwerken en welke netwerken er zijn. Wel is duidelijk dat er verschillende formele en informele netwerken bestaan. We gebruiken het woord netwerk in dit rapport dus niet alleen voor formele netwerken, maar benoemen het ook als er over informele of niet-bestaande netwerken wordt gesproken.

DEEL 2 – Kwalitatief onderzoek | Boekmanstichting

2. Methodologie literatuuronderzoek en focusgroepen

2.1 Literatuuronderzoek

Om meer zicht te krijgen op de geschiedenis en praktijk van praktijkgericht onderzoek en de bestaande netwerken in Nederland heeft de Boekmanstichting ten eerste geput uit de eigen catalogus, waarin naast titels op het gebied van cultuuronderzoek en cultuurbeleid ook ‘grijze’ literatuur te vinden is (rapporten, papers, cultuurnota’s, enzovoort). Over praktijkgericht onderzoek was daar niet direct veel te vinden, dus hebben we verder gezocht via de opdrachtgevers en bekende netwerken om een zo compleet mogelijk overzicht te krijgen. Interessant is dat er veel is verschenen over methodologieën over artistiek onderzoek (zoals Hübner 2024, Borgdorff 2009) en dat ook binnen andere domeinen dan alleen het domein van de geesteswetenschappen en kunst en cultuur aandacht is voor de waarde van artistiek onderzoek. We hebben de belangrijkste bevindingen uit ons literatuuronderzoek door de resultaten heen geweven, maar voor de volledigheid nemen we onze volledige literatuurlijst op in de geraadpleegde literatuur. Daarnaast is het literatuuronderzoek gebruikt om de gespreksleidraad voor de focusgroepen verder vorm te geven. Ook hebben we onze literatuurlijst en de belangrijkste bevindingen gedeeld met CWTS, zodat zij deze konden gebruiken bij het opstellen van de vragenlijst voor de enquête.

2.2 Gespreksleidraad

In de focusgroepgesprekken is de volgende gespreksstructuur aangehouden, die ook de basis vormt voor de opzet van deze onderzoeksrapportage.

Hoofdvraag

Welke (onderzoeks)netwerken voor praktijkgericht onderzoek zijn er op dit moment in Nederland op het snijvlak van de wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector en waar halen deze netwerken hun financiering vandaan?

Deelvragen

Beschrijvend

- Mapping. Welke personen, organisaties en netwerken werken in Nederland transdisciplinair op het snijvlak van wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector aan maatschappelijke opgaven?
- Vormgeving. Hoe worden samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector momenteel vormgegeven op inhoudelijk niveau (naar welke maatschappelijke thema’s doen zij onderzoek) en op praktisch niveau (bijvoorbeeld omvang, penvoerderschap en looptijd)?

Analytisch

- Ondersteuning. Hoe worden samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector financieel en beleidsmatig ondersteund?
- Successen. Welke factoren (bijv. organisatievormen) maken samenwerking succesvol of belemmeren deze?

Contextueel

- Best practices. Welke voorbeelden van samenwerkingen tussen wetenschap en de CCS, bijvoorbeeld op Europees niveau (Horizon Europe, Creative Europe), bieden inspiratie voor de Nederlandse context?
- Onbenut potentieel. Welke potentiële cross-overs en samenwerkingsmodellen zijn nog onbenut?
- Aanbevelingen. Hoe kunnen bestaande systemen van financiering en beleid beter inspelen op informele of nieuwe vormen van samenwerking?

2.3 Focusgroepen

Naast het literatuuronderzoek heeft de Boekmanstichting in het najaar van 2025 focusgroepgesprekken gevoerd met experts op het gebied van praktijkgericht onderzoek in vijf verschillende groepen: mensen uit het MBO, HBO, WO, de creatieve industrie, en cultuurbeoefening. Naast de focusgroepgesprekken zijn er enkele aanvullende individuele gesprekken gevoerd. In totaal hebben de onderzoekers met 34 mensen gesproken, waarvan 6 vanuit het MBO, 8 vanuit het HBO, 5 vanuit WO, 9 vanuit de creatieve industrie, en 6 vanuit cultuurbeoefening. Een namenlijst van de gesprekspartners is opgenomen in bijlage A. In het rapport citeren we onze gesprekspartners anoniem.

De focusgroepgesprekken waren semi-gestructureerd, er werd steeds gebruikgemaakt van hetzelfde vragenscript waarbij ruimte was voor uitweiding. Een Mentimeter is als tool gebruikt om enkele vragen plenair aan de groep te stellen, die vervolgens verder toegelicht konden worden in het gesprek. De resultaten die in de Mentimeter vragen werden ingevuld zijn slechts in enkele gevallen bruikbaar in de resultaten van de analyse en vormden in de meeste gevallen vooral een gespreksopener over een bepaald onderwerp.

3. Analyse

3.1 Beschrijvend

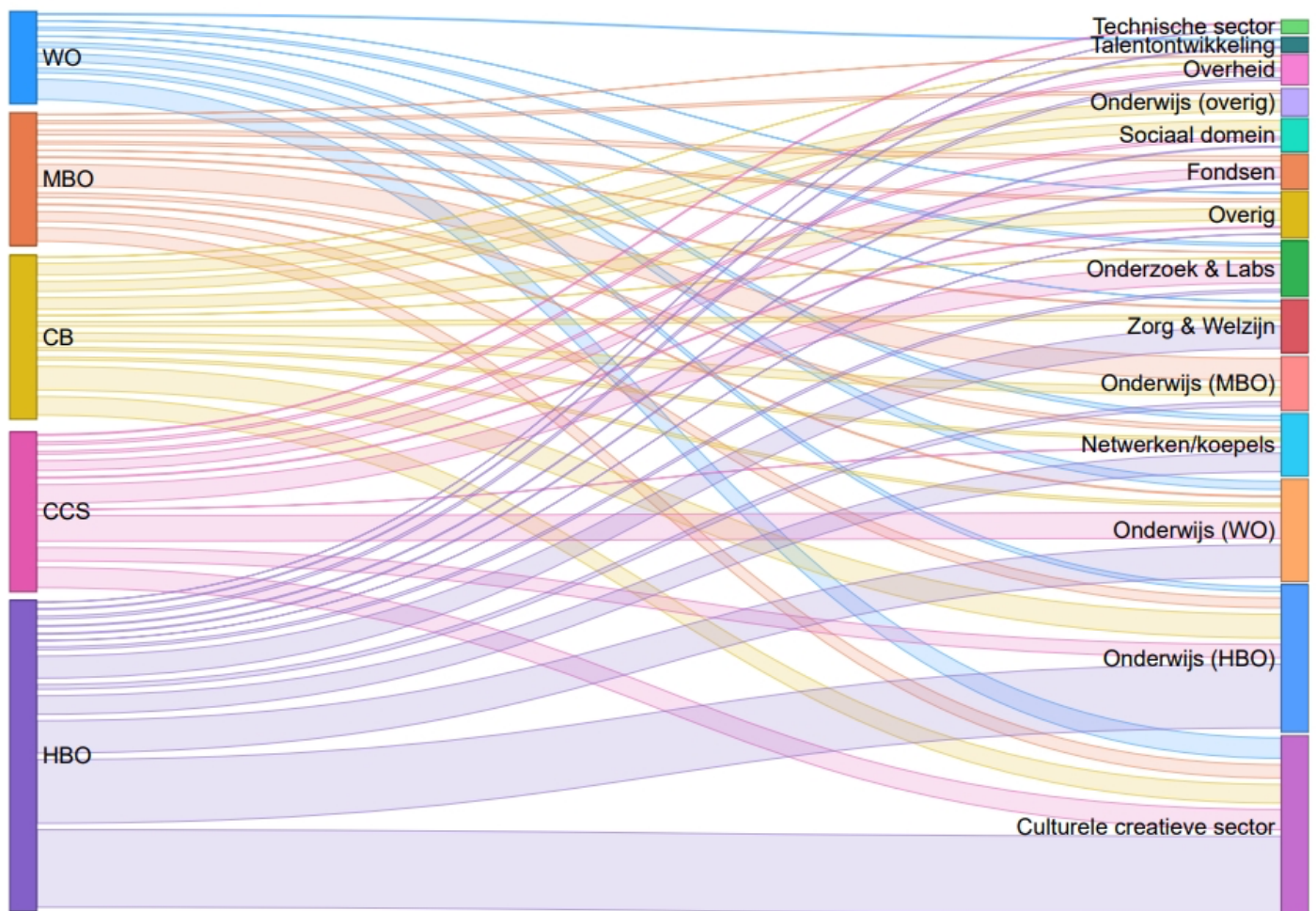
In deze paragraaf laten we zien welke samenwerkingen er bestaan op het gebied van praktijkgericht onderzoek en op welke maatschappelijke thema's deze onderzoeksprojecten zich richten. We hebben ervoor gekozen ons met name te richten op de antwoorden gegeven in de focusgroepen, omdat we op basis van deskresearch met name concluderen dat het veld heel versnipperd is, en dat we geen uitputtend overzicht konden samenstellen.

Mapping

Tijdens de focusgroepen hebben we met een mentimeter gewerkt. Een van de vragen was met welke organisaties de respondenten samenwerken aan praktijkgericht onderzoek, en aan welke netwerken ze zich hebben verbonden met betrekking tot deze onderzoekspraktijk. In onderstaande figuur zijn de samenwerkingspartners die genoemd werden tijdens de focusgroepen gecategoriseerd naar sector of soort (zie de categorieën aan de rechterzijde). De grootte van de verbindingslijn laat

Met welke organisaties werk je samen aan praktijkgericht onderzoek?

Zoals ingevuld door de vijf focusgroepen | MBO n=6, HBO n=8, WO n=5, CCS n=9, CB n=6.

Figuur 1.1 Sanky samenwerkingspartners (ongewogen aantallen)

zien hoe vaak er tijdens een focusgroep (de vijf groepen aan de linkderzijde) een samenwerkingspartner is genoemd uit een van deze categorieën. Dit levert een **indicatief** overzicht op van met welke organisaties en sectoren vaker en minder vaak wordt samengewerkt. Hierbij moet ook rekening gehouden worden met het feit dat de focusgroepen een verschillend aantal deelnemers hadden.¹ De figuur is gebaseerd op ongewogen aantallen.

In figuur 1.2 staat weergegeven wat de focusgroep deelnemers antwoordden op de vraag: ‘Aan welke netwerken heb je je verbonden met betrekking tot je praktijkgericht onderzoek?’. Tussen de resultaten stonden zowel formele netwerkorganisaties (soort = ‘Netwerk’), als organisaties die niet uitsluitend een netwerkorganisatie zijn, maar als onderdeel van hun hoofdzakelijke werkzaamheden wel een netwerkfunctie vervullen (Netwerk+). Omdat de deelnemers deze organisaties hebben aangemerkt als relevant voor het netwerk, zijn ze hier ook meegenomen. Dit maakt inzichtelijk welke organisaties, naast de formele netwerkorganisaties, ook een rol vervullen in de netwerken van het praktijkgericht onderzoek. Onderstaande cijfers moeten wederom met voorzichtigheid worden benaderd, aangezien het om slechts een klein aantal respondenten gaat. Hoe donkerder de kleur, hoe vaker het netwerk/de organisatie is genoemd. De weergegeven aantallen zijn niet gewogen.

Figuur 1.2 Matrix: Aan welke netwerken heb je je verbonden m.b.t. praktijkgericht onderzoek?

Naam	Soort	MBO (n=6)	HBO (n=8)	WO (n=5)	CI (n=9)	CB (n=6)	Totaal (n=34)
ARIAS	Netwerk	0	2	2	2	0	6
SPRONG Creating Cultures of Care	Netwerk+	0	2	0	0	3	5
NWA Route Kunst	Netwerk	0	5	0	0	0	5
Practoraten.nl	Netwerk	4	1	0	0	0	5
KUO (Vereniging Hogescholen)	Netwerk+	0	4	0	0	0	4
KxWxS	Netwerk+	0	2	1	1	0	4
Professional Doctorate Arts+Creative (PD kunst en creatief)	Netwerk+	0	4	0	0	0	4
Arts in Health Nederland	Netwerk	1	2	0	0	1	4
SAR (Society for Artistic Research)	Netwerk	0	4	0	0	0	4
CASE	Netwerk+	1	2	0	0	0	3
MAR (Meaningful Artistich Research)	Netwerk+	0	2	0	1	0	3
COECI	Netwerk	0	1	0	2	0	3
Kunst≈Onderzoek Lectorenplatform	Netwerk	0	3	0	0	0	3
Npuls	Netwerk	1	1	1	0	0	3
Public Spaces	Netwerk	0	0	0	3	0	3
CUCo (Centre for unusual collaborations)	Netwerk+	0	0	0	2	0	2
CVI (Consortium voor Innovatie)	Netwerk+	1	0	0	0	1	2
DEN	Netwerk+	0	0	0	2	0	2

¹ In bijlage A zijn de achterliggende data van deze figuur opgenomen.

GRASP (Institute for Gravitational and Subatomic Physics)	Netwerk+	0	0	2	0	0	2
Lectoraat Arts & Wellbeing	Netwerk+	0	2	0	0	0	2
Moonshot digitale cultuur	Netwerk+	0	0	0	2	0	2
Comenius	Netwerk	2	0	0	0	0	2
Cultuur coördinatoren MBO	Netwerk	2	0	0	0	0	2
ELIA	Netwerk	0	2	0	0	0	2
Informele netwerken	Netwerk	0	0	0	2	0	2
KIN (Klimaatonderzoek Initiatief Nederland)	Netwerk	0	0	1	1	0	2
Medical Delta	Netwerk	0	1	1	0	0	2
OKWT Lectorenplatform	Netwerk	0	2	0	0	0	2
Zoöp	Netwerk	0	0	0	2	0	2
Creative Pact for Skills	Netwerk+	0	0	0	1	0	1
ECSA (European Citizen Science Association)	Netwerk+	0	0	0	1	0	1
ISEA (International Symposium on Electronic Art)	Netwerk+	0	1	0	0	0	1
Meta-immunotypes (NWO Ondersteund netwerk)	Netwerk+	0	0	0	1	0	1
Mnext Breda	Netwerk+	0	0	0	0	1	1
PAMA (Performing Arts Medicine Association)	Netwerk+	0	1	0	0	0	1
Possibilize	Netwerk+	0	0	0	0	1	1
RASL (Rotterdam Arts & Sciences Lab)	Netwerk+	0	0	1	0	0	1
S+T+ARTS	Netwerk+	0	0	0	1	0	1
SPRONG groep PEARL	Netwerk+	0	1	0	0	0	1
SPRONG Vitaliteit en Gezondheid	Netwerk+	0	1	0	0	0	1
Thematafel Maatschappelijk Verdienvermogen	Netwerk+	0	1	0	0	0	1
UASNL (Universities of Applied Sciences Netherlands)	Netwerk+	0	1	0	0	0	1
Bètapartners	Netwerk	0	1	0	0	0	1
CS-NL (Citizen Science Nederland)	Netwerk	0	0	0	1	0	1
EARN (Expanded Artistic Research Network)	Netwerk	0	1	0	0	0	1
IADMS (International Association for Dance Medicine & Science)	Netwerk	0	1	0	0	0	1
Merian (Maastricht Experimental Research In and Through the Arts Network)	Netwerk	0	0	1	0	0	1

Netwerk Kunst en Gezondheid Utrecht	Netwerk	0	1	0	0	0	1
Network for Environmental humanities (UU)	Netwerk	0	0	1	0	0	1
Nieuwe Utrechtse School	Netwerk	0	0	1	0	0	1
OASIS	Netwerk	1	0	0	0	0	1
Werkplaats van de toekomst	Netwerk	0	0	0	1	0	1

Met wie wordt samengewerkt?

Uit de MBO focusgroep blijkt dat praktijkgericht onderzoek voornamelijk intern plaatsvindt in samenwerking met andere practoraten, docentonderzoekers of opleidingsmanagers.

Daarnaast maakt het MBO altijd een sterke verbinding met de beroepspraktijk en de studenten. MBO onderzoekers werken ook samen met het HBO. Daarin gelden wel beperkingen: de wet op het HBO bepaalt dat het MBO geen kennisinstelling is waardoor ze niet als partner deel kunnen nemen aan een consortium voor een onderzoeksproject, daarnaast blijkt uit de focusgroep dat het MBO niet altijd gelijkwaardigheid ervaart vanwege de hiërarchische verhouding met het HBO. Praktijkgericht onderzoek vanuit het MBO werkt, voor zover dit in de focusgroep naar voren kwam, niet tot nauwelijks samen met organisaties of personen uit het wetenschappelijk onderwijs. Verder wordt er in het MBO geregeld samengewerkt met de culturele en creatieve praktijk, bijvoorbeeld met musea, kunstfestivals of ontwerpers. Er kunnen grote verschillen zijn tussen de uiteenlopende sectoren waarmee interdisciplinair wordt samengewerkt. Op cultuurbeoefening wordt vanuit het MBO breed ingezet door 'Cultuurcoördinatoren', wiens taak het is om cultuur(educatie) sterker te verankeren in het onderwijs. Het is echter niet vanzelfsprekend dat zij betrokken zijn bij een practoraat of bij praktijkgericht onderzoek. Op volgorde van relevantie werden de volgende netwerken het meest genoemd door de MBO focusgroep: Practoraten.nl, Comenius Netwerk, het netwerk van Cultuurcoördinatoren, CASE (AHK), NPuls, OASIS, Arts in Health Nederland.

Het praktijkgericht onderzoek vanuit het HBO heeft een aanzienlijk groter netwerk. Er wordt veel samengewerkt tussen hogescholen en met WO-instellingen en de culturele praktijk. Ook vindt er samenwerking plaats met het MBO en cultuurbeoefening. Van de vijf onderzochte groepen (MBO, HBO, WO, CI, CB) lijkt het HBO het meest in contact te staan met samenwerkingspartners uit al deze verschillende domeinen. De wortels van het HBO rijken tot diep in de culturele praktijk. Dit heeft er ook mee te maken dat het voor praktijkgericht onderzoek vanuit het HBO vaak een subsidievoorwaarde is om met praktijkpartners samen te werken – hierover later meer. Er zijn tal van netwerken waaraan de HBO onderzoekers zich verbinden, deze netwerken richten zich soms voornamelijk op het HBO, maar hebben vaak een cross-over naar het WO, de culturele praktijk of de zorg- en welzijnssector. De volgende netwerken zijn in de focusgroep vaker dan twee keer genoemd, op volgorde van relevantie: NWA Route Kunst, KUO (Vereniging Hogescholen), Professional Doctorate Arts+Creative, SAR (Society for Artistic Research), Kunst≈Onderzoek lectorenplatform, ARIAS, Arts in Health Nederland, SPRONG Creating Cultures of Care, CASE, ELIA, KxWxS, Lectoraat Arts & Wellbeing, MAR (Meaningful Artistic Research), OKWT Lectoratenplatform.

De gesprekspartners uit de WO focusgroep geven aan dat hun samenwerkingen minder ver de culturele praktijk in rijken dan bij het HBO of MBO. Zij werken in hun praktijkgerichte onderzoek vooral samen met individuele kunstenaars, musea of theaters. Daarnaast vindt er ook samenwerking plaats met het HBO, maar niet of nauwelijks met het MBO. Netwerken die in de WO focusgroep genoemd werden zijn onder andere, op volgorde van relevantie: ARIAS, GRASP (Institute for Gravitational and Subatomic Physics), KxWxS, PhDArts, Merian (Maastricht Experimental Research In and Through the Arts Network), RASL (Rotterdam Arts & Sciences Lab), KIN (Klimaatonderzoek Initiatief Nederland), Network for Environmental Humanities (UU).

De focusgroep met experts uit de creatieve industrie laat zien dat zij in hun samenwerkingen sterk gericht zijn op de culturele praktijk, maar wel altijd verbonden zijn aan één of meerdere onderwijsinstellingen (vooral met het HBO en WO, maar ook met het MBO). Netwerken waaraan zij zich verbinden (of organisaties/fondsen die belangrijk zijn voor het vormen van hun netwerk) die twee keer of vaker zijn genoemd binnen de groep: PublicSpaces, ARIAS, CUCo (Centre for Unusual Collaborations), DEN, informele netwerken, Moonshot digitale cultuur, Zoöp connections, en Co-creatie en cultuurbeoefening van Regieorgaan SIA.

De focusgroep met experts op het gebied van cultuurbeoefening laat zien dat zij meer gericht zijn op het sociaal domein en lokale organisaties dan de andere groepen. Verder werken zij ook samen met hogescholen, de beroepspraktijk en de culturele praktijk. De samenwerking met het WO lijkt minder sterk te zijn. In focusgroep kwam SPRONG Creating Cultures of Care naar voren als belangrijk netwerk, alsook Arts in Health Nederland en het netwerk van cultuurcoaches. Daarnaast zijn enkele netwerken genoemd die zich specifiek richten op een bepaald domein waarbinnen de aanwezige experts werkzaam zijn, zoals Dadom netwerk (zorg en muziek), Bibliotheken Overijssel en Buurtgerichte bibliotheken (bibliotheken), of HAN BioCentre (biobased onderzoek).

Een van de aanwezigen bij de WO focusgroep merkte op dat ‘we weten wel zo’n beetje waar iedereen mee bezig is, en iedereen heeft een eigen netwerk, maar een overzicht [van alle samenwerkingen en onderzoeken die lopen] ontbreekt. Dat is een bewijs voor de relevantie van dit onderzoek’. Dit sentiment werd in alle focusgroepen gedeeld. Ook in de literatuur komt dit terug. In een rapport van SIA en Bosman & Vos (2020) werd een advies gedaan tot meer focus en samenhang in het praktijkgericht onderzoek, omdat het ‘gefragmenteerd en over verschillende opleidingen en disciplines verspreid is’ (Ankeren et al. 2020). En tijdens de werkconferentie van KxWxS in 2024 werd duidelijk dat ‘de verschillende werelden elkaar niet kennen of kunnen vinden, dat ze geen mogelijkheden hebben tot samenwerking binnen hun institutionele kaders en dat hun onderzoek altijd weer opnieuw aangevraagd moet worden en er dus op geen enkele manier kennisaccumulatie en continuïteit tot stand komt’ (Stikker et al. 2024). Versnippering van mensen, organisaties en financiering vormt dus een belemmering in het praktijkgericht onderzoek.

Vormgeving: praktisch

Hoe worden de samenwerkingen tussen de wetenschap en onderwijs (MBO, HBO, WO) en de culturele en creatieve sector praktisch vormgegeven? In dit hoofdstuk gaan we in op de basisstructuren die er voor praktijkgericht onderzoek bestaan vanuit de verschillende (onderwijs)instellingen, maar ook het ontstaan van de samenwerkingen, het voortraject, de duur en omvang van een project in betrokken personen en partners, en wat er nodig is voor een gelijkwaardige samenwerking.

Bestuurlijke structuur

De basisstructuur van waaruit de onderzoeksprojecten worden opgezet, is verschillend.

In het MBO wordt aan praktijkgericht onderzoek gewerkt vanuit practoraten. Een practoraat is een expertiseplatform, geleid door een practor, van waaruit praktijkgericht onderzoek wordt uitgevoerd. Het practoraat werkt altijd samen met de beroepspraktijk, studenten en docenten en het uiteindelijke doel van een practoraat is om de kwaliteit van het mbo-onderwijs te verbeteren². Het College van Bestuur (CvB) van de betreffende onderwijsinstelling is het sturende orgaan van waaruit de practoraten hun opdracht en financiering ontvangen. Het komt ook voor dat het initiatief tot een practoraat uit een enthousiaste practor of docentonderzoeker komt. De financiering loopt echter vrijwel altijd via het CvB, dat op diens beurt gefinancierd wordt door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap – oftewel financiering uit de eerste stroom³. Het komt voor dat een practoraat aanvullende financiering aanvraagt uit de twee stroom als het wil verlengen of uitbreiden. Ook vinden er soms publiek-private samenwerkingen plaats⁴.

Aan hogescholen zijn er ook onderzoeksgroepen die zich richten op praktijkgericht onderzoek, dit zijn lectoraten. Een lectoraat is een onderzoeksgroep waarin de lector als hoofdonderzoeker samen met onderzoekers, docenten en studenten onderzoeksprojecten en -programma's uitvoert. Het lectoraat zelf wordt net als practoraten gefinancierd vanuit de eerste stroom. Echter, voor de verschillende onderzoeksprojecten die het lectoraat uitvoert moet individuele financiering worden aangevraagd. Dit gebeurt via subsidieregelingen van bijvoorbeeld SIA, NWO of NWA. Deze subsidieregelingen kennen verschillende voorwaarden, bijvoorbeeld dat er met een bepaald aantal praktijkpartners moet worden samengewerkt en dat er voor een deel cofinanciering moet worden gerealiseerd met andere partners.

Op universiteiten wordt praktijkgericht onderzoek weer iets anders georganiseerd. Universiteiten kennen in tegenstelling tot het MBO en HBO geen kerngroepen voor het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek – praktijkgericht onderzoek ontstaat vaak vanuit individuele onderzoekers, leerstoelen of consortia die besluiten een project sterk op de praktijk te richten.

² <https://practoraten.nl/>

³ Financiering uit de eerste stroom is afkomstig van de onderwijsinstelling, oftewel het ministerie van OCW. Financiering uit de tweede stroom betreft project- en themasubsidies zoals die bij SIA, NWO of NWA aangevraagd kunnen worden. Financiering uit de derde stroom komt van externe partners en cofinanciering.

⁴ Een voorbeeld hiervan is het practoraat Exergaming en Neurofeedback.

Praktijkgericht onderzoek is daarbij meer een onderzoeksmethode of onderzoekslijn. De financiering voor praktijkgericht onderzoek vanuit dan wel in samenwerking met WO is daarom meestal projectmatig, oftewel uit de tweede stroom.

In de culturele en creatieve sector zijn er geen centrale organen die praktijkgericht onderzoek aansturen. Wel zijn er (in)formele netwerken en netwerkorganisaties waarbij zij zich aansluiten. Ook een subsidieregeling of centra aan onderwijsinstellingen worden door de CCS benoemd als relevant netwerk, terwijl dat in feite geen netwerken zijn. Zowel formele netwerken als regelingen brengen partners bijeen uit onder andere MBO, HBO, WO, de culturele en creatieve sector of internationale partners in praktijkgericht onderzoek. Voorbeelden van deze netwerken zijn ARIAS, Arts in Health Nederland, KxWxS, S+T+Arts (internationaal), Centre for Unusual Collaborations (CUCo), SIA (bijvoorbeeld de SPRONG groepen) of Zoöp Connections. Uit de focusgroepen blijkt dat praktijkgericht onderzoek vanuit de culturele en creatieve sector en vanuit cultuurbeoefening vooral projectmatig wordt gefinancierd.

Uit de CI en CB focusgroepen komt naar voren dat organisaties uit de culturele en creatieve sector shiften tussen verschillende vormen van samenwerking aan praktijkgericht onderzoek, afhankelijk van de kansen die zich voordoen. Als zich een project voordoet waarin ze als partner kunnen instappen met in-kind uren, en het sluit aan op wat ze reeds doen, dan doen ze daaraan mee en vergaren ze vooral kennis in plaats van financiering. Als een mogelijkheid zich voordoet om in opdracht aan iets te werken waarbij ze hun methodes in kunnen zetten en er betaald voor krijgen, dan gaan ze daarop in. Als er een onderwerp is waar men zelf onderzoek naar wil doen, maar waar zich geen mogelijkheden voordoen met externe partners, dan wordt hier subsidie voor aangevraagd/ingezet.

Het ontstaan van samenwerkingen

Samenwerkingen op het gebied van praktijkgericht onderzoek kunnen op verschillende manieren ontstaan. Bijvoorbeeld vanuit een eerdere samenwerking, vanuit een gedeelde urgentie (zoals een maatschappelijke opgave), vanuit individueel onderzoek, vanuit een mogelijkheid tot subsidie, vanuit een onderwijs- of onderzoeksinstelling, of vanuit de praktijk van de culturele en creatieve sector. Al deze opties komen wel eens voor, geven de gesprekspartners aan. Toch werd ook duidelijk dat de samenwerking minder vaak ontstaat vanuit de praktijk van de culturele en creatieve sector, met name bij samenwerkingen met het WO. De vraag gaat dus vaker uit vanuit WO, waaruit blijkt dat respondenten de waarde van praktijkgericht onderzoek inzien. In het MBO is het juist zo dat mensen uit de creatieve sector vaak naar het MBO toekomen met een vraag, waarna samenwerkingen ontstaan. Andersom maakt het MBO die beweging naar de culturele praktijk veel minder, als zij bijvoorbeeld partners zoeken voor een practoraat.

Samenwerkingen kunnen daarnaast ook ontstaan doordat partners waarmee samengewerkt wordt, weer andere partners meenemen – dus via het netwerk. Ook via gemeentes ontstaan samenwerkingen, met name in het HBO, omdat gemeentes graag goed willen samenwerken met hun kunstacademies. Als er vanuit de culturele praktijk samenwerkingen ontstaan is dit

bijvoorbeeld vanuit een mogelijkheid tot subsidie, of een vraag vanuit het netwerk. Vragen uit de praktijk zijn vaak verweven met maatschappelijke opgaves.

Er wordt ook vaak gewerkt met onderzoeksvragen vanuit andere praktijken dan de culturele en creatieve sector, zoals de zorg of het sociaal domein. ‘Daar betrekken de HBO kunstlectoren dan weer hun vragen op over de culturele en creatieve sector, wat voor hen belangrijk is en voor de kunstopleidingen’, stelt een HBO deelnemer.

Iedere samenwerking ontstaat dus op een andere manier en vaak door een combinatie van factoren, zoals hierboven omschreven. Een netwerk aan bestendige relaties speelt hierin een belangrijke rol: de gesprekspartners geven aan dat men elkaar weet te vinden op het juiste moment. Vaak valt dat moment samen met een passende call die opent. Hieruit valt op te maken dat de onderwerpen die spelen in de praktijk en de onderwerpen van calls relatief goed op elkaar aansluiten.

Fases en looptijd van onderzoeksprojecten

Ieder onderzoeksproject doorloopt een aantal fases. Aan de respondenten werd in het specifiek gevraagd hoe het voortraject eruitziet, en wat de gemiddelde looptijd van een onderzoeksproject is.

Het voortraject behelst alle voorbereiding die er nodig is om aan het onderzoeksproject te kunnen starten, inclusief het rondkrijgen van de financiering. Meestal duurt het voortraject maximaal twee jaar, dit geldt voor alle gesprekspartners. Er zijn enkele uitzonderingen waarbij het voortraject langer duurde. Gesprekspartners uit de creatieve industrie gaven aan dat het voortraject sterk kan versnellen door het ‘oppoppen’ van een relevante call. In dat geval is de deadline een kwestie van maanden voordat de juiste mensen en organisaties zich rond een relevant thema hebben gevormd. Zoals eerder benoemd, putten mensen dan uit hun bestaande netwerk. Daarbij kan het voorkomen dat mensen elkaar jaren niet spreken, maar een call ervoor zorgt dat er eindelijk samengewerkt kan worden op een bepaald onderwerp.

Het is niet mogelijk om financiering aan te vragen voor het voortraject. Dit betekent dat de uren voor het voortraject meestal uit de eigen tijd moeten komen. Vaak is dit een wat grijs gebied. Voor lectoraten (MBO) geldt dat een kwartiermaker kan worden gefinancierd vanuit het College van Bestuur, maar er kan ook veel eigen tijd in gaan zitten van de initiator. Voor lectoraten geldt dat zij vanuit een aanstelling binnen een lectoraat een nieuw onderzoeksproject kunnen opstarten, maar hier ook eigen tijd in stoppen. In het WO werkt men ook geregeld vanuit een aanstelling aan de universiteit aan onderzoeksprojecten, maar hier wordt de onmogelijkheid van het financieren van het voortraject wel als knelpunt benoemd. Ook voor onderzoeksprojecten uit de culturele en creatieve sector geldt dat het voortraject in de eigen tijd gedaan wordt, die dan vaak gefinancierd wordt uit meerjarige- of projectsubsidies.

Wie penvoerder is van het onderzoeksproject verschilt, zo blijkt uit de focusgroepgesprekken. In het MBO is het de ene keer de lector of initiatiefnemer die het voortouw neemt en de andere keer het College van Bestuur, maar het penvoerderschap blijft binnen het MBO en ligt niet bij

een externe samenwerkingspartner. Wanneer een samenwerking wordt aangegaan tussen een kennisinstelling (HBO of WO) en partners uit de culturele en creatieve sector en er een aanvraag wordt gedaan bij een subsidie die gericht is op het onderzoeksveld, is de kennisinstelling (of een meerdere kennisinstellingen gezamenlijk) meestal de penvoerder. Wanneer een aanvraag wordt gedaan bij subsidies gericht op het culturele veld (zoals CIIIC) zijn het meestal de culturele instellingen die penvoerder zijn. Het penvoerderschap hangt dus samen met de herkomst en het doel van de subsidie.

In het voortraject moet ook de vraagarticulatie helder worden. Dit vergt tijd, hoeveel tijd kan weer verschillen per onderzoeksproject. Een onderzoeksproject dat vanuit het HBO wordt opgestart vergt bijvoorbeeld vaak veel tijd in afstemming met praktijkpartners. ‘We kijken naar wat de brandende vragen zijn bij de praktijkpartners – of het nu de zorg- en welzijnssector is, de technologische sector of bij de kunstenaars zelf. Om die vraag tussen al die partners helder te krijgen ben je wel even bezig.’, benoemt een van de gesprekspartners uit de HBO focusgroep. Voor het WO, dat minder sterk op de praktijk gericht is, zal de vraagarticulatie meer vanuit de theorie of literatuur gedreven worden. Voor een practoraat in het MBO wordt een practoraatsplan opgesteld (waarbij Practoraten.nl vaak een begeleidende en adviserende rol aanneemt), dat goedgekeurd moet worden door het College van Bestuur van de betreffende MBO-instelling. De vraagarticulatie vindt meer intern plaats en minder in afstemming met de sector, dan bij het HBO.

De looptijd van onderzoeksprojecten verschilt sterk en hangt vaak samen met de kaders die gesteld worden door de financiering, zo blijkt uit de focusgroepgesprekken. Zo geeft de SPRONG regeling van SIA financiering voor 8 jaar. Ook de hoeveelheid partners die betrokken zijn spelen hierin een rol, vaak geldt: hoe dichter een project bij de eigen organisatie staat, hoe korter de loopduur, en hoe meer andere partijen er betrokken zijn, hoe langer de loopduur. Alleen in het MBO is er een redelijk gemiddelde richtlijn van vier jaar voor de looptijd van een practoraat. Kortere en langere zijn ook mogelijk, in het laatste geval als er bijvoorbeeld wordt opgeschaald of een nieuwe invalshoek aan het onderzoek toegevoegd wordt. Onderzoeksprojecten die vanuit een lectoraat worden opgestart zijn vaak cyclisch van aard: vanuit een enkele onderzoeker/initiatiefnemer komt een vraag, daaromheen vormt zich een netwerk en wordt het onderzoek uitgevoerd, na afloop valt het netwerk weer af en komt die ene onderzoeker met een nieuw plan of vervolgvraag.

Aantal medewerkers en partners

Binnen een practoraat of lectoraat werkt vaak een kernteam van 5-10 personen, zo zeggen de gesprekspartners. Het aantal personen dat meewerkt aan een onderzoeksproject is echter sterk uiteenlopend. Dit kan gaan van een kort en intensief onderzoek dat met 1-5 mensen wordt uitgevoerd, tot een omvangrijk Europees onderzoek waar meer dan 50 mensen bij betrokken zijn. Daarbij is de vraag ook wie ‘meetelt’ als medewerker van of bijdrager aan een onderzoek. Studenten spelen vaak een rol, zeker in onderzoeksprojecten waarbij het MBO en HBO betrokken zijn, maar ook stagiairs, vrijwilligers of deelnemers aan cultuur kunnen een rol spelen. In de focusgroepen wordt benoemd dat bij grotere onderzoeksgroepen wordt gesproken van een kerngroep of stuurgroep, daar zitten dan vaak maximaal 10 personen in. Ook wordt

benoemd dat ‘er een verschil is in de mensen die betrokken zijn bij het onderzoek, en de mensen die geld krijgen voor het onderzoek. Er zijn altijd meer mensen betrokken dan die er geld voor krijgen’.

Het aantal partners dat samenwerkt aan een onderzoeksproject hangt samen met de financiering. Bij een aanvraag moet je vaak een vastgesteld aantal (praktijk)partners hebben, die ook deels moeten meefinancieren. ‘Er moeten daarom altijd een paar grote partners bij zijn, want kleine partners kunnen niet altijd twee jaar tijd investeren’, benoemt een gesprekspartner.

In tegenstelling tot het HBO, wordt het in het MBO niet verplicht gesteld om praktijkpartners te betrekken bij een practoraat – het onderzoek kan namelijk ook een meer pedagogisch of didactisch thema betreffen. In dat geval blijft het binnen de school en wordt er praktijkonderzoek gedaan met docenten. In het WO is een recente beweging dat er een meer verplichtend karakter begint te gelden voor samenwerking met de culturele praktijk, waar dit eerst niet zo was – dit komt in meerdere focusgroepen ter sprake.

Vormgeving: gelijkwaardige samenwerking

Uit de literatuur blijkt al dat de waarde van artistiek onderzoek nog niet altijd goed op waarde geschat wordt, wat niet ten goede komt aan een radicaal gelijkwaardige samenwerking. Zo is te lezen in een verkenning van Art-up (2025): ‘Een krachtige vorm van domeinoverstijgend werken is een gelijkwaardige uitwisseling waarbij domeinen de handen ineenslaan en allebei over hun bestaande kaders heen kijken. In dit geval ben je als kunstenaar of organisatie geen leverancier – er is sprake van wederkerigheid en je leert van elkaar.’ In dit onderzoek komt gelijkwaardigheid naar voren als cruciale succesfactor voor samenwerking. Aan deze gelijkwaardigheid worden twee voorwaarden gesteld: (1) het delen van dezelfde urgentie, wat verbinding creëert, en (2) wederkerigheid. Dat is belangrijk in het licht van wat respondenten zeggen over gelijkwaardigheid: de bijdrage van de culturele en creatieve sector wordt nog te vaak als ‘kunstje’ gezien, transactioneel gemaakt. Het is ook de conclusie die blijkt uit de verkenning ‘Creating Cultures of Care. Een verkenning van het huidige onderwijslandschap op het gebied van samenwerkingen tussen de domeinen van kunst, zorg en welzijn in Nederland’ van het SPRONG-consortium (2025, p.24): ‘Evenredige en wederkerige transdisciplinaire educatieve vormen, waarbij wordt samengewerkt met maatschappelijke partners aan complexe opgaven, lijken momenteel landelijk nog weinig voor te komen.’ Een belangrijke valkuil is dus het instrumentaliseren van kunst en artistiek onderzoek. Daarmee wordt voorbijgegaan aan de eigenheid en zelfstandige waarde van de kunsten. Veel domeinen raken enthousiast over kunst en cultuur en denken: ‘We moeten ook iets met kunst en cultuur, want dan kunnen we betere participatie organiseren of mensen op een andere manier laten nadenken.’ Dat kunnen mogelijke effecten zijn, maar artistiek onderzoek is in de eerste plaats een autonome vorm van kennisproductie en geen hulpmiddel ten dienste van andere kennisvormen.

Omdat uit de literatuur gelijkwaardigheid zo van belang werd geacht, hebben we hier op doorgevraagd in de focusgroepen. We vroegen onze respondenten in hoeverre zij met hun samenwerkingspartners gedeeld eigenaarschap ervaren, en in hoeverre zij gelijkwaardigheid

ervaren. De respons laat zien dat iedereen in een (iets) hogere mate gedeeld eigenaarschap ervaart, dan gelijkwaardigheid. Wat is er volgens hen nodig voor een gelijkwaardige samenwerking?

‘Gelijkwaardig betekent niet dat iedereen dezelfde inzet kan leveren. Je kan gelijkwaardig werken, ook al werk je niet in gelijke mate. Als je dit aan het begin van de samenwerking goed bespreekt kunnen daarin frustraties en ongemak voorkomen worden’, vertelt een gesprekspartner, waarna meerdere gesprekspartners bevestigen dat dit in hun samenwerkingen vaak ook gebeurt. Daarbij is het ook belangrijk om aan het begin van de samenwerking goed stil te staan bij de verwachtingen en veronderstellingen van iedere partner, zo merken de gesprekspartners op.

Om gelijkwaardigheid te ervaren is ook goede en prettige communicatie nodig. In het MBO wordt soms een neerbuigende toon ervaren vanuit het HBO, ‘dan merk ik dat bij mijn collega’s de deur op slot gaat, dat werkt niet’, licht een gesprekspartner uit het MBO toe. Een factor die hierin meespeelt is dat het MBO anders georganiseerd is dan het HBO en WO onderwijs. Een onderzoek kan daarom niet zomaar vanuit het HBO vertaald worden naar het MBO. Een hiërarchische (ver)houding tussen MBO-HBO-WO onderwijs is verder ook merkbaar tussen HBO en WO, geven HBO gesprekspartners aan. Dit terwijl men ook aangeeft dat de institutionele verschillen kleiner worden: ‘WO is fundamenteel onderzoek, HBO is praktijkgericht onderzoek. Maar in de verschillende consortia en netwerken zie je dat deze vormen van onderzoek niet meer zo enorm van elkaar verschillen.’ Wat betreft communicatie werd de opvatting breed gedeeld dat er een kloof is tussen het jargon dat wordt gebruikt in subsidieaanvragen voor SIA, en subsidieaanvragen bij de Rijkscultuurfondsen. ‘Dit is problematisch bij het doen van aanvragen of schrijven van projecten, want je spreekt een andere taal tussen die subsidie partijen en ook met de samenwerkingspartners’, leggen de gesprekspartners uit.

Gelijkwaardigheid in de samenwerking is niet alleen afhankelijk van hoe betrokken iedereen is in het project, maar ook van de financiële basis. In subsidieregelingen voor praktijkgericht onderzoek is vaak met percentages vastgelegd hoeveel geld er naar welk soort partij met welk soort activiteiten mag gaan (bijvoorbeeld bij RAAK Publiek of RAAK MKB van SIA, SIA Co-creatie en cultuurbeoefening, of NWA Route kunsten). De percentages zijn in het voordeel van de onderzoekers, de partners kunnen minder geld krijgen en moeten meefinancieren. Wanneer een kennisinstelling penvoerder is en deze samenwerkt met kleinere partners zoals een culturele instelling, houdt dit in de praktijk in dat die culturele instelling in-kind uren moet besteden aan een project als vorm van cofinanciering, zo blijkt uit de CI focusgroep. Dit terwijl dergelijke partners vaak sterker afhankelijk zijn van projectsubsidie dan de kennisinstelling die de aanvraag schrijft en hen er als partner bij betreft. ‘Het werken met deze eis voor cofinanciering door partners kan er ook voor zorgen dat organisaties die kunnen matchen of zelf wat geld hebben, vanzelfsprekender samenwerkingspartners zijn dan allerhande informele vormen van kunst en cultuur, zoals individuele makers en anders georganiseerde, activistischer, initiatieven’, licht een gesprekspartner toe.

Een knelpunt in het WO dat gelijkwaardigheid in samenwerkingen tegenwerkt, is het verdwijnen van tijdelijke aanstellingen op universiteiten, zo merken de WO gesprekspartners op. Dit maakt het onmogelijk om met een tijdelijke subsidie ook tijdelijke mensen aan te stellen. ‘Het is een misbegrepen medewerkersbescherming bij de vakbond’, licht een gesprekspartner uit het WO toe. ‘Die denken dat een vast contract iedereen helpt, maar het zorgt voor een complete inflexibiliteit en dat gaat ten koste van de jongere medewerkers’.

Een ander knelpunt dat in meerdere focusgroepen werd aangekaart is de moeilijkheid om binnen de kaders van de subsidievoorwaarde ruimte te maken voor eerlijke betaling van kunstenaars. Er moet creatief worden boekgehouden om voor het een plaats te maken op de begroting, een aantal aanwezigen vertelde dat kunstenaars bijvoorbeeld onder ‘materiaalkosten’ moesten worden opgenomen. Daarnaast geldt voorgenoemd probleem in het WO hier ook weer: bij HR loopt men tegen een muur aan dat mensen van buiten de universiteit niet betaald mogen worden.

Naast het werken met culturele organisaties, al dan niet als bemiddelaar voor het artistieke onderzoek dat een maker uitvoert, wordt er in onderzoek mét de culturele en creatieve sector vaak samengewerkt met individuele kunstenaars, die vaak een nog fragielere positie hebben binnen de samenwerking. Te beginnen financieel: geld trechtert van een aanzienlijk budget voor de onderzoeksinstelling, naar een beperkter budget voor de culturele instelling, tot een zeer beperkt budget voor de kunstenaar(s). Dit vertaalt zich in het feit dat de kunstenaar vaak maar voor korte periode wordt ‘ingehuurd’ en daardoor geen substantiële rol krijgt binnen het onderzoek, zo blijkt uit de CI focusgroep.

Vormgeving: inhoudelijke thema's

Als het gaat om maatschappelijke opgaven gaat het vaak over het klimaat, de energietransitie, duurzaamheid, gezondheidszorg en inclusie. Dat blijkt ook uit regelingen, die zich vaak op deze thema's richten, aldus de respondenten. Toch zijn er veel meer thema's onderwerp van onderzoek. Een van de mentimeter-vragen ging over deze thema's. Het was een open vraag en hieronder zijn de woordwolken opgenomen. Zie bijlage 1 (figuur 2) voor een overzicht.

inclusie, participatie, zorg, AI en technologie maar ook kunst en cultuur zelf zijn veelvoorkomende onderwerpen. Financiering stuurt ook op bepaalde thema's, maar die liggen dicht bij wat zich in de praktijk afspeelt. Wel geven de HBO gesprekspartners aan hierbij een constante vertaalslag te moeten maken tussen de praktijk en de subsidieregelingen. Daarbij kijken ze naar aansluiting van de thema's (bijvoorbeeld de KIA thema's of de Nationale Wetenschapsagenda), maar ook een vertaling van jargon van de subsidiesprogramma's en fondsen richting de culturele praktijk.

In de WO focusgroep worden klimaat en AI als de twee belangrijkste onderwerpen van dit moment benoemd. Daarnaast winnen democratie, burgerschap, activisme en andere sociale onderwerpen ook aan belangrijkheid. Er wordt gestuurd op concreet toepasbare uitkomsten, die in beleid vertaalbaar zijn. 'Maar artistiek onderzoek naar een historische uitvoeringspraktijk, bijvoorbeeld, dat krijg je bijna niet gesubsidieerd', vertelt een gesprekspartner. Dergelijke onderwerpen kunnen wel ruimte krijgen in individuele PhD's op het gebied van artistiek onderzoek, in de Professional Doctorate Arts + Creative. Wat hierbij als kanttekening wordt geplaatst is dat met de komst van deze Professional Doctorate (PD), andere onderzoekers met een PhD achter het net dreigen te vissen voor financiering. Hier heerst een spanning tussen fundamenteel onderzoek en meer praktijkgericht onderzoek (de PD Arts+Creative), wat terug te leiden is op institutionele verschillen tussen WO en HBO. In de verschillende consortia en netwerken ziet men dat deze vormen van onderzoek niet meer zo enorm veel van elkaar verschillen en dichter bij elkaar komen. Een platform als APRIA van ArtEZ, dat expliciet bedoeld is voor een mengvorm van fundamenteel en artistiek onderzoek, is hier een voorbeeld van. Tegelijkertijd wordt er in de financiering dus nog wel een bepaald onderscheid gemaakt wat spanningen oplevert.

Verder wordt benoemd dat er in het WO geen écht transdisciplinair onderzoek plaatsvindt. 'Niemand in het WO doet echt onderzoek met het culturele veld, vanaf het ontwerpen van de onderzoeksvraag tot en met de uitkomsten. Het meeste onderzoek dat we doen is opdrachtonderzoek, of onderzoek naar een specifieke vraag', aldus een WO respondent. Ook wordt benoemd dat het praktijkgerichte onderzoek over het algemeen nog heel wit is. Dit terwijl het onderzoek juist vaak op de maatschappij en maatschappelijke thema's gericht is en daarom een afspiegeling van de samenleving zou moeten vormen. 'Wij geloven dat diversiteit en inclusie niet een politieke correctheid is, maar zorgt voor goed onderzoek en uiteindelijk beter beleid en betere zorg', voegt een respondent toe.

Volgens de respondenten uit de culturele industrie kan er een onderscheid gemaakt worden tussen onderwerpen die kansrijk zijn wat betreft inhoud en impact (meer kritische, schurende of politieke thema's), of die kansrijk zijn wat betreft financiering (meer veilige thema's zoals klimaat en immersieve technologieën⁵). Daarbij wordt ook opgemerkt dat deze onderwerpen vaak in de breedte meer aandacht genieten en dat men op die beweging kan 'meeliften'. Bovenal hangt succes volgens deze respondenten echter het meest af van de intrinsieke motivatie.

⁵ Hier wordt in het specifiek de CIIC-call genoemd.

Concluderend zien we dat MBO onderzoek vaak gaat over (verbetering van) het onderwijs zelf. Er liggen kansen om ook het onderzoek in MBO practoraten meer met maatschappelijke kwesties te verbinden en daar makers bij te betrekken. De creatieve industrie beweegt wel naar het MBO met vragen voor praktijkgericht onderzoek, andersom gebeurt dit minder. HBO onderzoek staat juist vaak in dienst van vragen uit de praktijk. De behoefte om ook zelf vragen te stellen vanuit het HBO, in afstemming met de praktijk, is aanwezig. WO onderzoek is vaak fundamenteel en minder transdisciplinair. En in de creatieve industrie kan er een onderscheid gemaakt worden tussen onderwerpen die kansrijk zijn wat betreft inhoud of financiering.

3.2 Analytisch

In deze paragraaf bekijken we hoe beleid en financiering van praktijkgericht onderzoek georganiseerd zijn. In de focusgroepen ontkwamen respondenten er niet aan om het over geld te hebben; deze praktische kant van het praktijkgericht onderzoek heeft nu eenmaal de aandacht, omdat er niet veel geld beschikbaar is, en de wegen ernaartoe niet altijd passend en/of toegankelijk. We kijken er in dit hoofdstuk praktisch naar, maar zien ook dat onbekendheid met de manier van onderzoek doen zorgt voor belemmeringen. In de literatuur wordt (de functie van) artistiek onderzoek conceptueel beschreven. Er is veel aandacht voor praktijkgericht onderzoek, omdat de mantra dat de verbeeldende kracht van kunst en cultuur kan helpen bij het maatschappelijke vraagstukken inmiddels nagenoeg bekend is en omarmd wordt. Het is daarom interessant om te kijken wat er werkt en niet werkt om deze waarde van de culturele en creatieve sector op een goede manier te vertalen in beleid en regelingen. In het tweede deel van deze paragraaf richten we ons op successen en belemmeringen zoals door de respondenten ervaren.

Ondersteuning: financieel

De belangrijkste bevinding uit de focusgroepen op financieel gebied is dat de concurrentie om het geld groot is. Er zou eigenlijk meer geld moeten komen om het praktijkgerichte onderzoek echt verder te kunnen brengen. Een van de respondenten merkt op: ‘Dan zie ik de call van Fonds Cultuurparticipatie en SIA, en dan moet je voor €125.000 een maatschappelijke partner hebben en een culturele partner. En de onderwijsinstelling. En daar moet je de onderzoekers van betalen. En dan moet het een effect hebben in de maatschappij op het gebied van sociale cohesie. Dan is het zo op.’ Aan de waarde van praktijkgericht onderzoek in samenwerking met de culturele en creatieve sector wordt niet meer getwijfeld, de uitvoering in regelingen en beleid staat successen echter soms in de weg.

Lectoraten

De bakermat van praktijkgericht onderzoek is het HBO. Uit de focusgroepen krijgen we het idee dat de lectoraten de sector het beste weten te vinden en dat het artistiek onderzoek binnen de lange lijnen van een lectoraat het beste tot hun recht komt. Zeker omdat veel lectoraten op het gebied van CCS waar we mee spraken binnen kunstvakhogescholen geworteld zijn. De vraag is of het artistieke onderzoek bij ‘niet-culturele’ lectoraten een net zo vanzelfsprekende plek heeft. We zien met name wanneer het gaat om toegepaste kunst en cultuur (bijvoorbeeld in de

context van zorg en welzijn) dat kunst en cultuur wordt ingezet en dat er onderzoek naar de werking wordt gedaan, maar dat ook hier de eigenstandige onderzoekende waarde niet altijd de boventoon voert.

Binnen de lange lijnen van een lectoraat worden veel kort cyclische onderzoeksprojecten uitgevoerd. Zo kennen de grote SPRONG-projecten ook kleine cycli. Los van SPRONG worden korte onderzoeksprojecten vaak vanuit eigen middelen of ‘een ander potje’ gefinancierd. Het gaat dan bijvoorbeeld om projecten die korter zijn dan een jaar, die door hogescholen zelf worden betaald. Lectoraten worden over het algemeen sowieso gefinancierd vanuit de hogescholen zelf (vergelijk hier de practoraten in het MBO). Het onderzoek dat zijn doen moet echter extern gefinancierd worden. Dus alle projecten die binnen het lectoraat opgezet worden, hebben externe subsidie en/of partners nodig. Het lectoraat wordt ook geacht om een bijdrage te leveren aan het onderwijs of onderwijsontwikkeling, en je wordt geacht om de wereld in te stappen en zichtbaar te zijn. Toch hebben lectoraten flinke slagkracht: Europese subsidie is regelmatig in beeld (Horizon Europe) en projecten vinden vaak een weg in NWA route kunst.

Regelingen

Uit de focusgroepen blijkt dat de culturele partners het geld nog vaak halen bij de bekende cultuurfondsen en culturele subsidieregelingen, privaat dan wel publiek, en dat wetenschap en onderwijspartners het geld via de voor hen bekende routes proberen te bemachtigen. Deze twee komen zelden samen, tenzij financiering zoals bij CIIC uit twee bronnen komt (ministeries van OCW en EZK). Er is een kloof tussen de taal van regelingen en subsidieaanvragen voor SIA en NWA en de taal van regelingen en aanvragen bij de Rijks- en andere cultuurfondsen. Een van de respondenten zegt: ‘Als hogeschool kan je geen subsidie ontvangen van een Rijksfonds en als kunstenaar kun je niet betaald worden uit onderzoeksfinanciering. Daar lopen de meeste samenwerkingen op stuk.’ Daarnaast zijn de bestaande regelingen niet altijd passend voor dit soort onderzoek, waarvoor vaak best veel in het voortraject nog uitgezocht moet worden. En dat voortraject wordt niet gefinancierd, zo blijkt uit de focusgroepen.

Past een project wel binnen de regeling, dan zijn respondenten niet altijd positief over de invulling ervan. ‘De praktische randvoorwaarden van de calls werken dit soort onderzoek soms ook tegen. Bijvoorbeeld door een veel te korte periode voor een call te nemen, waardoor het niet mogelijk is om met partijen van buiten iets echt goed te doordenken, terwijl iedereen overtuigd is van de kans die er ligt.’ De respondent vult aan: ‘Bovendien hebben we het wel eens meegemaakt dat de deadline ook nog midden in de zomer was. Toen hebben we het opgegeven.’ Uit de focusgroepen blijkt dat respondenten vaak samenwerken met mensen die ze al kennen, of met wie al een bestaande samenwerking bestaat. Ook krijgen we te horen dat soms een regeling ineens passend is op een idee dat op de plank ligt, waardoor een regeling het later ineens mogelijk maakt om die idee op een later moment uit te voeren.

Soms is een voorwaarde voor subsidie dat je al eens subsidie hebt gekregen. Dat zorgt, zo zou je volgens een van de respondenten kunnen stellen, voor duurzame financiering en continuïteit, maar bevordert geen nieuw onderzoek of nieuwe samenwerkingsverbanden en sluit kleine en

informele organisaties uit.⁶ Een van de respondenten uit de focusgroep WO stelt: ‘Het systeem voor onderzoeksfinanciering ondersteunt winnaars: heb je als consortium een keer een voet tussen de deur gekregen, dan is de kans dat je door kunt stomen voor een volgende subsidie veel groter. Dat gaat ten koste van nieuwe, verfrissende ideeën, met name als je wil samenwerken met de culturele sector.’ Een andere respondent zegt: ‘Culturele organisaties kunnen hun geld trouwens nauwelijks uitgeven aan onderzoek, omdat ze ofwel publieksactiviteiten moeten organiseren ofwel hun eigen activiteiten moeten evalueren.’ Belangrijk om te vermelden is dat dit soort onderzoek, voor universitaire begrippen meer vernieuwend dan het fundamentele onderzoek, bij bezuinigingen vaak als eerste de klos is. En op alle universiteiten moet op dit moment bezuinigd worden.

Een aantal kleinere aanmerkingen op verschillende regelingen werd in verschillende focusgroepen gemaakt. Hoewel niet echt onder een grotere noemer te vatten, vinden we het belangrijk deze aanmerkingen hier puntsgewijs toch op te nemen.

- Cofinanciering kan een probleem zijn. SIA kent regelingen waarbij 50% cofinanciering een voorwaarde is. Je mag dan drie ton aanvragen, maar een groot deel van de cofinanciering moet dan uit de praktijk komen. Voor de CCS is drie ton over het algemeen te veel.
- NWO organiseert wel eens matchmakingsbijeenkomsten. Volgens de respondenten werken die niet omdat de culturele en creatieve sector en maatschappelijke partners, die daar door onderzoekers gevonden moeten worden om een consortium te kunnen vormen, meestal niet geneigd zijn daar te komen.
- Gelijkwaardigheid is lastig te realiseren als 75% van het totaalbudget naar, in het voorbeeld van een van de respondenten, het onderwijs moet gaan. Praktijkpartners worden dan per definitie minder betaald.
- In het verlengde van het voorgaande komt het voor dat makers en culturele instellingen onder ‘materiaal’ geschaard moeten worden in een begroting. Dan wordt kunst heel instrumenteel (zie ook verderop) en zijn makers geen gelijkwaardige onderzoekers.

Commissies

In verschillende focusgroepen hebben respondenten kritiek op de beoordeling binnen traditionele regelingen van bijvoorbeeld NWA. Volgens een respondent oordelen vaak traditionele commissies over vernieuwende onderzoeks aanvragen. Maar, zoals de respondent opmerkt: ‘Wil je vernieuwen, dan moet je ook vernieuwing in dit soort commissies. En dat gebeurt nog te weinig.’ Dit kan ertoe leiden, aldus de respondent, dat subsidies, ook voor artistiek onderzoek, worden binnengehaald ‘door mensen die niet zelf artistiek onderzoek doen, maar door kunsthistorici die onderzoek doen over kunst.’ Hier komt ook de manier waarop gekeken wordt naar praktijkgericht onderzoek ter sprake: impact is vaak niet vooraf aan te tonen, maar het onderzoek heeft wel degelijk waarde. Als er niet met die bril naar impact gekeken wordt, voldoet de aanvraag vaak niet aan de voorwaarden van de regeling.

⁶ Zo werd hier genoemd dat bij het pilotprogramma alleen meerjarig gefinancierde culturele organisaties zouden kunnen aanvragen. Dat geeft meer kans op gelijkwaardigheid, maar er zijn dan veel culturele organisaties die niet mee kunnen doen.

Daarnaast stelt een van de respondenten vragen over wat er volgens regelingen vaak als resultaat van praktijkgericht onderzoek verwacht wordt. De traditionele onderzoeksvraag is vaak geformuleerd rondom een probleem en kan door onderzoekers beantwoord worden. Maar zo werkt het in praktijkgericht onderzoek niet altijd. Idealiter betaalt de een niet voor de kennis van de ander, maar wil je samen, elk op je eigen manier, maar gerelateerd aan elkaar, bijdragen aan een maatschappelijk vraagstuk. Deze onzekerheid, die verband houdt met de opmerking over impact hierboven, is vaak niet gewenst binnen onderzoeksaanvragen. Daarbij zou het artistieke maken als volwaardige onderzoeksmethode geaccepteerd moeten worden.

Cultuurbeoefening als ondergeschoven kindje

Zoals uit de focusgroep cultuurbeoefening blijkt, worden cultuurbeoefeningsprojecten binnen deze samenwerkingen vaak niet gefinancierd. De respondenten stellen dat men aanneemt dat dit soort projecten al lopen en wetenschap en onderwijs daarop aan kan haken en er een onderzoek omheen kan organiseren. Dit terwijl de respondenten opmerken dat de praktijk niet vanzelfsprekend loopt en best op losse schroeven staat. In het verlengte hiervan zeggen de culturele instellingen op het gebied van cultuurbeoefening eerder ingebracht te worden als praktijkpartner – als goed voorbeeld, van wie de praktijk wordt bestudeerd of binnengehaald – dan als kennispartner die mee onderzoekt.

Ondersteuning: beleidsmatig

Begrip van het veld

Een voorwaarde voor het faciliteren van praktijkgericht onderzoek, waarin wetenschap en onderwijs aan de ene kant en de culturele en creatieve sector aan de andere kant gelijkwaardig gerepresenteerd zijn, vereist een gezamenlijk begrip van het veld en van het soort onderzoek. Dat kan de waarde van het onderzoek vergroten en de kwaliteit ervan versterken. Op dit moment is het veld versnipperd en is er nog geen gezamenlijkheid. Dat betekent bijvoorbeeld dat de Rijkscultuurfondsen nog niet op dezelfde manier met artistiek onderzoek omgaan en dat culturele subsidieregelingen op het gebied van maatschappelijke opgaven er op verschillende plekken ook verschillend uitzien. De respondenten geven aan dat deze regelingen in elk geval een aantal elementen zouden moeten bevatten: waarde en begrip voor (de positie van) artistiek onderzoek, gelijkwaardige samenwerking met een kennispartner, ruime aandacht voor kennisdeling.

Daarnaast is het belangrijk om te benadrukken dat dit soort onderzoek vaak betaald wordt uit cultuurpotjes en dat bij wetenschap en onderwijs de 'route kunst' (NWA) of iets vergelijkbaars altijd een rol speelt. Waarom zouden andere domeinen niet kunnen betalen voor de waarde van artistiek onderzoek, die ontegenzeggelijk vaststaat? Zoals bekend zijn zelfs de plafonds tussen de O en de C en W binnen OCW moeilijk te slechten, laat staan dat er andere domeinen voor praktijkgericht onderzoek gaan betalen. Begrip van het veld, zonder versnippering, zou hierbij kunnen helpen.

Maatschappelijke onderzoeksthema's

We hebben hierboven al geschetst op welke thema's veel onderzoek wordt gedaan. Waar subsidieregelingen thema's voorschrijven kan voorspeld worden waarover het zou moeten gaan: klimaat, zorg en inclusie scoren vaak hoog. En er wordt door de culturele sector ook veel in die domeinen gedaan. Maar, er zijn veel meer maatschappelijke thema's waar onderzoek naar gedaan wordt, en ook minder voor de hand liggende thema's worden door de sector zelf vaak opgepakt. Dat betekent dat er beleidsmatig vaak een mal wordt gezet op waar dit praktijkgericht onderzoek over zou moeten gaan. Interessant is dat bij individueel artistiek onderzoek, bijvoorbeeld de artistieke phd of de professional doctorate, de eigen discipline vaak onderwerp is van onderzoek. Een van de respondenten is kritisch op de mogelijkheden binnen de route kunst van NWA: 'Stel, je wil onderzoeken wat AI betekent voor een bepaald maatschappelijk domein, en je kiest dan voor AI en de creatieve sector (want dat is een van de maatschappelijke domeinen), dan wordt dat als navelstaarderig gezien want dan kijk je naar je eigen onderzoekssector.'

Groot en klein

We hebben al gezien dat praktijkgericht onderzoek, juist ook waar het gaat om samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector, heel klein tot heel groot kan zijn. Kijk naar het netwerk Arts & Health, daar zijn inmiddels alle partijen die iets met kunst en zorg doen bij aangesloten –zie daarvoor ook de uitgewerkte casestudy in hoofdstuk 4. Een van de respondenten geeft aan dat 'als het gaat om onderzoek binnen netwerken, er ook een negatief aspect kan meespelen: netwerk kan ook betekenen financieel precair.'

In de focusgroepen wordt veel gesproken over grotere en kleinere spelers. Denk hierbij ook aan de eerdergenoemde grote en kleine onderzoekscycli. Ook veel kleine initiatieven hebben groot bereik – denk bijvoorbeeld aan onderzoeksprojecten op wijkniveau – maar dat is lastig zichtbaar te maken in een versnipperd veld. Bovendien zijn deze onderzoeksprojecten vaak lastiger te financieren, omdat de herkenbare grote spelers het geld vaak binnen weten te slepen. Het lijkt erop dat de fondsen erop vertrouwen dat de grotere partners kleine initiatieven een stem geven en context bieden. Met de inventarisatie die Kunstloc Brabant nu voor het Arts & Health netwerk uitvoert zie je dat ook gebeuren. Er moet durf zijn én ruimte in regelingen om er ook op te vertrouwen dat kleine initiatieven interessant praktijkgericht onderzoek uitvoeren. Dan wordt het ook gemakkelijker om organisaties op het gebied van cultuurbeoefening artistiek onderzoek te laten uitvoeren en informeel georganiseerde spelers uit de culturele en creatieve sector, die vaak heel vernieuwend werken.

Successen en belemmeringen

Uit alle aspecten van praktijkgerichte onderzoekstrajecten, zowel intern (zie vormgeving, hoofdstuk 2) als extern (zie ondersteuning, hoofdstuk 3), blijken al successen en belemmeringen. Toch is er een aantal dat we in deze paragraaf nog onder elkaar willen zetten, omdat ze overkoepelend gelden voor het soort projecten waar wij de respondenten over bevraagd hebben.

Voortraject & natraject

Het soort projecten waar we tijdens de focusgroepen over hebben gesproken kenmerkt zich door de duur. Grote onderzoeksprojecten duren vaak twee tot vier jaar, waarbij er een voorbereidingstijd is en ook de nawerking van groot belang kan zijn om de impact van een project te vergroten. Het bouwen aan het netwerk dat deze langdurige samenwerking kan dragen gaat niet vanzelf; het voortraject kost tijd, die vaak niet gefinancierd wordt, tenzij iemand hiervoor tijd kan maken vanuit loondienst. Het spreekt voor zich dat dat gemakkelijker gaat bij grote organisaties (en dus bij onderwijs) dan bij organisaties in de culturele en creatieve sector. Dat zorgt ervoor dat de positie van de culturele organisatie vaak kwetsbaarder is. Het besef dat dit soort projecten niet vanzelf ontstaan en vaak krachtiger worden in de nawerking getuigt van de duurzaamheid van de consortia als een samenwerking eenmaal is opgetuigd.

Uit de creatieve industrie focusgroep blijkt dat de culturele instellingen de vierjarige cyclus ervaren als een beperking in het aangaan van samenwerkingen. Het maakt dat de culturele instellingen voorzichtiger zijn met het aangaan van nieuwe samenwerkingen aan het einde van de beleidsperiode – wanneer de financiële positie voor de komende jaren nog onzeker is. De organisaties gaan samenwerkingen dan bijvoorbeeld onder voorbehoud aan, met de mogelijkheid om zich terug te trekken als de meerjaren aanvraag niet of slechts gedeeltelijk wordt gehonoreerd. In dat geval kan een culturele instelling niet met volle overtuiging een samenwerking aangaan. In het verlengde hiervan wordt ervaren dat ook de vierjarige cyclus zorgt voor een fragielere positie ten opzichte van de samenwerkingspartner.

Bij langdurige projecten is het ook zo dat ze sterk afhankelijk zijn van selecte personen binnen de organisaties, zo vertellen de respondenten. Zij zijn touwtrekker en zorgen voor draagvlak binnen de organisatie. Zonder die personen kom je er niet, ze zijn niet zonder meer inwisselbaar en worden ook wel omschreven als ‘puzzelstukjes’. De persoonlijke motivatie om in te stappen is hierin ook van belang. Als de persoon op de functie verandert, moet de organisatie vaak ook opnieuw overtuigd worden van het belang, zo melden de respondenten. Regelmatig verschuift op dat moment de aandacht en krijgen projecten daardoor geen vervolg. Ook kan deze kwetsbaarheid ervoor zorgen dat een partner vroegtijdig uitstapt. In ‘Creating Cultures of Care’ dat het SPRONG subsidieprogramma evalueert lezen we: ‘Veel van deze praktijken zijn sterk afhankelijk van gepassioneerde aanjagers en coördinatoren. Het vraagt overtuigingskracht en doorzettingsvermogen van de voorlopers/ambassadeurs, en ruimte voor de nodige financiële ondersteuning om tot een duurzame inbedding te komen.’ Dat concludeert ook Movisie in het rapport ‘Transformatie agenda, kunst en cultuur met zorg en welzijn’, waarin een beeld wordt geschetst waarbij initiatieven rusten op een kleine groep enthousiaste individuen ‘die zelden beslissingsmacht hebben over de duurzaamheid van een initiatief’ (Movisie 2017, p.3). Dit maakt de verankering kwetsbaar. Men wenst ‘gedeeld eigenaarschap’ en meer ‘draagvlak’.

Kennisdeling

Voor het slagen van een project merken de respondenten op dat het belangrijk is dat resultaten, nieuwe kennis, ook buiten de eigen organisatie landt – het gaat om valorisatie, kennisdissimulatie, kennisdeling, activatie. Dit kan in veel verschillende vormen en neemt niet altijd de vorm van een publicatie aan. Deze kennis is daarom niet altijd gemakkelijk terug te

vinden. Respondenten geven ook aan dat de periode van valorisatie vaak buiten de onderzoeksperiode valt, en net als het voortraject, in eigen tijd en met eigen middelen wordt gefinancierd. Het gaat om de periode die we hierboven nawerking hebben genoemd.

Kennisdeling wordt vaak verplicht gesteld in de subsidievoorwaarden. Er moet een helder plan voor liggen en er moet een gedeelte van het budget aan besteed worden. Er zijn ook fondsen, bijvoorbeeld Europese fondsen, die eisen dat de uitkomsten open source en open access beschikbaar moeten zijn. Een platform als de Society for Artistic Research (SAR) draagt bij aan deze markt voor kennisdeling. Toch benoemen alle focusgroepen dat er niet altijd evenveel aandacht is voor waar het onderzoek in ‘de echte wereld’ kan landen. Dat heeft te maken met de kennisdisseminatie en valorisatie (en uiteindelijk dus ook impact).

In de focusgroep creatieve industrie wordt benadrukt dat de culturele instellingen een belangrijke rol hebben in het bieden van een podium en het verbinden van het onderzoek met een publiek. Die tweede kwaliteit wordt door de respondenten toegeschreven aan de kunsten in de breedte. Een van de respondenten zegt: ‘[De functie van de culturele instelling] is meer dan alleen maar het inkomen genereren of intermediair zijn. Die heeft ook een eigen netwerk, die is ook goed in het discours. Die kan thema's heel goed koppelen aan bepaalde community's en zorgen dat dat gesprek op de goede manier gemodereerd en op de goede manier in de community komt.’ Wat betreft de belangrijke podiumfunctie, laat een andere respondent weten dat 'dit soort gesprekken binnen de wetenschappelijke context heel moeilijk zijn. Dat veel discussies, ofwel om inhoudelijke redenen ofwel om praktische redenen gewoon niet meer plaatsvinden binnen de universiteit.’

Ook practoraten zijn verplicht tot kennisdeling, waarover ze in het practoraatsplan moeten nadenken. Er valt nog wel wat te winnen met betrekking tot kennisdeling over de uitkomst van practoraten binnen het MBO, zo merken de respondenten op. Intern wordt het meestal goed gedeeld, maar ook de buitenwereld – andere MBO's, bedrijven, studenten – is voor de binnen het practoraat ontwikkelde kennis een doelgroep. Ook op practoraten.nl staat nu vooral wélke practoraten er zijn, niet zozeer wat er de uitkomst van was en hoe blijvend de impact is.

De waarde van artistiek onderzoek

Alleen al het feit dat we de toegevoegde waarde van kunstenaars bij maatschappelijke vraagstukken sinds een jaar of tien erkennen, maakt dat we dit artistieke onderzoek stukje bij beetje inbedden in bestaande systemen. De individuele PhDArts heeft zijn bestaansrecht inmiddels bewezen en een vergelijkbaar traject aan hogescholen, Professional Doctorate Arts + Creative, is inmiddels in een pilotfase beland. En ook de uitkomsten en resultaten veranderen het praktijkgerichte onderzoek, merkt een respondent op: ‘Er komt steeds meer ruimte om niet alleen een wetenschappelijke publicatie te genereren, maar ook om te promoveren op een beeldend iets, zoals een schilderwerk of muzikale compositie. Dat is een grote verschuiving, mede te danken aan het feit dat de onderzoeksgroepen laten zien wat de meerwaarde is van het werken met kunstenaars en instellingen’.

Anders is het bestaansrecht van de netwerken waarin praktijkgericht onderzoek tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector plaatsvindt. Telkens opnieuw moeten consortia daar om geld vragen, er is weinig structureel. Dat kan ook niet binnen de systemen waarin we nu opereren.

Samenwerkingen

Op het gebied van samenwerkingen binnen netwerken hebben we een aantal belemmeringen gezien. Het verschil in taal, in budgetten, in capaciteit, kortom in praktische mogelijkheden geeft belemmeringen om echt (financieel) gelijkwaardig te kunnen werken. Daarnaast belemmeren de regelingen ook nieuwe en innovatieve samenwerkingen door met traditionele commissies te werken, door in hokjes te werken (en te denken) en door onderwerpen voor te schrijven. Of gewoonweg door dit soort onderzoek niet te subsidiëren. Dat staat nieuwe samenwerkingen in de weg, wat dan weer het echte nieuwe praktijkgericht onderzoek – bijvoorbeeld met cultuurbeoefenaars – in de weg zit.

Kunstenaars binnen een instituut?

Respondenten verklaren verschillen tussen wetenschap en onderwijs aan de ene kant en de culturele en creatieve sector aan de andere kant ook institutioneel. Niet alleen zijn die verschillen er omdat er binnen andere systemen gewerkt wordt (zie hierboven), ze zijn er ook omdat individuen uit wetenschap en onderwijs vertegenwoordigd worden door een instituut. Makers, of misschien beter, de rol van makers en culturele instellingen binnen praktijkgericht onderzoek, zouden ook beter en op een duurzame manier vertegenwoordigd kunnen worden door hun eigen sector. Een van de respondenten merkt op: ‘Dit brengt een bepaalde zekerheid en geborgenheid met zich mee, die nu vaak ontbreekt.’

Wel is een vertegenwoordiger uit het WO kritisch op de manier waarop tijdelijke contracten uit het WO zijn verdwenen. ‘Mocht je dan een aanvraag gehonoreerd krijgen, dan kun je dus geen mensen aannemen om het onderzoek uit te voeren. Of je neemt iemand aan die minder intrinsiek gemotiveerd is om de kar te trekken.’ Het gaat in dit soort samenwerkingen en onderzoek echt over mensen. Mensen die bereid zijn voor dit soort onderzoek ontzettend hard te werken en er hard aan te trekken. Die daar door de organisatie, als er al een organisatie is, lang niet voor beloond worden.

Verduurzaming

Er zijn steeds meer subsidiemogelijkheden, maar er wordt nauwelijks geïnvesteerd in het structureel maken van dit soort projecten. Kunst wordt nog te weinig gezien als fundamenteel kennisinstrument en te veel als iets ‘wat leuk is voor erbij’. Daarnaast kan het werken met kleine partijen een belemmering vormen voor de continuïteit, omdat hun bestaanszekerheid minder groot is (bijvoorbeeld sneller onderhevig aan veranderend cultuurbeleid). Het staat een beetje haaks op de opmerkingen van respondenten dat juist het werken met kleine partijen en informele culturele organisaties van grote waarde is, omdat daar vaak vernieuwing plaatsvindt.

3.3 Contextueel

In deze paragraaf verkennen we de bredere context waarin samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector opereren. We gaan na welke best practices als inspiratie kunnen dienen voor de Nederlandse context. Daarnaast hebben we aandacht voor we welk potentieel aan cross-overs en nieuwe samenwerkingsmodellen nog onvoldoende benut wordt en welke factoren hier een rol in spelen. Tot slot brengen we de aanbevelingen van de respondenten in kaart over hoe bestaande systemen van financiering en beleid beter kunnen inspelen op samenwerking tussen onderzoek en culturele en creatieve sector.

Best practices

De vraag welke (internationale) voorbeelden van succesvolle samenwerking tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector als inspiratie kunnen dienen voor de Nederlandse context, blijkt lastig te beantwoorden. De respondenten uit de focusgroepen kunnen slechts moeizaam concrete voorbeelden benoemen waarvan zij met overtuiging stellen dat deze voorbeeldstellend zijn. Dit wijst op het ontbreken van een helder en gedeeld overzicht van bestaande initiatieven voor praktijkgericht onderzoek en op een gebrek aan gezamenlijke criteria om te bepalen wat als een ‘goede’ praktijk geldt. Versnippering bleek ook al uit de eerder genoemde verkenning van SPRONG: ‘Versterking van zichtbaarheid en erkenning: veel cross-over initiatieven zijn onderbelicht binnen de onderwijsinstellingen én breder in de zorg en cultuur sectoren.’ Zij concluderen ook dat kennisdeling, het delen van best practices en succesvolle voorbeelden kan helpen om andere onderwijsinstellingen te inspireren’ (p.36).

Toch worden ook in de focusgroepen enkele voorbeelden genoemd die als inspirerend worden ervaren. Opvallend is dat deze vooral als best practices gelden wat betreft de manier waarop de financier zich opstelt. Zo wordt verwezen naar de zogenoemde [Impossible Projects van KIN](#) (in samenwerking met Foundation We Are), waarin expliciet ruimte wordt gecreëerd voor experimentele en interdisciplinair opgezette samenwerkingen tussen wetenschap en de culturele en creatieve sector. Het gaat om creatieve en transformatieve onderzoeksideeën die binnen bestaande financieringsregelingen geen aansluiting vinden, omdat zij als ‘onrealistisch’ of ‘te riskant’ worden beschouwd. Het initiatief heeft tot doel de collectieve verbeelding te prikkelen over wat financiering mogelijk zou kunnen maken, door juist deze ideeën centraal te stellen. In dit traject ontvingen geselecteerde ideeën een klein ontwikkelingsbudget (€500) om verder te worden uitgewerkt en om in co-creatieworkshops met relevante stakeholders te verkennen hoe financiering anders vorm kan krijgen.

Daarnaast worden de [Innovatielabs](#) genoemd als gewaardeerd initiatief. Makers, onderzoekers en maatschappelijke partners werkten in de labs gezamenlijk aan complexe vraagstukken buiten traditionele disciplinaire of institutionele kaders. Respondenten waarden vooral de mogelijkheid die werd geboden om ideeën vroeg te verkennen, verschillende perspectieven te combineren en van elkaar te leren, evenals de ondersteuning bij kennisdeling, coaching en collectieve reflectie. Met name de rol van het Stimuleringsfonds als ondersteuner in brede zin – en niet slechts als geldschieter – werd als waardevol ervaren. Op vergelijkbare wijze

functioneert CIIC als recent voorbeeld waarin niet alleen financiering wordt geboden, maar ook een breder platform voor kennisontwikkeling en -uitwisseling wordt gefaciliteerd.

Tegelijkertijd laat het beperkte aantal concrete en breed gedragen voorbeelden zien dat kennis over succesvolle samenwerkingen versnipperd is en beter gedeeld mogen worden. Voor de Nederlandse context ligt hier een duidelijke opgave: het systematisch in kaart brengen, evalueren en ontsluiten van bestaande initiatieven, zodat zij als referentie en inspiratie kunnen dienen voor toekomstig beleid en nieuwe samenwerkingsvormen.

Onbenut potentieel

Binnen samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector zijn er verschillende cross-overs en samenwerkingsmodellen die in de huidige praktijk nog beter benut kunnen worden. Dit hangt samen met zowel het ontbreken van bepaalde randvoorwaarden als met het structureel onderschatten van de waarde en expertise van specifieke groepen actoren.

De onderzoekende kwaliteit van de culturele en creatieve sector

Vanuit de culturele en creatieve sector wordt bij samenwerking met andere domeinen over het algemeen ervaren dat de bijdrage vanuit de kunsten dikwijls transactioneel van aard is, zo blijkt uit de focusgroepen CI en CB. Volgens de respondenten worden de kunsten(aars) vaak aangehaakt voor de ontwikkeling van een specifiek artistiek eindproduct, waarmee de inhoudelijke bijdrage van begin af aan al ingeperkt wordt. Het transactionele karakter waarmee de kunsten worden ingevlogen binnen een project, maakt dat er niet oprecht transdisciplinair of gelijkwaardig samengewerkt wordt. Wat hiermee samenhangt is de aanwezigheid van verschillende belangen – vanuit de kunsten wil men werken aan een maatschappelijke opgave, terwijl partners de inzet van de kunsten soms vooral zien als een manier om het ‘innovatieboxje’ aan te tikken of om te kunnen zeggen dat er iets creatiefs is gedaan – en het idee dan men langs elkaar heen praat. Art-up spoort op die manier ook de culturele instelling en de maker aan: ‘Een krachtige vorm van domeinoverstijgend werken is een gelijkwaardige uitwisseling waarbij domeinen de handen ineenslaan en allebei over hun bestaande kaders heen kijken. In dit geval ben je als kunstenaar of organisatie geen leverancier – er is sprake van wederkerigheid en je leert van elkaar’ (Art-up, 2025).

Binnen samenwerkingen voor praktijkgericht onderzoek betekent het bovenstaande dat de eigenstandige waarde van het artistiek onderzoek niet optimaal wordt benut. Zelden worden kunstenaars gezien als collega-onderzoekers die een andere, maar wezenlijke vorm van kennisvergarig inbrengen – een die van belang is om vraagstukken vanuit nieuwe perspectieven te benaderen, zo geven de respondenten aan. Binnen de focusgroepen uit de culturele en creatieve sector leeft sterk de overtuiging dat kunstenaars in staat zijn om onderwerpen diepgaand te doorgronden, met een scherpe en vaak ook gewaagde blik. Vanuit die overtuiging wordt gesteld dat het vergroten van de bekendheid van richtlijnen voor kunstenaarshonoraria op zichzelf onvoldoende is – er bestaat in bredere zin een beperkt besef

van hoe je met kunstenaars samenwerkt. Een van de respondenten merkt op: “Kunstenaars worden vaak gezien als een natuurfenomeen, waarmee je eventjes iets doet.”

Professor Anke Coumans concludeert in haar onderzoek *De artistieke attitude* ook dat kunstenaars iets unieks brengen. Zij stelt: ‘De artistieke attitude is de voedingsbodem voor het ontwerpende vermogen van niet alleen kunstenaars. Deze brengt een vorm van denken met zich mee die we ontstaansgericht hebben genoemd.’ Dit ontstaansgerichte denken positioneert zich tegenover het resultaatgerichte, wat zich richt op een concrete uitkomst die nuttig is of bevestigt wat we al eerder hebben ontdekt. ‘In het ontstaansgerichte denken heeft iemand de moed om voorbij het bekende, voorbij het al gecategoriseerde te kijken en onzekerheid toe te laten. Nieuwsgierigheid voert de boventoon boven weten.’ Dit citaat is relevant omdat in de meeste subsidieregelingen sterk wordt gestuurd op vooraf gedefinieerde resultaten, antwoorden en impact. Daarmee dreigt voorbij te worden gegaan aan wat nou juist de grootste toegevoegde waarde is van artistiek onderzoek binnen onderzoeksprojecten. In het position paper ‘Zet creativiteit in voor de toekomst van Nederland’ (Waag et al, 2023) lezen we: ‘Het is tijd voor verandering, en die verandering begint met wederkerigheid. We moeten niet alleen van kunst en cultuur vragen om maatschappelijke waarde toe te voegen, maar ook actief de unieke rol en betekenis van kunstenaars en creatieve makers erkennen en waarderen.’

Samenwerkingen tussen individuele kunstenaars en onderzoekers

Wanneer binnen financierings- en beleidskaders wordt gesproken over samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector, ligt de focus vaak op consortia van instellingen en organisaties. Daarmee blijft het potentieel van samenwerkingen tussen individuele makers en onderzoekers grotendeels onderbelicht. Er zijn echter talloze kunstenaars en onderzoekers wier praktijk zich bij uitstek leent voor inter- of transdisciplinair onderzoek en die actief op zoek zijn naar dergelijke samenwerkingen. Zo is het binnen bepaalde disciplines van de culturele en creatieve sector – zoals bio-art, immersieve media of textielontwerp – al enigszins gebruikelijk om met onderzoekers te werken binnen artistieke projecten, al moeten deze samenwerkingen vaak bekostigd worden vanuit cultuursubsidies.

Uit de focusgroepen blijkt dat het voor individuele makers en onderzoekers lastig is om zich te verbinden aan een instituut of een positie te verwerven binnen een consortium, wat vaak nodig is om in aanmerking te komen voor subsidies uit het onderzoeksveld of interdisciplinaire calls. Hoewel er initiatieven bestaan waarin individuen met elkaar kunnen samenwerken – zoals FAAM in Utrecht, de BAD Award van MU, of financieringsmogelijkheden zoals het Mingler Scholarship van De Jonge Akademie en de Akademie van Kunsten – betreft dit veelal incidentele en kleinschalige mogelijkheden. Structurele ondersteuning voor dit type samenwerking ontbreekt, en bestaande calls op dit gebied (waaronder Mingler en de BAD Award) beschikken doorgaans over een beperkt budget, waardoor telkens slechts één of enkele initiatieven van de grond komen.

Onderlinge samenwerking tussen het MBO, HBO en WO

Samenwerking tussen het MBO, HBO en WO onderling is een duidelijk onbenut potentieel. Tussen deze onderwijssectoren is een hiërarchische structuur merkbaar. Ook zijn ze alle drie

beduidend anders georganiseerd – met name het verschil tussen het MBO enerzijds en het HBO en WO anderzijds is groot. Vanuit het MBO wordt door de respondenten aangegeven dat men verbetering wenst in de samenwerking met het HBO en hierin meer wederkerigheid verlangt. De respondenten uit het HBO geven aan meer gelijkwaardig te willen samenwerken met WO.

De hiërarchische verhoudingen worden bestendigd door beleidsmatige en wettelijke kaders. Met name samenwerking tussen het MBO en het HBO en WO wordt bemoeilijkt door beleid, omdat MBO-instellingen binnen de huidige HBO-wetgeving niet worden erkend als kennisinstellingen. Dit maakt het voor het MBO moeilijk om onderlinge onderzoeksprojecten te financieren, omdat MBO zich niet als kennispartner kan inschrijven op een subsidieaanvraag uit het HBO of WO. Daarnaast wordt vanuit het MBO ervaren dat het HBO het MBO onvoldoende op waarde schat als kennispartner. Volgens de respondenten wordt het MBO door het HBO vooral gezien als leverancier van studenten, en in mindere mate als producent van kennis of als gelijkwaardige partner waarvan het HBO kan leren. Het ontbreken van een wettelijke verankering van het MBO als kennisinstelling versterkt dit beeld en vormt daarmee een belemmerende factor.

Uit de analyse blijkt bovendien dat praktijkgericht onderzoek binnen het MBO, in samenwerking met de culturele en creatieve sector, zich veelal concentreert op verbetering van het eigen onderwijs. Samenwerking met het HBO zou kunnen bijdragen aan een verbreding van de inhoudelijke kaders en aan een sterkere verbinding met maatschappelijke vraagstukken uit de praktijk. Om vergelijkbare redenen kan ook het WO baat hebben bij intensievere samenwerking met het HBO. Tegelijkertijd signaleren de respondenten een beweging richting het gelijkwaardiger waarderen van verschillende vormen van kennis. Er bestaat behoefte om praktijkgerichte, toegepaste en fundamentele kennis meer te laten overlappen, waarbij elke kennisvorm in haar eigen kracht wordt gezet.

Aanbevelingen uit de focusgroepen

Er bestaan diverse regelingen waarbinnen aanspraak kan worden gemaakt op financiering voor samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector, evenals meerdere beleidskaders die hierbij een rol spelen. Uit het onderzoek blijkt dat de huidige financierings- en beleidsstructuren niet alleen onvoldoende aansluiten bij informele of nieuwe vormen van samenwerking, maar dat ook binnen bestaande samenwerkingsvormen knelpunten worden ervaren die om verbetering vragen.

Herzie toegangs- en toekenningseisen om gelijkwaardige samenwerking mogelijk te maken

Een terugkerend knelpunt binnen bestaande financieringssystemen betreft de toegangs- en toekenningscriteria. Zowel uit de focusgroepen als uit de literatuur komt naar voren dat deze eisen regelmatig belemmerend werken voor gelijkwaardige samenwerking. Zo werd bijvoorbeeld duidelijk dat organisaties en individuen uit de culturele en creatieve sector bij NWO-aanvragen onder het materiaalbudget geschaald dienen te worden. In andere gevallen worden culturele partners weliswaar als projectpartner opgevoerd, maar brengt dit een

cofinancieringsverplichting met zich mee. In de praktijk leidt dit er vaak toe dat culturele partners uitsluitend in-kind uren kunnen bijdragen en geen financiële vergoeding ontvangen voor hun inzet. Wat betreft de recent gelanceerde calls binnen het pilotprogramma Culturele en Creatieve Sector, geldt dat culturele partners meerjarig gefinancierd dienen te zijn via de BIS of een Rijkscultuurfonds. Hierdoor kan slechts een beperkt aantal organisaties uit het diverse culturele ecosysteem aanspraak maken op deze regelingen. Dit creëert een bottleneck, waardoor middelen beperkt doorstromen naar kleinere organisaties en individuele makers.

De ervaren ongelijkheid beperkt zich echter niet tot de culturele en creatieve sector. In de breedte geldt dat het uitdagend is om kleinere partners te betrekken in een consortium als er sprake is van een cofinancieringsverplichting – niet alleen vanuit de culturele en creatieve sector, maar bijvoorbeeld ook vanuit het maatschappelijke of zorgdomein. Maar ook het feit dat MBO-instellingen in de huidige wetgeving niet als kennisinstellingen worden erkend werpt barrières op, het bemoeilijkt de financiering van samenwerkingen tussen het MBO en HBO, maar ook tussen het MBO en WO.

Overkoepelend is er dan ook een sterke behoefte aan herziening van de toegangs- en toekenningscriteria binnen inter- en transdisciplinair georiënteerde financieringsregelingen zodat kennisinstellingen, culturele organisaties, maatschappelijke partners, onderzoekers en kunstenaars daadwerkelijk op gelijke voet kunnen samenwerken (Waag et al. 2023). Cruciaal hierbij is dat gelijkwaardigheid ook tot uitdrukking komt in de begroting, waarbij rekening wordt gehouden met eenieders draagkracht in plaats van door een subsidieregeling vastgestelde percentages. Zoals eerder naar voren kwam, wordt dit gezien als een essentiële basis voor gelijkwaardige samenwerking. Bestaande instrumenten, zoals het kunstenaarshonorarium en de Fair Practice Code, kunnen hierbij als leidraad dienen.

Vertrouw aanvragers om zelf met maatschappelijk relevante onderwerpen en onderzoeksvragen te komen

Uit de focusgroepen blijkt dat financieringsregelingen een aanzienlijke invloed kunnen uitoefenen op de inhoudelijke kaders van praktijkgericht onderzoek. Door een sterke, en soms eenzijdige, focus op bepaalde maatschappelijke vraagstukken, wordt opgemerkt dat bepaalde onderwerpen financieel kansrijker zijn dan andere. Het gaat dan bijvoorbeeld om de brede aandacht voor de klimaattransitie, maar ook thematische open calls zoals CIIIC die een aanzienlijke financiële impuls geven aan een afgebakend onderzoeksgebied.

Deze thematische sturing kan ertoe leiden dat onderzoeksideeën met een experimenteel, politiek of anderszins gewaagd karakter niet van de grond komen, omdat zij onvoldoende aansluiten bij bestaande financieringsregelingen. Daarnaast wordt vanuit het HBO opgemerkt dat er ook behoefte bestaat om zelf relevante vraagstukken te formuleren, en niet uitsluitend in dienst te staan van vragen uit de praktijk. In bredere zin is er behoefte aan meer vertrouwen in aanvragers om zelf urgente maatschappelijke vraagstukken en passende onderzoeksvragen te formuleren, zonder deze vooraf te sterk te normeren. Dit kan bijdragen aan een grotere inhoudelijke diversiteit en meer ruimte om te experimenteren en vernieuwen.

Hanteer een vrije vorm van impactmetingen en stel minder eisen aan (de vorm van) de output

Volgens de respondenten is het belangrijk toe te werken naar andere vormen van impactmeting en, in het verlengde daarvan, meer vrijheid te creëren in de aard van onderzoeksuitkomsten. Binnen de wetenschap ligt de nadruk vaak op het aantonen van vooraf gedefinieerde effecten, bijvoorbeeld via een theory of change die is gekoppeld aan specifieke outputs en outcomes. Veel vormen van impact laten zich echter niet eenduidig vangen in cijfers of woorden. Denk hierbij aan het ontstaan van duurzame netwerken of aan publieksmomenten waarin een relatief kleine groep zich intensief en verdiepend verhoudt tot het onderzoek. Daarnaast genereert dit type onderzoek vaak impact die vooraf moeilijk te voorzien of te voorspellen is. Dit vraagt om meer flexibiliteit in de verantwoording, waarbij ook ruimte is voor kwalitatieve en langetermijneffecten. Een voorbeeld van een positieve ontwikkeling in dit opzicht is het vernieuwde verantwoordingsformulier van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, dat aanvragers de mogelijkheid biedt om in vrije vorm te reflecteren op de (onverwachte) impact die is gerealiseerd.

In het verlengde hiervan bestaat er behoefte aan financieringsregelingen die geen dwingende eisen stellen aan het eindproduct of de vorm daarvan. Een sterke focus op vooraf vastgelegde outputvormen kan ertoe leiden dat samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector een transactioneel karakter krijgen, waarbij beide partijen vooral optreden als leverancier van een concreet product, zoals een tentoonstelling of een wetenschappelijke publicatie. Een meer open benadering kan bijdragen aan rijkere en gelijkwaardigere samenwerkingen, waarin onderzoekers en kunstenaars gezamenlijk en zonder vooraf vaststaande kaders een vraagstuk kunnen doorgronden en pas in een later stadium tot een indicatief eindresultaat komen. Dit vergt flexibiliteit in de verwachte outputvormen en expliciete erkenning van artistieke, experimentele en niet-lineaire resultaten.

Faciliteer niet alleen de ontwikkeling van nieuwe kennis, maar ook de spreiding van bestaande kennis

Tot slot blijkt er behoefte aan meer structurele ondersteuning voor de uitwisseling en verspreiding van bestaande kennis, naast financieringsmogelijkheden voor de ontwikkeling van nieuwe kennis. Activiteiten zoals workshops, kennissessies, conferenties en netwerkactiviteiten spelen een belangrijke rol in het delen van kennis, maar vinden binnen bestaande financieringsregeling vaak onvoldoende aansluiting, zo blijkt uit de focusgroepen. De aandacht voor kennisdeling is veelal beperkt tot de context van afzonderlijke projecten, in plaats van dat deze integraal en sectoroverstijgend wordt benaderd.

Daarnaast wordt in de praktijk vaak sterk geleund op culturele partners om onderzoeksresultaten te verbinden met relevante doelgroepen en het bredere veld, zonder dat hier altijd expliciete middelen of erkenning tegenover staan. Door kennisdeling en -verspreiding expliciet te faciliteren en te financieren, kan de impact van opgedane kennis worden vergroot en duurzamer worden verankerd. Dergelijke momenten van uitwisseling kunnen bovendien fungeren als aanjager voor vervolg- of nieuw onderzoek en vormen een uitgelezen mogelijkheid om onderzoeksnetwerken te versterken en uit te breiden.

3.4 De belangrijkste bevindingen uit de focusgroepen

Focusgroep MBO

Uit de focusgroep blijkt dat praktijkgericht onderzoek vanuit practoeraten sterk gericht zijn op het MBO onderwijs zelf en op de beroepspraktijk waarin MBO studenten terechtkomen.

Practoraten kennen een redelijk gelijke structuur en vorm: er is een kernteam dat aangestuurd wordt door een practoor, financiering komt altijd vanuit het CvB en er wordt samengewerkt met de beroepspraktijk. MBO-instellingen willen graag meer gelijkwaardig samenwerken met HBO. Daarin worden ze echter beperkt door de huidige wetgeving (zij mogen niet als kennispartner meedoen op consortia), en door grote verschillen die er bestaan tussen de systemen van MBO enerzijds en HBO/WO anderzijds. Ook is er een hiërarchische (ver)houding merkbaar tussen MBO en HBO, waarbij HBO meer zou mogen vertrouwen op de kennis binnen het MBO. De culturele en creatieve sector benadert het MBO wel voor samenwerking aan praktijkgericht onderzoek, maar andersom gebeurt dit maar mondjesmaat. Studenten worden vaak actief betrokken bij praktijkonderzoeken en vormen hiermee een belangrijk bron van kennis binnen het praktijkgericht onderzoek.

Focusgroep HBO

Uit de focusgroep blijkt dat praktijkgericht onderzoek vanuit het HBO, middels lectoraten, sterk geworteld is in de culturele praktijk. Het aantal samenwerkingspartners is groot, binnen de culturele en creatieve sector maar ook daarbuiten (bijvoorbeeld in aan zorg, klimaat, of techniek gelieerde sectoren). Onderwerpen voor onderzoek worden in de praktijk opgehaald en in samenspraak met alle partijpartners scherp gesteld. HBO onderzoekers, vaak vanuit een lectoraat, vormen zo een spil tussen de culturele praktijk en het wetenschapsveld.

Praktijkgericht onderzoek wordt meestal gefinancierd op projectbasis door subsidies van bijvoorbeeld SIA, NWA of NWO. Daarbij gelden regels voor het aantal partners dat in een consortium moet zitten, en voor cofinanciering vanuit die partners. Dit vormt een belemmering voor kleine partners, zoals individuele makers of grassroots initiatieven, omdat zij niet kapitaalcrachtig genoeg zijn om partner te kunnen zijn in een onderzoeksproject. Het HBO verbindt zich aan een groot aantal netwerken voor praktijkgericht onderzoek (zoals CASE, KxWxS, ARIAS, Lectoratenplatforms als Kunst~onderzoek en OKWT, SAR). Ook staat het HBO van de vijf groepen die we spraken (MBO, HBO, WO, creatieve industrie, cultuurbeoefening) het meest in contact met al deze groepen voor samenwerking in praktijkgericht onderzoek.

Focusgroep WO

De universiteit gaat steeds praktijkgericht werken, en er vinden verschillende soorten onderzoek in, met, uit, door de praktijk plaats. Zo zijn er makers die promoveren (artistic phd) en wordt op dit moment door kunstvakopleidingen een eigen doctoraatstraject, de professional doctorate (PD), ontwikkeld. Dat komt overeen met financieringstrajecten die speciaal voor WO zijn of speciaal voor HBO, waardoor een scheiding blijft bestaan, terwijl je in de praktijk ziet dat

het soort onderzoek dat gedaan wordt steeds meer op elkaar gaat lijken. De financieringsroutes voor WO zijn bekend (veelal NWA) en afwijken daarvan gebeurt niet veel. In de focusgroep komt ook naar voren dat de systemen van WO en de culturele en creatieve sector zo van elkaar verschillen dat écht samen onderzoek doen, van begin tot eind, vrijwel onmogelijk is. En nog niet veel gebeurt. Er wordt veel onderzoek naar de sector gedaan, maar niet samen met. Een valkuil is het instrumentaliseren van de kunsten en artistiek onderzoek. Daarmee wordt voorbijgegaan aan de eigenheid en eigenstandige waarde van de kunsten, ook de waarde die de kunsten kunnen hebben voor wetenschappelijk onderzoek. Het is op universiteiten ook ingewikkeld geworden om tijdelijke mensen voor tijdelijk onderzoek aan te nemen, terwijl daar wel kansen liggen. Dat heeft ook invloed op het bouwen van netwerken: het gaat vaak om tijdelijk geld, een netwerk kan duiden op een goede samenwerking, maar ook op een financieel precaire, en nauwelijks te verduurzamen situatie.

Focusgroep CB

Uit de focusgroep blijkt dat culturele instellingen op het gebied van cultuurbeoefening vaak een beperkte rol krijgen in samenwerkingen tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector. Ze worden vooral betrokken als praktijkpartner in plaats van als volwaardige kennispartner die actief meedoet in het onderzoek. Binnen onderzoeksprojecten functioneren deze organisaties vaak als best practice, waarvan de praktijk wordt bestudeerd of binnengehaald. Daarbij wordt ten onrechte aangenomen dat cultuurbeoefeningsprojecten continu plaatsvinden en dat onderzoek hier eenvoudig op kan aansluiten. In de praktijk betekent dit dat de projecten vaak niet gefinancierd worden binnen het onderzoek, terwijl de activiteiten niet vanzelfsprekend zijn. Dit sluit aan bij een bredere trend waarbij de kunsten transactioneel worden ingezet binnen onderzoeksprojecten, wat gelijkwaardige en werkelijk transdisciplinaire samenwerking in de weg staat.

Focusgroep CI

Uit de focusgroep blijkt dat de creatieve industrie doorgaans een kwetsbare positie heeft binnen onderzoekssamenwerkingen. De vierjarige subsidiecyclus maakt het culturele instellingen lastig om langdurige samenwerkingen aan te gaan – vooral aan het einde van een beleidsperiode – en versterkt hun financieel fragiele positie ten opzichte van kennisinstellingen. Echter heeft de kunstenaar een nog zwakkere positie: zij hebben minder makkelijk toegang tot een consortium dan een culturele instelling en krijgen vaak een inhoudelijk en financieel marginale rol. De kunstenaar wordt meestal slechts kortstondig en transactioneel ingezet voor een afgebakend eindproduct, in plaats van als volwaardige onderzoekspartner – terwijl zij juist een andere, waardevolle vorm van kennis en perspectief inbrengen. Eerlijke honoraria alleen zijn daarom niet voldoende; er is in bredere zin meer begrip nodig voor hoe je gelijkwaardig met kunstenaars samenwerkt. De focusgroep benadrukt bovendien dat de kunsten, en in het bijzonder culturele instellingen, een cruciale rol spelen als verbinder tussen onderzoek en publiek. Dankzij hun netwerk, discursieve kracht en vermogen om thema's aan communities te koppelen – iets wat binnen de academische context vaak lastig te realiseren is.

4. Case studies

4.1 Arts in Health (WO)

Korte omschrijving

‘Arts in health verwijst naar het veld dat artistieke en creatieve praktijken toepast om gezondheid en welzijn te bevorderen en een positieve benadering van gezondheid te stimuleren.’ Zo wordt het domeinoverstijgend werken tussen kunst en zorg genoemd en zo wordt de definitie gegeven in de Nationale Agenda Arts in Health die in 2024 is verschenen . We putten voor deze case study dan ook veel uit deze agenda. We zien dat dit veld vrij ver is in de verbinding tussen de domeinen en het praktijkgerichte onderzoek dat erbij hoort. We zien ook dat er al veel onderzoek gedaan is, en dat er veel ‘bewijs’ is voor dat samenwerken tussen deze domeinen werkt. Maar hoe ver deze twee domeinen ook zijn, ook dit veld wordt versnipperd genoemd en gesteld wordt dat als we kunst en cultuur willen inzetten om de grote uitdagingen waar de zorgsector voor staat het hoofd te bieden een gezamenlijke agenda mogelijk voor verduurzaming kan zorgen. Zo wordt ook een overkoepelend beeld geschetst en kan het potentieel beter benut worden.

Betrokken organisaties & partners

De mogelijkmakers van de whitepaper zijn Rijksuniversiteit Groningen, Aletta Jacobs School of Public Health, Nationaal Programma Groningen, Universitair Medisch Centrum Groningen, LKCA, VU Amsterdam, Leyden Academy on Vitality and Aging. In Groningen, maar ook in Rotterdam, Utrecht en Tilburg waren Arts in Health hubs ontstaan. En er werd ook veel onderling samengewerkt.

Alleen al de betrokken auteurs, co-auteurs, partners en anderen die een bijdragen leverden aan de whitepaper laten zien dat het veld groot en breed is en dat een gezamenlijke aanpak nodig is. We laten die lijst hier dan ook integraal zien.

Tineke Abma, Leyden Academy, Leids Universitair Medisch Centrum
Barbara Groot, Vrije Universiteit Amsterdam
Johan Kolsteeg, Rijksuniversiteit Groningen
Kirsten Krans, Arts in Health Netherlands; Aletta Jacobs School of Public Health
Ferdinand Lewis, Arts in Health Netherlands; Aletta Jacobs School of Public Health
Marlies Tal, Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst
Hanneke van der Wal-Huisman, Universitair Medisch Centrum Groningen
Barbara van Leeuwen, Universitair Medisch Centrum Groningen

Jet Bussemaker, De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving;
 Leids Universitair Medisch Centrum; Universiteit Leiden
Evelyn Finnema, Universitair Medisch Centrum Groningen;
 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport; NHL Stenden Hogeschool;
 Hanzehogeschool
Kornelia Kiss, Culture Action Europe
Josefiene Poll, Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst
Désirée te Marvelde, ZonMw
Crétien van Campen, Sociaal en Cultureel Planbureau
Nina van den Berg, Universitair Medisch Centrum Groningen
Astrid Weij, Kunsten '92

Mark Dessing, Zilveren Kruis
Johan Kolsteeg, Rijksuniversiteit Groningen
Sandra Kuiper, GGD West-Brabant
Hans Looijen, Museum van de Geest
Tjakina Oosting, Muziek aan Bed
Jan Staes, Fontys Hogeschool voor de Kunsten
Marlies Tal, Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst
Crétien van Campen, Sociaal en Cultureel Planbureau
Machteld van der Meij, Amphion Cultuurbedrijf
Marie-Claire van Hek, AxionContinu
Barbara van Leeuwen, Universitair Medisch Centrum Groningen
Ingeborg Walinga, Prins Claus Conservatorium

Atty Bax, Kunstloc Brabant
Dirk Bruinsma, Peergroup Locatietheater
Erik Buskens, Universitair Medisch Centrum Groningen
Krista de Wit, Prins Claus Conservatorium; Stichting Mimic Muziek
Karolien Dons, Prins Claus Conservatorium
Edwina Doting, Universitair Medisch Centrum Groningen
Margo Geling, CliniClowns
Andrew Greenwood, Switch2Move
Willem Hartog, Zorgorganisatie Avelijn
Joost Heinsius, Values of Culture & Creativity
Gaby Jacobs, Universiteit voor Humanistiek
Erik Jansen, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Artur Jaschke, ArtEZ hogeschool voor de kunsten;
 Universitair Medisch Centrum Groningen
Markus Klimek, Erasmus MC
Rina Knoeff, Rijksuniversiteit Groningen
Jur Koksma, Radboud Universitair Medisch Centrum
Charlotte Langemeijer, CliniClowns
Ruud Lapré, Erasmus Universiteit Rotterdam
Gitta Luiten, BMC
Ulco Mes, Gemeente Tilburg
Paula Emilia Parra Alvarez, Rijksuniversiteit Groningen
Eliza Perez, Cordaan
Anno Pomp, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Lonneke Regter, Fonds Sluyterman van Loo; Lang Leve Kunst Fonds
Rosemarie Samaritter, Codarts Hogeschool voor de Kunsten
Amy Schoffelen, Nederlandse Zorgautoriteit
Johanna Schönrock-Adema, Universitair Medisch Centrum Groningen;
 Prins Claus Conservatorium
Jenny Slatman, Tilburg University
Janine Stubbe, Codarts Hogeschool voor de Kunsten
Danielle Swart, Jo Visser Fonds
Brigit Toebes, Aletta Jacobs School of Public Health; Rijksuniversiteit Groningen
Karine van 't Land, Koepel Artsen Maatschappij • Gezondheid;
 Rijksuniversiteit Groningen
Susan van Hooren, Open Universiteit, Zuyd Hogeschool
Sandrine van Noort, Leids Universitair Medisch Centrum
Madelon van Riel, Cordaan
Renate Verkalik, Trimbos-instituut
Merel Visse, Drew University, Universiteit van Humanistiek
Anja Visser, Rijksuniversiteit Groningen
Daphne Voormolen, Universitair Medisch Centrum Utrecht; Stichting Kunst Salon
Erik Zwieters, Participatiekoor

Alle deelnemers aan de rondetafelgesprekken in Tilburg, Den Bosch en Groningen, Kunstloc Brabant, Aletta Jacobs School of Public Health, en het symposium *Een nieuwe generatie ouderen langer thuis* voor het hosten van de rondetafelgesprekken.

Penvoerder/hoofdaannemer & financiering

We schreven al dat er meerdere ‘hubs’ in Nederland zijn op het gebied van Arts in Health. Juist de samenwerking die nu tot stand komt. Financiering voor deze samenwerking is nodig om het veld én de impact te vergroten. Zie ook wat er in de white paper geschreven wordt.

‘Internationaal wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van onderzoeksmethoden voor kunst in gezondheid. Toch blijft het een uitdaging om onderzoek in de kunsten, de gezondheidszorg, het sociale domein en andere sectoren met elkaar te verbinden. Daarnaast is er ook meer institutioneel en organisatorisch onderzoek nodig naar programma- en financieringsstrategieën voor arts in health. Verder moet er meer onderzoek gedaan worden naar het evaluatieproces van arts in health programma’s in verschillende sectoren en disciplines.

Omdat het veld van arts in health nog nieuw is, levert huidig en toekomstig onderzoek niet alleen nieuwe kennis, maar biedt het ook mogelijkheden voor uitwisseling, leren en samenwerking tussen kunstenaars, onderzoekers en andere betrokkenen. Een goed netwerk van onderzoeksprojecten en kunstenaars kan bovendien bijdragen aan het verbinden van theorie en praktijk, en kan kennis opleveren die als input gebruikt kan worden om nieuwe en duurzame programma’s te ontwikkelen. Meer programmaondersteuning en een betere

netwerkinfrastructuur kunnen onderzoekers mogelijkheden bieden om een brede basis van kennis op te bouwen over arts in health in Nederland.’ (p.39)

Doelen en acties

Arts for Health heeft bij het ministerie van OCenW budget gekregen om de White Paper te gaan uitwerken. Interessant is dat ook hier het sociale domein niet meebetaalt. Er zijn verschillende werkpakketten: onderzoek, onderwijs, beleid en praktijk. De doelen en acties staan keurig beschreven in het document. Voor de volledigheid herhalen we ze hier. We herhalen ze hier omdat ze wel eens een blueprint zouden kunnen vormen voor het werken met kunst en cultuur binnen andere domeinen.

Doelen

- Een arts in health ‘hub’ of ‘platform’ brengt arts in health professionals, docenten en onderzoekers met elkaar in contact; biedt toegang en overzicht van activiteiten en training in het hele land; dient als een database voor methoden en bronnen.
- Strategieën voor financiering, beheer en programmering van arts in health in traditionele sectoren (gezondheid, cultuur, onderwijs, sociaal domein, etc.) zijn geaccepteerd door financiers, instellingen en beleidsmakers.
- Arts in health is opgenomen in modellen voor de transformatie van de Nederlandse gezondheidszorg.
- Financiers, verzekeraars en instellingen in verschillende sectoren bieden structurele ondersteuning voor arts in health.

Acties

Middellange termijn

- Identificeer institutionele gastheer voor de hub / het platform voor arts in health. Stel plannen op voor ontwikkeling.
- Organiseer toegang tot netwerken, middelen, onderwijs, onderzoek en communicatie over arts in health.
- Stimuleer financiers, instellingen en beleidsmakers in de gezondheidszorg om deel te nemen aan leergemeenschappen over arts in health.

Korte termijn

- Stel inclusieve leergemeenschappen samen om gemeenschappelijke uitdagingen en doelstellingen voor het veld te identificeren.
- Identificeer welke netwerkbronnen en communicatiekanalen nodig zijn om mensen in het veld met elkaar te verbinden.

Succes/belemmering/anders/opvallendheden

Successen, belemmeringen zijn eigenlijk gelijk aan wat wij in ons onderzoek hebben gevonden. Er gebeurt heel veel, maar wil je echt impact hebben in een domein, dan moet er sprake zijn van structurele aanpak. Een van de voorbeelden van wat gezamenlijk werken oplevert is dat er nu voor het eerst een inventarisatie wordt gemaakt. Twee van de betrokken partners doen een

landelijke inventarisatie en iedereen mag projecten aanmelden op het gebied van kunst en zorg. Een van de projectleiders meldt: ‘We inventariseren wat er al is in de praktijk. En dat is enorm veel. Ik heb nu al meer dan 100 aanmeldingen en dat gaan er nog veel meer worden. We maken daar een begin mee, kijken wat we daaruit kunnen leren en adviseren hoe dit toegankelijk te maken. En we gaan in gesprek met mensen van de werkvloer om te kijken wat er nu werkelijk werkt om “kunst duurzaam te verankeren in een zorg en welzijnscontext”.’

4.2 BAD Awards, MU Hybrid Art House (Culturele Industrie)

Omschrijving, betrokken organisaties en penvoerder

De Bio Art & Design (BAD) Award is een jaarlijkse competitie die kunstenaars en ontwerpers stimuleert om samen met wetenschappers nieuw multidisciplinair werk te ontwikkelen op het snijvlak van bio-kunst en -design. De ingezonden projecten beslaan een breed spectrum aan thema's, variërend van duurzaamheid, voeding en gezondheid tot biotechnologie, tuinbouw en landbouw. De award werd in 2010 geïnitieerd door ZonMw in samenwerking met Waag Futurelab, die vier jaar later het stokje overdroeg aan MU Hybrid Art House in Eindhoven. Toen ZonMw in 2020 stopte, wist MU voor de BAD Award een lokaal consortium van culturele partners te vormen, bestaande uit Bio Art Laboratories, Dutch Design Foundation en Next Nature.

Financiering

De partners leverden een inhoudelijke, maar ook een financiële bijdrage. Iedere partner droeg jaarlijks €25.000 bij, waarmee gezamenlijk het budget voor de award werd gevormd. Maar na de subsidiebesluiten voor 2025-2028 bleek het consortium om verschillende redenen niet langer houdbaar. Dit leidde ertoe dat MU de open call voor de BAD Award van 2025 tijdelijk moest stilleggen. Sindsdien zoekt MU actief naar nieuwe partners die zowel inhoudelijk betrokken zijn als financieel kunnen bijdragen.

Voortraject/natraject en resultaten

De werkwijze van de BAD Award bestaat uit drie fasen. Via een open call meldden zich jaarlijks ruim honderd internationale kunstenaars met een projectvoorstel. Op basis hiervan werd telkens een eerste selectie gemaakt van 16 kunstenaars die hun plannen presenteerden aan 12 relevante onderzoekers. Na het maken van inhoudelijke matches en verdere uitwerking van de voorstellen selecteerde een onafhankelijke jury drie projecten voor realisatie. In een ontwikkelperiode van ruim een half jaar werkten de kunstenaars en wetenschappers intensief samen aan de projecten, die vervolgens – samen met ander relevant werk – werden vertoond in een tentoonstelling bij MU. Veel van deze projecten reisden vervolgens nationaal en internationaal langs culturele platforms en wetenschappelijke conferenties. Daarnaast bracht de BAD Award een breed netwerk voort, waarin kunstenaars en wetenschappers elkaar nog altijd weten te vinden voor verdere samenwerking.

Succes/belemmering/anders/opvallendheden

De BAD Award fungeerde daarmee als een duurzaam platform dat jaarlijks een belangrijke impuls gaf aan het veld van bio-kunst en -design en daar een breed publiek bij betrok. Tegelijkertijd maakt juist dit bestendige karakter het uitdagend om nieuwe financiering te vinden, aangezien bestaande financieringsstructuren veelal zijn ingericht op incidentele projecten met een duidelijk begin- en eindpunt. Bovendien heeft de ervaring geleerd dat het behouden van partners uitdagend is – niet door een gebrek aan motivatie, maar door externe omstandigheden die de continuïteit bemoeilijken. Met nieuwe partners en financiering beoogt MU de BAD Award in de toekomst te continueren en verder te ontwikkelen als een toonaangevend internationaal platform voor bio-kunst en -design.

4.3 Creating Cultures of Care, SPRONG (HBO)

Omschrijving

Creating Cultures of Care is een consortium/onderzoeksgroep van hogescholen, universiteiten en praktijkpartners die met behulp van de SIA-SPRONG subsidie een nieuw perspectief op zorg ontwikkelt vanuit de kunsten. De onderzoeksgroep ontwikkelt gedurende acht jaar (verdeeld over twee fases van vier jaar) vanuit een transdisciplinaire aanpak nieuwe werkwijzen, praktijken en scenario's binnen zorg- en welzijnscontexten. Dit gebeurt van UMC's tot wijkcentra; en van langdurige zorg voor mensen met een beperking tot jongeren met mentale gezondheidsproblemen (Fontys z.j.). Creating Cultures of Care wil zo een betekenisvolle bijdrage leveren aan de transformatie van zorg en welzijn (HKU z.j.). Dit doet ze door te bouwen aan een open expertisenetwerk waarin kunstenaars, zorg- en welzijnsprofessionals, beleidsmakers, patiënten/inwoners en studenten samenwerken aan nieuwe praktijken en concepten van care, om zorgzaamheid in beweging te krijgen. De onderzoeksgroep geeft vorm aan deze beweging met concrete acties. Ze doen bijvoorbeeld onderzoek naar CARE-labs als experimenteerruimtes voor zorgzaamheid. En ze gebruiken een platform (Research Catalogue) voor het documenteren en verspreiden van artistieke kennis en inzichten (Creating Cultures of Care, z.j.).

Creating Cultures of Care heeft een eigen website: <https://www.creatingculturesofcare.nl/>.

Betrokken organisaties & partners

Het Creating Cultures of Care Consortium bestaat hoofdzakelijk uit drie groepen: de SPRONG groep, de SPRONG-kerngroep, en de praktijkpartners. NB: Dit betreffen de consortiumpartners bij aanvang van het project, want onderdeel van dit project is juist om dit netwerk te laten groeien.

De SPRONG-groep bestaat uit zes hogescholen en universiteiten: HKU (tevens penvoerder), Fontys Hogeschool, Hanzehogeschool Groningen, Hogeschool Utrecht (HU), Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU) en Universiteit van Humanistiek (UvH).

De SPRONG-kerngroep bestaat uit onderzoekers en projectmanagers, afkomstig uit lectoraten en onderzoeksgroepen van de zes hogescholen en universiteiten in de SPRONG-groep:

- Walter van AnDEL - Lectoraat Waarde(n)vol Ondernemen in en door de Kunsten (HKU), ook projectleider Creating Cultures of Care
- Nirav Christophe - Lectoraat Performatieve Maakprocessen (HKU)
- Fabiola Camuti - Lectoraat Critical Creative Pedagogies (HKU)
- Anke Coumans - Lectoraat Image in Context (Hanzehogeschool)
- Karolien Dons - Lectoraat Music in Context (Hanzehogeschool)
- Danielle Arets - Lectoraat Journalistiek en Verantwoorde Innovatie (Fontys)
- Falk Hübner - Lectoraat Artistic Connective Practices (Fontys)
- Daan Andriessen - Lectoraat Onderzoekend Vermogen (HU)
- Aart van der Maas - Lectoraat Participatie en Stedelijke Omgeving (HU)
- Pieter Dronkers - Onderzoeksgroep Zorgethiek & Beleid (Universiteit van Humanistiek)
- Stefan van Geelen - Centre for Education / De Nieuwe Utrechtse School (UMCU)
- Gijlke Keuning - kwartiermaker De Kunst van Zorg en Welzijn (HKU) – duo projectmanager Creating Cultures of Care
- Debbie Straver - projectmanagement Versterken en Ontwikkelen Onderzoek (HKU) – duo projectmanager Creating Cultures of Care

De volgende praktijkpartners zitten anno februari 2026 in het consortium:

Bureau Ruimtekoers, Cascoland, CI 3 Creative Development, CoE Kunst&Educatie (AHK), Gemeente Utrecht - Culturele Zaken, Gemeente Utrecht – Volksgezondheid, Hatsumi, Het Wilde Westen, Ideate, Jetske van Oosten, KOOS Utrecht, LKCA, Lokalis, Monobanda, Radboud Universiteit, Reinaerde, Schweigman&, Schweizer Creative, Sjaak Langenberg & Rosé de Beer, Sounding Bodies, Stichting Bouwdepot, Stichting Halfvol / Bureau Ruimtekoers, UMCG, UvH, Vilans, Wintertuin, ZINN, ZuidOostZorg, ZorgInnovatieForum, Zwier BV.

Er wordt verder samengewerkt in andere netwerken, zoals Arts in Health en Netwerk Kunst en Gezondheid Utrecht.

Financiering

De financiering voor dit project komt uit de [SPRONG](#) regeling van SIA. Deze regeling beoogt de samenwerking tussen onderzoeksgroepen van verschillende hogescholen te stimuleren, opdat zij binnen 8 jaar uitgroeien tot een krachtige ‘SPRONG-groep’. SPRONG richt zich erop om praktijkgericht onderzoek te versterken, opdat praktijkgericht onderzoek een significante bijdrage kan leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Deze subsidieregeling kent een aantal voorwaarden, zoals dat er minimaal 2 hogescholen betrokken moeten zijn, en dat de partners in het consortium (inclusief de hogescholen zelf) minimaal 50% bijdragen aan de totale trajectkosten. De maximale subsidie is 1 miljoen euro per fase van 4 jaar. Het is nadrukkelijk een financieringsregeling voor onderzoeksgroepen, niet voor onderzoek.

Voortraject

Voorafgaand aan de openstelling van de SPRONG-ronde was er de zogeheten SPRONG Impulsregeling vanuit Regieorgaan SIA waarmee hogescholen zich konden voorbereiden op de benodigde versterking van de onderzoeksomgeving om in aanmerking te komen en voor consortiumvorming. Hieruit heeft HKU onder andere een Kwartiermaker voor De Kunst van Zorg en Welzijn geworven. Deze was samen met een strategische beleids- en subsidieadviseur onderzoek verantwoordelijk voor het aanvraagproces. Zij vormen nu ook het duo-projectmanagement. Het vormen van het consortium en schrijfproces heeft bij elkaar ongeveer zes maanden geduurd.

Alle negen deelnemende lectoraten uit de hogescholen hebben de partners met wie ze al (langer) samenwerkten in de context van zorg en welzijn uitgenodigd om deel te nemen. Dit gaat om zowel partners uit kunst en cultuur, als vanuit zorg en sociaal domein en op het snijvlak hiertussen. Verder hebben de projectleiders de verbindingen gelegd naar lokale en regionale beleidspartners. Een van de projectleiders is sterk verbonden met zorg- en sociaal domein o.a. via Health Hub Utrecht en de andere projectleider met kunst- en cultuurbeleid, o.a. via het lectorenplatform kunst~onderzoek. Het consortium is daarmee hoofdzakelijk gebouwd op bestaande relaties. Inmiddels trekt het netwerk ook nieuwe kennis- en praktijkpartners aan. Voor de tweede fase van vier jaar zal gekeken worden wat het programma voor alle partijen tot dan toe heeft betekend, en of dit vraagt om een mogelijk herontwerp van het consortium of de werkwijze als SPRONG-groep, consortium en community daaromheen.

Projectmanager Debbie Straver licht toe welke uitdagingen zij tot nu toe tegenaan lopen: ‘Wat vanaf de start een uitdaging is, is de tweeledige doelstelling vanuit de regeling: enerzijds is het de bedoeling dat de onderzoeksinfrastructuur van de (kunst)hogescholen wordt versterkt; anderzijds richten de SPRONG-groepen zich op maatschappelijke vraagstukken en hebben ze een opdracht hieraan bij te dragen. Het is in de gezamenlijke visie op de transitie naar een zorgzame samenleving waarin we elkaar vinden als partners. Maar de financiering en criteria waarop wordt gemonitord richten zich met name op het versterken en ontwikkelen van de onderzoeksomgeving in de hogescholen⁷: dit is soms lastig uit te leggen aan partners. Zeker omdat een belangrijke kernwaarde van het netwerk ligt in gelijkwaardige samenwerking tussen kunst- en zorgpraktijken. Door de financieringsvoorwaarden kan dit niet of nauwelijks worden toegepast in de organisatie en werking van de SPRONG groep’.

Natraject

Het SPRONG programma is 8-jarig. Creating Cultures of Care zal pas in 2031 worden afgerond als subsidieprogramma. ‘Het zou mooi zijn als de SPRONG groep in fase 2 samen met SIA kan kijken wat er nodig is om het netwerk te verduurzamen en de kennis en relaties te behouden voor verdere samenwerking, kennisdeling en verandering’, aldus Debbie Straver. ‘In de tussentijd zoeken we binnen bestaande regelingen van SIA en andere financiers mogelijkheden om gezamenlijke onderzoeksprojecten en -programma’s te ontwikkelen. Bijvoorbeeld op het

⁷ De criteria waarop de SPRONG groep wordt gemonitord en beoordeeld zijn: Profilering, Professionalisering, Netwerk, Kwaliteit en Impact.

gebied van internationale samenwerking en netwerkvorming en op het gebied van onderzoeksposities (docent-onderzoekers, PD, PhD, postdoc)'. Verder benoemt zij dat het goed zou zijn als in kaart wordt gebracht hoe de SPRONG groepen het doen in grotere consortia vanuit bijvoorbeeld de Nationale Wetenschapsagenda.

Resultaten

Creating Cultures of Care is gestart in 2023 en is nog een aantal jaren actief. Op hun website zijn resultaten van het onderzoek te vinden, zoals verschillende projecten (onder 'nieuws'), evenementen (onder 'agenda'), maar ook welke partners zich inmiddels bij de onderzoeksgroep hebben aangesloten.

Succes en belemmering

Als succes wordt benoemd dat een meerjarige financiering rust en perspectief geeft – ook om het goed te laten landen in de aangesloten kunsthogescholen. Het biedt de mogelijkheid om duurzame relaties aan te gaan, en om zorgvuldig een netwerk en programma met een eigen signatuur op te bouwen. Dit trekt ook weer nieuwe partners en geïnteresseerden aan. Door thematisch met verschillende onderzoeksgroepen te kunnen samenwerken en uit te wisselen, ontstaat een inhoudelijke verdieping en versterking die bijvoorbeeld ook doorwerkt richting het (kunst)onderwijs.

Wat echter een belemmering vormt is dat het vergoeden van de inzet van tijd, kennis en expertise van de praktijkpartners niet mogelijk is binnen deze regeling. Zij worden uitgenodigd mee te doen vanuit een intrinsieke motivatie om hun praktijk te willen innoveren of (door)ontwikkelen - en hier eigen tijd en middelen op in te zetten. 'Met name richting de culturele partners roept dat ethische vragen op', ligt Straver toe. 'Juist de deelnemende kunstenaars en culturele organisaties zijn belangrijke kennisdragers die niet op die manier 'gewaardeerd' kunnen worden. Dat geldt overigens ook voor deelnemende andere kennisinstellingen zoals de universiteiten, UMC's en participanten als bewoners, patiënten en cliënten'. Verder is de subsidie niet bedoeld voor het doen van onderzoek zelf; daarvoor zijn de onderzoeksgroepen en partners aangewezen op andere financieringsmogelijkheden.

Ook benoemt Straver de beoordeling en monitoring als struikelblok. 'Voor langdurige programma's die zich richten op transitieopgaves is het belangrijk dat er in de beoordeling en monitoring experts worden betrokken vanuit het domein (of de domeinen) waar de maatschappelijke verandering nodig is. In het geval van Creating Cultures of Care zijn dat zorg en welzijn en het sociaal domein – maar ook de disciplines die hier methodisch aan bijdragen zoals de kunsten en ontwerppraktijk. De kennis die we opdoen is van waarde voor de afzonderlijke domeinen, maar juist ook in kennis over (transdisciplinaire) samenwerking. Dit sluit aan bij de Kennis- en Innovatieagenda Maatschappelijk Verdienvermogen, en het werken met Key Enabling Methodologies'.

4.4 Art&Mind (MBO)

Omschrijving

Het practoraat Art & Mind richt zich op de verbinding tussen kunst- en cultuureducatie en mentaal welzijn. ‘Het practoraat speelt in op de groeiende behoefte aan aandacht voor het mentaal welzijn van jongeren, dat onder druk staat door factoren zoals prestatiedruk, armoede en klimaatcrisis. Kunst en cultuur bieden een krachtige oplossing door bij te dragen aan een positiever zelfbeeld, sociale vaardigheden en een sterker sociaal netwerk’, staat omschreven op *Practoraten.nl* (Douma-Alta z.j.).

Het doel van het practoraat wordt als volgt omschreven:

‘Het practoraat Art & Mind heeft als doel om door middel van actieonderzoek de effecten van kunst- en cultuureducatie op het mentaal welzijn van MBO-studenten te onderzoeken. (...) Een belangrijk aspect is de focus op het ontwikkelen van creatief vermogen bij studenten. Creativiteit is essentieel voor persoonlijk leiderschap en veerkracht maar veel MBO-docenten zijn niet opgeleid om dit te stimuleren. Het practoraat doet suggesties voor praktische interventies voor docenten, om hen te ondersteunen in het bevorderen van creatief denken en het werken aan open-einde vraagstukken met MBO studenten.’

Daarnaast richt het practoraat zich op o.a. de gezondheidszorg, waar kunst en cultuur kunnen bijdragen aan het welzijn van zorgmedewerkers en cliënten. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft aangetoond dat kunst positieve effecten heeft op zowel de geestelijke als lichamelijke gezondheid. Het practoraat onderzoekt hoe culturele interventie kunnen worden ingezet om het welzijn in de zorgsector te verbeteren. Het practoraat streeft naar concrete resultaten zoals trainingen voor docenten en studenten, creatieve uitingen van studenten en gedocumenteerde onderzoeksbevindingen. Deze resultaten worden gedeeld op landelijke conferenties, met andere onderwijsinstellingen en culturele partners, om zo een brede impact te realiseren.’

Betrokken organisaties & partners

Art & Mind is een interdisciplinair practoraat waarin docenten en studenten actief samenwerken met partners uit het bedrijfsleven, het HBO, wo en de kunstensector. Het practoraat is bijvoorbeeld betrokken bij het Arts in Health netwerk. Studenten worden actief betrokken bij praktijkonderzoeken. Zij kunnen deelnemen door het *keuzedeel praktijkonderzoek* toe te voegen aan hun studie. Op die manier is de tijdsinvestering in het onderzoek ook meteen een investering in hun opleiding. Daarnaast zal deelname de persoonlijke ontwikkeling van studenten bevorderen, en leveren studenten een waardevolle bijdrage aan de uitkomsten van het onderzoek.

Penvoerder/hoofdaannemer

Marga Douma-Alta is practor van het practoraat, en was in de initiatieffase de kwartiermaker voor het practoraat. In de hoedanigheid van practor is het haar verantwoordelijkheid om het practoraatsplan op te stellen, financiering aan te vragen en het practoraat vervolgens te leiden. Er is geen sprake van een consortium van partners dat samen een aanvraag heeft ingediend.

Financiering

Het practoraat wordt gefinancierd vanuit het College van Bestuur van het ROC van Amsterdam-Flevoland, dat op diens beurt gefinancierd wordt door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Resultaten

Het practoraat is gestart per 1 augustus 2025 en loopt vier jaar tot augustus 2029, het practoraat is dus nog actief. Na augustus 2029 wordt bekeken of het practoraat verlengd wordt. De beoogde resultaten van het practoraat zijn:

- Een vaste plaats te geven aan kunst- en cultuureducatie binnen het MBO onderwijs;
- Een bijdrage te leveren aan de (door)ontwikkeling van kennis en vaardigheden op het gebied van kunst- en cultuureducatie in relatie tot mentaal welzijn van MBO studenten;
- Een bijdrage te leveren aan de (door)ontwikkeling van kennis en vaardigheden op het gebied van kunst- en cultuureducatie in relatie tot het ontwikkelen van creatief vermogen bij MBO studenten;
- Een bijdrage te leveren aan de (door)ontwikkeling van kennis en vaardigheden op het gebied van kunst- en cultuureducatie in relatie tot mentaal welzijn in het werkveld van studenten, het personeel en gebruikers van de betreffende sector.

Voortraject/natraject

Het voortraject bestond uit het schrijven van het practoraatsplan. Dit werd vervolgens voorgelegd aan de interne practoraten commissie van het ROC van Amsterdam-Flevoland (ROCvAF) en aan de adviseurs van stichting Practoraten.nl. Dit platform fungeert niet alleen als adviseur aan practoraten maar presenteert ook (de meeste) practoraten op haar website, en deelt zo kennis over en tussen de practoraten. Marga Douma Alta, practor Art & Mind, vertelt dat ze zich gesteund voelde door collega's en de directie in dit voortraject. In het practoraatsplan is niks opgesteld over het natraject van het practoraat.

Succes/belemmering/anders/opvallendheden

Factoren die voor succes zorgden binnen het practoraat waren, volgens Douma-Alta, het vertrouwen vanuit de directie, de hulp van stichting Practoraten.nl en de meedenkende collega's binnen het ROCvAF. Een belangrijke belemmering die de practor benoemt is het feit dat het MBO geen kennisinstelling is volgens de wet op het HBO onderwijs, en daarom geen partner kan zijn voor een onderzoeksaanvraag bij bijvoorbeeld SIA. Hierover lopen wel gesprekken tussen SIA en mensen uit het MBO en HBO. In landelijke werkgroepen die bestaan rondom onderzoek (zoals Arts in Health) merkt Douma-Alta dat er vanuit het HBO en WO wel belangstelling is voor actieonderzoek in het MBO, maar dat de partijen nog zoekende zijn hoe die gremia het beste met elkaar verbonden kunnen worden.

4.5 Ruimtekoers (Cultuurbeoefening)

Omschrijving, betrokken organisaties en penvoerder

Bureau Ruimtekoers is een culturele organisatie die zich richt op sociale kunst en participatie. De organisatie betreft inwoners, kunstenaars en beleidsmakers bij maatschappelijke vraagstukken, en ontwikkelt daarbij methoden voor sociale kunst en co-creatie. Binnen Ruimtekoers wordt gewerkt aan uiteenlopende thema's, waaronder (re-)integratie, burgerschap, jongerenwelzijn en stadsontwikkeling. De projecten zijn een mix van opdrachten en eigen initiatief, en worden uitgevoerd in samenwerking met een diverse groep sociaal kunstenaars en ontwerpers uit uiteenlopende disciplines. Daarnaast is er bij ieder project altijd een of meerdere partners betrokken, variërend van overheden (waaronder de Gemeente Arnhem) tot culturele en maatschappelijke organisaties (zoals State of Fashion en het Leger des Heils).

Financiering

Bureau Ruimtekoers ontvangt van de gemeente Arnhem een meerjarige cultuursubsidie. Daarnaast heeft Ruimtekoers voor het eerst een meerjarige subsidie toegekend gekregen door het Fonds voor Cultuurparticipatie, binnen de regeling Co-creatie 2025-2028. Per project worden aanvullend kortlopende subsidies aangevraagd bij andere Rijkscultuurfondsen en bij private cultuurfondsen. De organisatie merkt op dat het uitdagend is haar projecten te financieren bij fondsen met een bredere maatschappelijke focus, daarvoor zou de organisatie 'te cultureel' zijn. Ten slotte zet Ruimtekoers zich actief in om gedurende een project een of meerdere partners te betrekken, met als doel het project deels of volledig in opdracht uit te voeren.

Voortraject/natraject

De organisatie streeft ernaar dat haar projecten altijd een meerjarige looptijd hebben en worden geborgd in de praktijk, zodat zij bijdragen aan duurzame verandering. Om dit te realiseren heeft zij een vierdelige methode ontwikkeld. In de eerste fase wordt onderzocht wat er speelt en waar het project impact kan maken. Vervolgens worden de werkbare elementen van het project verder onderzocht. Daarna wordt bepaald welke waarde het project heeft en hoe deze kan worden ingebed, onder andere bij betrokken partners. De laatste fase richt zich op borging, waarbij datgene wat binnen het project is ontwikkeld blijvend doorwerkt, bijvoorbeeld via een samenwerking buiten de organisatie om of door het implementeren van de aanpak door een andere organisatie.

Resultaten

Binnen ieder project wordt impactgericht en tegelijkertijd iteratief gewerkt. De betrokken kunstenaar – en daarmee ook de discipline – staat vaak al vast, terwijl de uitkomst openblijft en zich vormt op basis van wat er speelt binnen de context van het project. Het eindproduct kan variëren van een voorstelling tot een expositie, daarnaast levert een project ook vaak kennis op die gedeeld wordt in een artikel, workshop, training of onderzoeksrapport.

Succes/belemmering/anders/opvallendheden

De uitdaging voor de organisatie zit in het vinden van een balans tussen continuïteit en flexibiliteit. Ze combineert meerjarige en projectsubsidies en beheert diverse projecten met uiteenlopende tijdspaden. Daarbij is er zowel behoefte aan stabiliteit als aan ruimte om iteratief te werken. Een belangrijk succes van de organisatie is het structureel betrekken van partners bij haar projecten. Ze weet partners te activeren om actief bij te dragen, zowel inhoudelijk als financieel. Daarmee heeft de organisatie door de jaren heen een breed en bestendig netwerk opgebouwd.

5. Conclusie

5.1 Inzicht in bestaande netwerken

Uit de netwerkanalyse komt naar voren dat er in Nederland een omvangrijk maar gefragmenteerd geheel van samenwerkingen bestaat tussen MBO-, HBO- en WO-instellingen en culturele en creatieve organisaties. Het HBO vervult hierin een centrale rol: lectoraten onderhouden een breed netwerk met zowel kennisinstellingen als culturele en maatschappelijke partners, en zijn relatief goed ingebed in de praktijk. Het MBO werkt primair vanuit practoraten en kent nauwe banden met de beroepspraktijk, maar wordt in samenwerking met het HBO belemmerd door de wet op het HBO waarin bepaald wordt dat MBO geen kennisinstelling is. Hierdoor kan het MBO niet volwaardig deelnemen aan consortia voor onderzoeksfinanciering.

Binnen het WO vindt ook praktijkgericht en artistiek onderzoek plaats, maar de samenwerkingen reiken in de praktijk minder ver de culturele en creatieve sector in. Onderzoek binnen universiteiten vindt vaker *over* de sector plaats dan *in* of *met* de sector. Binnen de culturele en creatieve sector zelf zien we een mix van formele netwerken en losse, projectmatige verbanden, vaak afhankelijk van incidentele financiering.

Sectorbreed ontbreekt een gedeeld overzicht van lopende initiatieven. Hoewel veel partijen elkaar kennen, is er geen gemeenschappelijk referentiekader of zicht op het geheel van samenwerkingen en onderzoeklijnen. Dit onderzoeksrapport bevestigt daarmee dat het veld versnipperd is en dat een gestructureerd overzicht ontbreekt.

5.2 Overzicht van kansen en barrières

Uit de analyse van vormgeving, financiering, ondersteuning en successen ontstaat een gemengd beeld. De waarde van praktijkgericht onderzoek wordt breed erkend, en er zijn duidelijke voorbeelden van geslaagde samenwerkingen tussen onderwijs, wetenschap en de culturele en creatieve sector. Tegelijkertijd laten de ervaringen van betrokkenen zien dat bestaande systemen niet altijd aansluiten bij de aard van dit onderzoek.

Financieringsvoorwaarden, beoordelingskaders en institutionele verschillen beïnvloeden sterk wat wel en niet mogelijk is. Sommige elementen werken stimulerend en bieden ruimte voor experiment en vernieuwing. Andere elementen zorgen juist voor drempels, ongelijkheid of uitsluiting van kleinere en minder gevestigde partijen.

Onderstaand overzicht brengt de belangrijkste kansen en barrières uit het onderzoek naar voren.

Kansen

- **Brede erkenning van de waarde van artistiek onderzoek.** De overtuiging dat kunst en cultuur kunnen bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken is stevig gegroeid. Dit

vergroot de legitimiteit van praktijkgericht onderzoek en maakt nieuwe samenwerkingen mogelijk.

- **Sterke positie van lectoraten.** Lectoraten in het hbo vormen een stabiele basis voor praktijkgericht onderzoek. Zij hebben ervaring met externe financiering, bouwen langdurige onderzoekslijnen op en verbinden onderzoek aan onderwijs. Ook Europese programma's en nationale routes zoals de route kunst bieden kansen.
- **Groeiende erkenning van artistieke output.** Er is meer ruimte voor andere vormen van resultaat, zoals promoties op artistiek werk en nieuwe doctoraten in de kunsten. Dit versterkt de positie van artistiek onderzoek als volwaardige kennisvorm.
- **Inspirerende financieringsvoorbeelden.** Initiatieven waarin financiers ruimte bieden voor experiment, begeleiding en kennisdeling laten zien dat het anders kan. Vrijere vormen van verantwoording en aandacht voor onverwachte impact worden als positief ervaren.
- **Netwerken en cross-overs.** Netwerken rond thema's als zorg, inclusie en klimaat brengen partijen samen en maken kennisuitwisseling mogelijk. Er ligt ook onbenut potentieel in samenwerking tussen mbo, hbo en wo, en tussen individuele makers en onderzoekers.
- **Rol van culturele instellingen in kennisdeling, valorisatie en disseminatie.** Culturele instellingen kunnen onderzoek verbinden met publiek en community's. Zij bieden een podium en dragen bij aan maatschappelijke verankering van kennis.

Barrières

- **Hoge concurrentie en beperkte middelen.** Er is veel vraag naar relatief weinig geld. Cofinancieringseisen en grote budgetten sluiten kleinere organisaties uit. Voortrajecten en natrajecten worden vaak niet gefinancierd, terwijl juist daar kwaliteit en impact ontstaan.
- **Gescheiden financieringsystemen.** Culturele fondsen en onderzoeksfinanciering werken met verschillende regels en talen. Culturele partners kunnen vaak geen onderzoeksbudget ontvangen en kennisinstellingen niet altijd bij cultuurfondsen terecht. Dit belemmert gelijkwaardige samenwerking.
- **Ongelijkheid in consortia.** Budgetverdeling en formele eisen zorgen ervoor dat kennisinstellingen meestal sterker staan dan culturele partners. Kunstenaars worden soms onder materiaalbudgetten geschaard in plaats van erkend als medeonderzoeker.
- **Nadruk op vooraf meetbare impact.** Regelingen vragen om vooraf gedefinieerde resultaten en duidelijke impact. Artistiek onderzoek is vaak experimenteel en onzeker, waardoor het moeilijk past binnen deze kaders. Dit vergroot het risico op instrumentalisering van kunst.
- **Bevoordeling van gevestigde partijen.** Subsidies gaan vaak naar consortia die al eerder succesvol waren. Nieuwe spelers, kleine initiatieven en informele organisaties hebben minder toegang. Ook het mbo wordt wettelijk niet altijd als kennisinstelling erkend.
- **Afhankelijkheid van individuen.** Projecten steunen vaak op enkele bevlogen personen. Bij vertrek of functiewisseling kan het draagvlak wegvallen. Vierjarige subsidiecycli in de cultuursector maken langdurige samenwerking onzeker.
- **Versnippering en beperkte kennisdeling.** Er is geen helder overzicht van succesvolle voorbeelden. Kennisdeling vindt vaak plaats binnen projecten, maar minder structureel en sectorbreed.

5.3 Voorwaarden vervolgenterventies en beleidsontwikkeling

De analyse biedt meerdere inzichten voor beleidsontwikkeling binnen het pilotprogramma van de opdrachtgevers Regieorgaan SIA, het Fonds voor Cultuurparticipatie en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Deze inzichten zijn uiteraard ook breder inzetbaar binnen alle systemen van praktijkgericht onderzoek en zijn niet voorbehouden aan de twee genoemde Rijkscultuurfondsen. Drie thema's zijn daarbij richtinggevend en gelden als voorwaarden:

1. *Gelijkwaardige samenwerking*

Uit het onderzoek blijkt dat samenwerking tussen wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector zelden gelijkwaardig is. Over het algemeen beschikken organisaties en individuen binnen het wetenschap en onderwijs over meer mogelijkheden voor het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek – zowel qua financiering als minder tastbare randvoorwaarden, zoals stabiliteit en institutionele ondersteuning. Maar ook *binnen* het domein van wetenschap en onderwijs is er sprake van ongelijkwaardigheid, die onderling wordt ervaren door het MBO in relatie tot het HBO en het HBO in relatie tot het WO. In de culturele en creatieve sector doet zich een vergelijkbare ongelijkwaardigheid voor. Individuele makers en kunstenaars hebben doorgaans een zwakkere positie dan culturele instellingen, en informele culturele organisaties staan minder sterk dan formele instellingen. Overkoepelend blijkt uit de focusgroepen dat ongelijkwaardigheid vooral wordt ervaren als het gevoel 'niet op waarde geschat te worden' door de ander.

In de praktijk leidt dit ertoe dat er zelden sprake is van werkelijk transdisciplinair onderzoek. Praktijkgericht onderzoek krijgt vrijwel altijd een transactioneel karakter: iedere partij levert kennis en expertise vanuit de eigen discipline, maar ze creëren weinig echt gedeelde kennis. Artistiek onderzoek raakt in dit proces ondergeschikt en krijgt onvoldoende ruimte, omdat het niet aansluit op de dominante onderzoekslogica's. De ruimte voor experiment, verbeelding en niet-lineaire kennisontwikkeling wordt daardoor beperkt, terwijl juist die elementen essentieel zijn voor praktijkgericht onderzoek naar maatschappelijke vraagstukken.

Het huidige beleid en de bestaande financieringskaders houden deze situatie in stand. De ongelijkwaardigheid werkt door in de details: in het feit wie waar mag aanvragen, in de manier waarop tijd wordt gefinancierd, in de verwachtingen over output en impact. Juist in deze randvoorwaarden staat of valt een gelijkwaardige samenwerking. Werkelijke verandering begint daarom bij aanpassingen in beleid en criteria. Overheden en financiers zullen moeten doordenken wat gelijkwaardigheid in de praktijk betekent: hoe verschillende vormen van kennis erkend kunnen worden, hoe tijd en middelen proportioneel kunnen worden toegekend, en hoe beoordelingskaders kunnen worden verbreed. Pas wanneer deze uitgangspunten expliciet worden verankerd, ontstaat er ruimte voor gelijkwaardige en werkelijk transdisciplinaire samenwerking.

2. Gedeelde kennis en kennisdeling

Een belangrijke voorwaarde voor praktijkgericht onderzoek naar maatschappelijke vraagstukken is dat kennis niet alleen binnen projecten circuleert, maar ook breder wordt gedeeld, geborgd en toegankelijk gemaakt. Op dit moment vindt kennisdeling vooral projectgebonden plaats en nauwelijks sectoroverstijgend. Daardoor ontstaat er weinig gedeelde kennis die verder reikt dan de looptijd van afzonderlijke projecten of de grenzen van individuele organisaties.

De kennis die wordt ontwikkeld blijft vaak versnipperd en afhankelijk van de inzet van enkele betrokkenen. Dit maakt het lastig om duurzaam kennis te ontwikkelen, waarbij nieuwe onderzoeken voortbouwen op bestaande inzichten. Ook ontbreekt vaak een helder overzicht van het netwerk: wie waar aan werkt en welke expertise aanwezig is. Zonder gedeelde kennisbasis en zichtbare netwerken blijft samenwerking afhankelijk van toevallige ontmoetingen en individuele inspanningen.

Om kennis duurzaam te verankeren is structurele ondersteuning noodzakelijk. Dat betekent investeren in een infrastructuur waarin kennis niet alleen wordt gedeeld, maar ook geborgd, geordend en toegankelijk gemaakt voor anderen. Structurele versterking kan onder meer door:

- Middelen voor conferenties, kennissessies en andere vormen van kennisuitwisseling beschikbaar te stellen, zodat ontmoeting, reflectie en dialoog niet afhankelijk zijn van incidentele projectbudgetten maar onderdeel worden van een doorlopende praktijk;
- De rol van culturele instellingen te versterken als schakel tussen onderzoek en publiek, waardoor kennis niet alleen circuleert binnen het netwerk, maar ook maatschappelijk wordt verankerd en zichtbaar wordt voor een breder publiek;
- Bestaande best practices beter te ontsluiten, bijvoorbeeld via centrale platforms die toegankelijk zijn voor zowel makers als onderzoekers;
- De zichtbaarheid van kleine en informele initiatieven te vergroten, zodat hun kennis, experimenten en werkwijzen niet verloren gaan en zij volwaardig kunnen deelnemen aan het bredere netwerk;
- Een actueel overzicht van het netwerk faciliteren, waarin organisaties, makers, onderzoekers en projecten vindbaar zijn, zodat samenwerking minder afhankelijk wordt van toeval.

3. Vertrouwen als fundament

Een laatste voorwaarde voor praktijkgericht onderzoek naar maatschappelijke vraagstukken is vertrouwen – vertrouwen van de financier in haar aanvragers. Vertrouwen vormt het fundament waarop aanvragers durven nieuwe vraagstukken, methoden en vormen van output te verkennen. De huidige financieringsstructuren bepalen in hoge mate de richting van het onderzoek: in de onderzoeksvragen die centraal staan, in de nadruk op resultaatgericht werken, in de verwachtingen over output en impact. Hierdoor ontstaat een onderzoekspraktijk waarin controle en voorspelbaarheid leidend worden, ten koste van verkenning, iteratie en experiment.

Wanneer vertrouwen centraal staat, verandert de dynamiek van het onderzoeksproces. Partners kunnen dan gezamenlijk verkennen, experimenteren en bijsturen zonder dat afwijkingen

van het oorspronkelijke plan als tekortkoming worden gezien. Dit vraagt om financieringsstructuren die niet alleen sturen op vooraf gedefinieerde resultaten, maar die het proces zelf erkennen als waardevol. Om een onderzoekspraktijk op basis van vertrouwen mogelijk te maken, is het wenselijk dat:

- Aanvragers in staat worden gesteld om zelf urgente maatschappelijke vraagstukken en passende onderzoeksvragen te formuleren, wat de inhoudelijke diversiteit en relevantie ten goede komt;
- Partnerschappen flexibel kunnen worden ingericht, zodat ook kleinere, informele of financieel minder daadkrachtige partijen kunnen deelnemen;
- Er geen procentuele eisen worden gesteld binnen de begroting, zodat rekening kan worden gehouden met eenieders draagkracht en rol;
- Artistieke, experimentele en niet-lineaire resultaten expliciet worden erkend als volwaardige vormen van kennisproductie;
- Outputvormen niet vooraf worden vastgezet, zodat onderzoek zich kan ontwikkelen in de richting die inhoudelijk het meest betekenisvol blijkt;
- Er meer aandacht komt voor kwalitatieve en langetermijn impact, zodat niet alleen meetbare resultaten tellen, maar ook relationele, maatschappelijke en onverwachte opbrengsten.

DEEL 3 – Kwantitatief onderzoek | CWTS

Methodologie

Survey

De survey, oftewel enquête, omvat 50 vragen, onderverdeelt in een viertal blokken (zie bijlage 1). Naast beschrijvende vragen over de huidige stand van zaken in samenwerking met de CCS zijn er ook praktische en inhoudelijke vragen gesteld zoals succesfactoren, belemmeringen en financiering van samenwerking. Bij het formuleren van de surveyvragen is zoveel mogelijk voortgebouwd op de, op dat moment beschikbare, resultaten van het kwalitatieve onderzoek van de Boekmanstichting. De meerderheid van de vragen is gesloten, enkele vragen zijn open geformuleerd zodat respondenten hun antwoorden konden toelichten. De survey is gemaakt in Qualtrics, een web gebaseerde software tool, en beschikbaar in twee talen (Nederlands en Engels). Respondenten konden zelf selecteren in welke taal ze de survey wilden invullen.

Verzamelen van potentiële respondenten

We hebben potentiële respondenten verzameld op basis van academische publicaties zoals opgenomen in de Web of Science (WoS). Deze bibliometrische database bevat een grote hoeveelheid publicaties en bijbehorende metadata over auteurs en affiliaties, maar dekt niet alle academische domeinen in gelijke mate. Met name de geesteswetenschappen zijn minder goed opgenomen in WoS.

Een van de uitdagingen met het werken met bibliometrische databases betreft auteursnamen. Er zijn doorgaans veel varianten van auteursnamen, welke elk naar dezelfde auteur verwijzen (b.v. V.A. Traag, V. Traag of Vincent Traag), en tegelijkertijd veel auteursnamen die hetzelfde zijn maar verwijzen naar verschillende personen (b.v. M. Jansen). CWTS heeft een algoritme ontwikkeld op basis van bibliometrische informatie dat verschillende varianten van auteursnamen bij elkaar zoekt terwijl zelfde namen van verschillende personen uit elkaar worden gehaald. Een van de verzamelde kenmerken daarbij is het emailadres.

We hebben auteurs uit de WoS verzameld die:

- (1) een Nederlands email adres hebben (i.e. eindigen op .nl); en
- (2) ten minste een publicatie in de jaren 2022-2024 hadden met daarop een affiliatie met een Nederlandse organisatie.

Dit zijn personen die waarschijnlijk werkzaam zijn aan een Nederlandse onderzoeksorganisatie. Toch zullen er ook personen bij zitten die niet meer verbonden zijn aan een Nederlandse organisatie, en zullen er juist personen ontbreken die pas sinds kort verbonden zijn aan een Nederlandse organisatie. Daarnaast ontbreken er ook personen die

wel verbonden zijn aan een organisatie maar niet een wetenschappelijk artikel op hun naam hebben staan in WoS. In totaal hebben wij 65.208 personen in WoS geïdentificeerd.

Verder hebben we emailadressen verzameld van actieve practoraten en emailadressen van de personen uit case studies van het kwalitatieve onderzoek van de Boekmanstichting, Daarnaast ontvingen wij van het Regieorgaan SIA een lijst met emailadressen van onderzoekers uit WO, HBO en MBO. Na het samenvoegen van de bestanden is het complete bestand opgeschoond en zijn dubbele emailadressen verwijderd. Uiteindelijk zijn er 64.705 personen benaderd vanuit de WoS adressen en 570 personen via de andere, hierboven genoemde, zoek strategieën.

Respondenten

In totaal zijn 65.275 personen op dinsdag 20 januari 2026 per email benaderd, hiervan hebben 45.521 personen de email daadwerkelijk ontvangen. Deze personen ontvingen uitleg over het doel van het onderzoek, een consentformulier en een link naar de survey (zie bijlage 2). De survey stond open tot en met vrijdag 30 januari 2026. De personen die niet via de WoS zijn benaderd ontvingen op 27 januari per email nog een reminder.

In totaal hebben 550 respondenten de survey ingevuld. 37 respondenten hebben alleen de achtergrond vragen beantwoord; zij zijn niet meegenomen in deze rapportage. De antwoorden op de gesloten vragen zijn geanalyseerd met SPSS (versie 30). De open vragen zijn geanalyseerd met Excel.

Resultaten

In totaal hebben 513 respondenten de vragenlijst ingevuld. Hiervan werken 232 op projectbasis samen met tenminste een zelfstandige professional, organisatie of amateur in de culturele en creatieve sector in Nederland. 155 respondenten werken momenteel samen en 217 respondenten hebben in de periode 2020-2025 samengewerkt met de CCS (zie tabel 1). Daarnaast werkt 60% op projectbasis samen met een internationale CCS partner.

Aantal projecten	Momenteel	2020-2025
1 project	74	73
2-4 projecten	65	101
5 of meer projecten	16	43
Geen	77	15

Tabel 1: Samenwerking tussen onderzoekers en de CCS in Nederland (n=232)

Achtergrondinformatie Respondenten

Het merendeel van de respondenten werkt aan de universiteit (zie tabel 2). Van de respondenten die samen werken met de CCS is een kwart verbonden aan een hbo-instelling. Het percentage respondenten werkzaam aan het MBO is erg laag.

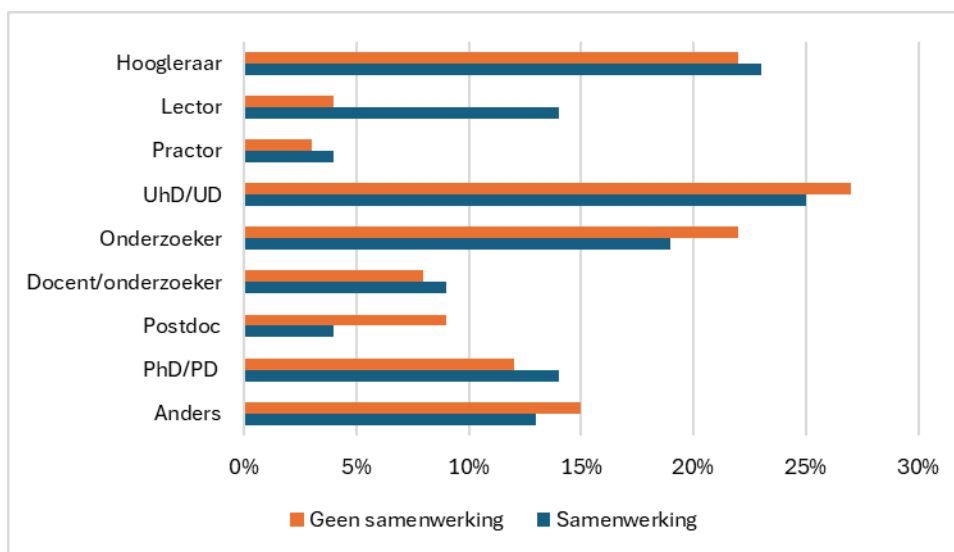
Bijna een kwart van de respondenten heeft een andere aanstelling, zoals bij de Rijksoverheid, onderzoeksinstituut (o.a. NWO, KNAW, RIVM, SRON), zorginstelling, of als zelfstandig onderzoeker. Enkele respondenten werken als onderzoeker in de industrie.

Dubbelaanstellingen komen veelvuldig voor. Het meest voorkomende zijn aanstellingen bij universiteiten in combinatie met culturele instituten, onderzoeksinstituten of zorginstellingen, en HBO gecombineerd met onderzoeksinstituten.

Organisaties	Samenwerking (n=232)	Geen Samenwerking (n=282)
Universiteit	68%	76%
HBO	26%	5%
MBO	2%	3%
Anders	19%	25%

Tabel 2: Soorten organisaties waaraan respondenten verbonden zijn (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

De gereageerde onderzoekers hebben verschillende functies (zie figuur 1) in hun organisaties. Het percentage lectoren is logischerwijs hoger in de groep respondenten dat samenwerkt met de CCS. Voorbeelden van andere functies zijn: onderzoek ondersteunend personeel, (subsidie) adviseurs, projectleiders en coördinatoren. Sommigen hebben een dubbelfunctie, bijvoorbeeld een PhD kandidaat die tevens ook kunstenaar of ontwerper is.

Figuur 1: Functies respondenten (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Veel respondenten hebben een vaste aanstelling bij hun organisatie (tabel 3). In de groep onderzoekers die samenwerkt met de CCS is het percentage onderzoekers in vaste dienst net wat groter. Voorbeelden van andere aanstellingen zijn: gastonderzoekers en zelfstandigen met eigen praktijk of onderneming. Tenslotte zijn er een klein aantal respondenten die recent met pensioen zijn gegaan of momenteel werkeloos zijn.

Arbeidscontract	Samenwerking	Geen Samenwerking
	(n=232)	(n=281)
Tijdelijke aanstelling	17%	19%
Vaste aanstelling	81%	70%
Freelancer	3%	2%
Anders	7%	11%

Tabel 3: Aanstellingen respondenten (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Vooraf respondenten met veel onderzoekservaring hebben de vragenlijst ingevuld (tabel 4). In beide groepen is het aandeel onderzoekers met meer dan 10 jaar onderzoekservaring hoog (66%-67%).

Onderzoekervaring	Samenwerking	Geen Samenwerking (n=281)
	(n=232)	
0-3 jaar	8%	7%
4-6 jaar	15%	14%
7-10 jaar	10%	13%
>10 jaar	66%	67%
Totaal	100%	100%

Tabel 4: Onderzoekservaring van respondenten

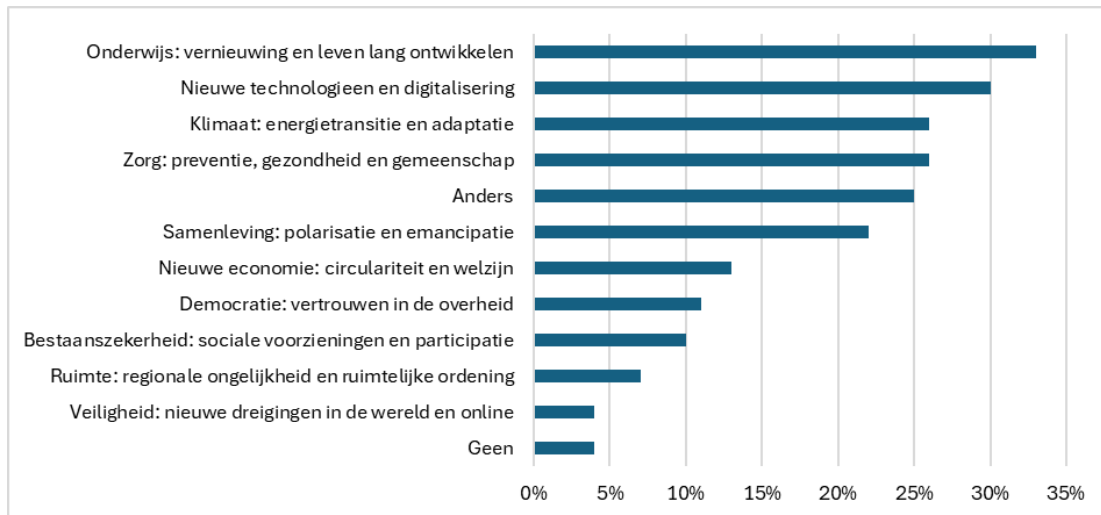
Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector op Projectbasis

Een groot deel van gereageerde onderzoekers werkt(e) in meerdere projecten samen met de CCS in Nederland (zie tabel 1). Om meer kennis en inzicht te krijgen in de samenwerking tussen onderzoekers en de culturele en creatieve sector hebben wij onderzoekers gevraagd antwoord te geven vanuit het meest recente onderzoek waarin zij op projectbasis samenwerken of samengewerkt hebben met de CCS in Nederland.

Maatschappelijke Opgaven

In de survey onderscheiden we 10 maatschappelijke opgaven (zie figuur 2), welke allen worden benoemd door de respondenten. Onderzoeksprojecten richten zich dus op allerlei verschillende maatschappelijke opgaven. Het thema 'onderwijs' wordt het meest genoemd. Ook 'nieuwe technologieën en digitalisering' is een belangrijk thema in de

onderzoeksprojecten. Op de maatschappelijke uitdagingen ‘ruimte’ en ‘veiligheid’ werken onderzoekers het minst samen met de CCS. Middels een open vraag hebben respondenten andere thema’s genoemd op welke ze met CCS samenwerken zoals kunst & ontwerp, communicatie & media (journalistiek en publieksbetrokkenheid), geschiedenis (vooral gericht op kolonialisme en slavernij), levenswetenschappen (ecologie en biodiversiteit) en natuurwetenschappen (kwantum en astrofysica).

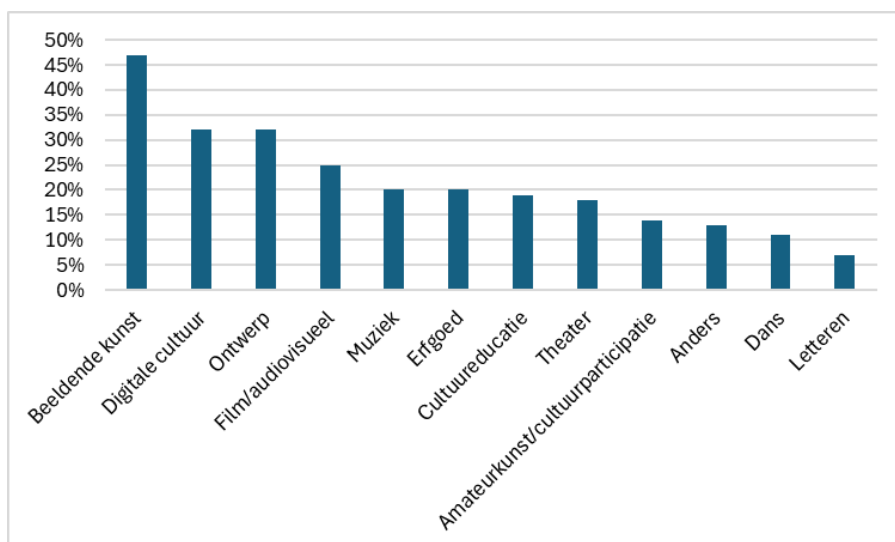
Figuur 2: Maatschappelijke opgaven (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Samenwerkingspartners

In de onderzoeksprojecten werken de respondenten samen met veel verschillende partners (zie figuur 3 voor een overzicht). 60% (n=139) geeft aan samen te werken met professionele makers zoals beeldende kunstenaars, dansers en theatermakers. Private organisaties (bedrijfsleven) spelen ook een respectabele rol; 35% van de projecten werkt hiermee samen. Ook studenten zijn belangrijke partners in de onderzoeksprojecten, bijna de helft van de respondenten werkt met hen samen. De samenwerkingspartners zijn werkzaam in allerlei sectoren. In de vragenlijst onderscheiden we 11 sectoren (zie figuur 4). De sector ‘beeldende kunst’ wordt het meest genoemd. Daarnaast bevinden de samenwerkingspartners zich ook veelvuldig in de sector ‘digitale cultuur’ zoals mediakunst, XR en games en in de sector ‘ontwerp’ zoals vormgeving en architectuur. In mindere mate zijn er ook samenwerkingspartners vanuit de analoge games, mode en textiel.

Figuur 3: Samenwerkingspartners (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Figuur 4: Sector waarin samenwerkingspartner werkzaam is (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Ontstaan Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector

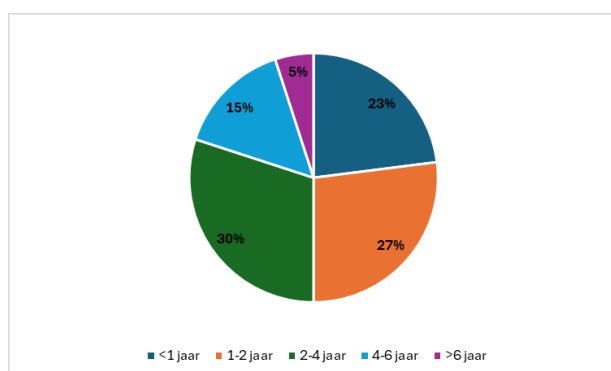
Samenwerking met de CCS kan op meerdere manieren ontstaan, zie tabel 5. Vaak is het een combinatie van verschillende factoren. We benoemen hier de drie meest genoemde factoren. Respondenten geven aan dat informele netwerken en ook eerdere samenwerking belangrijk zijn geweest in het tot stand komen van de huidige samenwerking in het onderzoeksproject. Ook een gedeelde urgentie, zoals het werken aan een maatschappelijke opgave, kan leiden tot samenwerking met de CCS.

	Percentage
Informele netwerken	47%
Eerdere samenwerking	43%
Gedeelde urgentie	38%
(mogelijkheid tot) Verkrijgen subsidie	31%
Praktijk CCS	28%
Verkenkende pilot	19%
Anders	7%

Tabel 5: Ontstaan van samenwerking in onderzoeksprojecten (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

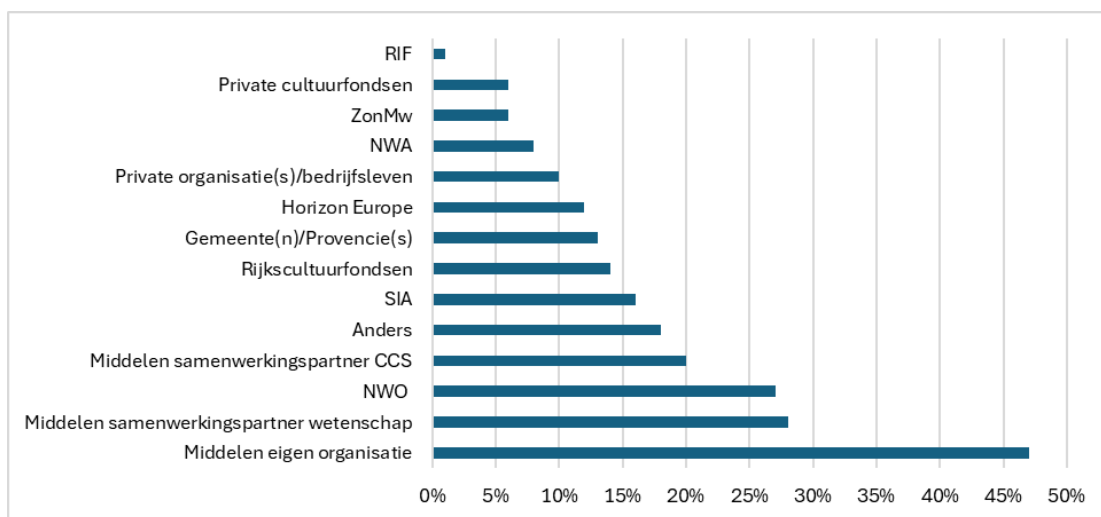
Duur en Financiering van onderzoeksprojecten

De meeste onderzoeksprojecten zijn kortdurend (figuur 5), meer dan de helft van projecten heeft een duur van 1 tot 4 jaar. Slechts 5% van de projecten duurt langer dan 6 jaar.

Figuur 5: Duur van onderzoeksprojecten

De onderzoeksprojecten waarop de respondenten reflecteren worden op verschillende manieren gefinancierd. Vaak zijn er meerdere soorten financiers die het project bekostigen (zie figuur 6). Bijna de helft van de respondenten geeft aan dat hun eigen organisatie (universiteit, hbo en/of mbo-instelling) interne middelen beschikbaar stelt. De samenwerkingspartners vanuit de wetenschap en de CCS leveren in respectievelijk in 28% en 25% van de onderzoeksprojecten een bijdrage. NWO en SIA zijn de twee belangrijke externe onderzoeksfinanciers. Ministeries (Infrastructuur en Waterstaat, Economische Zaken) en Europese programma's (Creative Europe, Erasmus+, COST Action) zijn voorbeelden van andere bronnen van financiering die respondenten aangaven.

Figuur

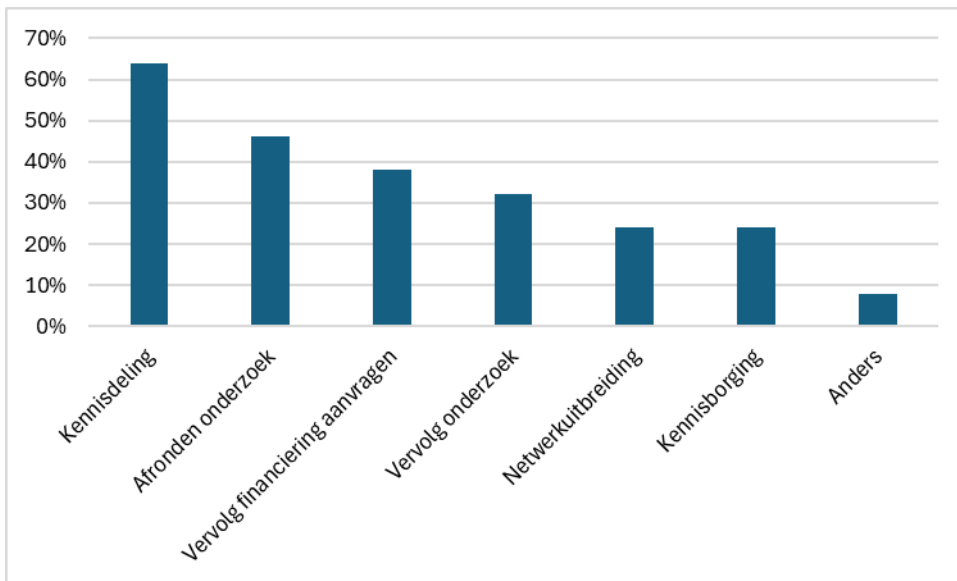
6: Financiering van de onderzoeksprojecten (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

In de survey is ook gevraagd naar de financiering van het voor- en natraject van de onderzoeksprojecten. Tabel 6 toont de resultaten. De voorbereidende fase van het onderzoeksproject, inclusief de vraagarticulatie vindt in 44% onbetaald plaats, dus in eigen tijd van de onderzoekers en/of samenwerkingspartners. Het natraject, de fase na afronding van en uitvoering van het onderzoeksproject, wordt vaker dan het voortraject bekostigd door middelen uit de eigen organisatie. 1 op 4 respondenten gaf aan dat het onderzoeksproject nog lopend is waardoor er geen antwoord gegeven kon worden op de vraag hoe het natraject gefinancierd is. Beide trajecten worden zelden (mede) bekostigd door externe bronnen.

	Voor traject	Na traject
Eigen middelen organisatie	58%	37%
Onbetaald	44%	32%
Interne financiering samenwerkingspartner	9%	10%
Externe financiering/subsidie	8%	9%
Anders	3%	3%

Tabel 6: Financiering van het voor- en natraject van de onderzoeksprojecten (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Figuur 7 geeft tenslotte inzicht in de verschillende activiteiten die plaatsvinden in het natraject van de onderzoeksprojecten. Kennisdeling wordt het meest genoemd, door bijna tweederde van de respondenten. Met 23% zijn kennisborging en het uitbreiden van netwerken de minste genoemde activiteiten.

Figuur 7: Activiteiten in natraject (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Verbonden aan Netwerken

Met een open vraag hebben we aan de 232 respondenten die op enige manier samenwerken met CCS in Nederland naar hun lokale, landelijke en/of internationale netwerken in de CCS gevraagd. In totaal hebben 153 personen geantwoord. 51 zijn niet aan een CCS-netwerk verbonden, 16 gaven een onduidelijk antwoord en zijn niet meegenomen in analyse. De overige 86 respondenten noemden verschillende uitlopende netwerken, organisaties, genootschappen, onderzoeksgroepen en instellingen. Sommige hiervan behoren duidelijk tot de creatieve en culturele sector, terwijl anderen zich tussen wetenschap, kunst en cultuur bevinden. Er werden ook kunstinstututen, onderzoeksgroepen, projecten en fondsen genoemd. Deze uitlopende antwoorden suggereren dat respondenten hun netwerk opbouwen via verschillende routes.

De netwerken en organisaties die het meest werden genoemd waren:

- CLICKNL (5x)
- Waag Futurelab (4x)
- Platform Kunst-Onderzoek (4x)
- EIT C&C, European Institute of Innovation & Technology - Cultural & Creative Sectors & Industries (4x)
- Creating Cultures of Care (4x)
- Akademie voor de Kunsten (3x)
- SAR - Society for Artistic Research (3x)
- Arts in Health (3x)

- ARIAS, Amsterdam Research Institute In Arts and Sciences (3x)
- Dutch Game Garden (2x); Dutch Design Foundation (2x)
- CoE CI, Centre of Expertise Creative Innovation (2x)
- Fontys Centre of Expertise Creative Economy (2x)
- Comenius network (2x)
- WGGB, Writers Guild of Great Britain (2x)
- CIIC (Creative Industries Immersive Impact Coalition) (2x).

Elf kunstonderwijs instellingen en/of programma's werden ook genoemd waaronder PD kunst + creatief (3x) en KABK (2x). Naast lokale kenniscentra, bonden en netwerken zijn er ook internationale netwerken zoals ELIA (EU), EARN (Expanded Artistic Research Network) en Fablabs. Journals (FORUM+ en ZemZem) en conferenties (Game Developers Conference) blijken ook belangrijke netwerkmogelijkheden te bieden, net zoals onderwijs- en wetenschapsorganisaties die vaak met de CCS werken (Etp Textiles, European Heritage Hub). Bijlage 5 geeft een overzicht van alle genoemde netwerken.

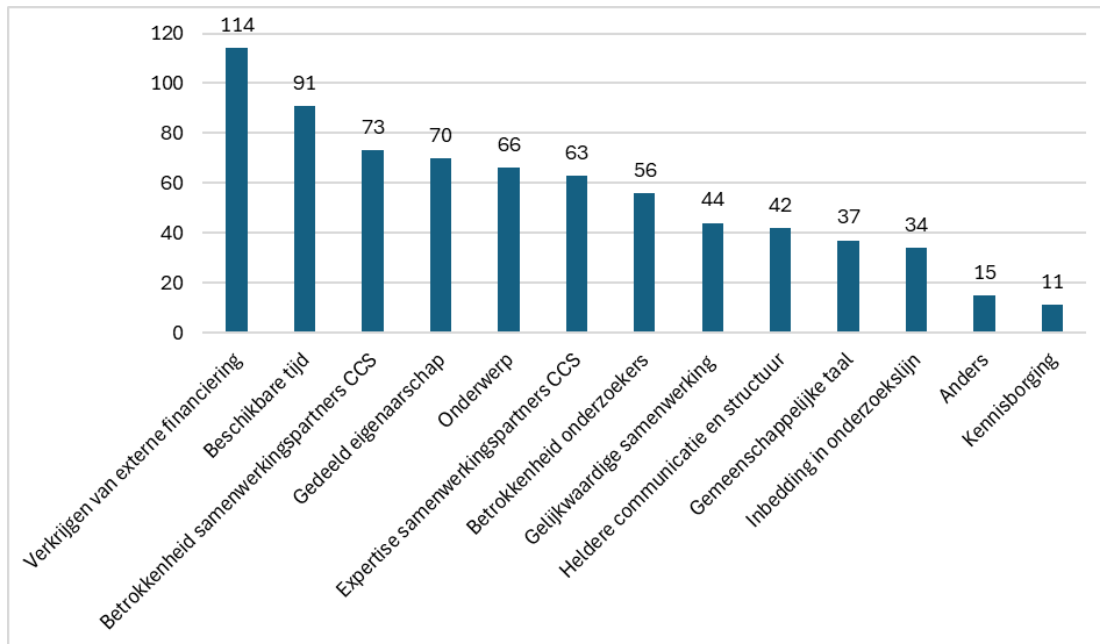
Ervaring Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector: Succes- en Belemmerende factoren

Welke factoren maken samenwerking op het snijvlak van wetenschap en de CCS in Nederland succesvol en welke werken juist belemmerend?

Succesfactoren

Respondenten konden uit 12 succesfactoren de drie, voor hun belangrijkste, succesfactoren selecteren (zie figuur 8). Daarnaast was er ruimte om hun keuze toe te lichten en voorbeelden te noemen. Externe projectfinanciering en (voldoende) beschikbare tijd zijn basisvoorwaarden voor een succesvolle samenwerking. De betrokkenheid van de samenwerkingspartner(s) vanuit de CCS wordt ook erg belangrijk gevonden. Dit geldt ook voor het gedeeld

eigenaarschap in het project, waarbij de besluitvorming gezamenlijk plaatsvindt en iedere partner zijn verantwoordelijkheden neemt.

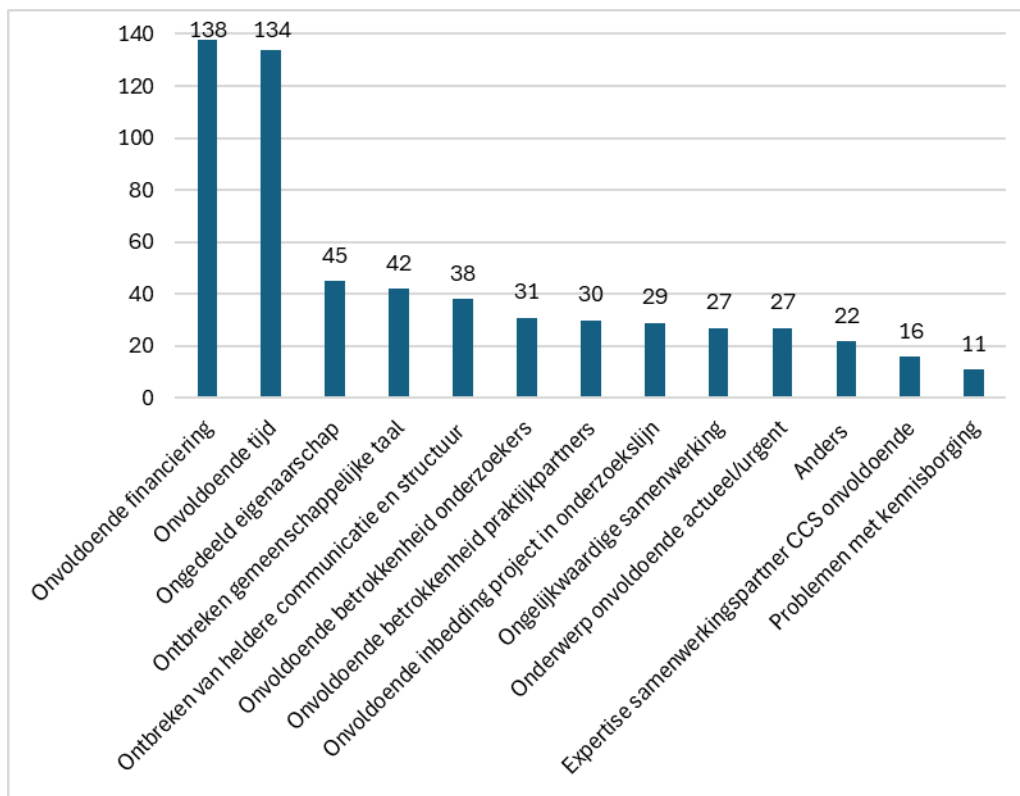
Figuur 8: Succesfactoren van samenwerking (*meerdere antwoorden mogelijk*)

In totaal hebben 60 respondenten de open vraag beantwoord en hun keuze toegelicht en/of een voorbeeld gegeven. Voor het merendeel van de respondenten is voldoende en rechtvaardige financiering een van de belangrijkste succesfactoren om ruimte te creëren voor gelijkwaardige samenwerking. Er werden verschillende factoren genoemd die gelinkt zijn aan de financiering, zoals de inkomstenverschillen tussen onderzoekers in dienst en mensen van de CCS die op basis van “uurtje-factuur” werken. Onderzoeksfinciers blijken hiermee onvoldoende rekening te houden waardoor de werkzaamheden van bijvoorbeeld kunstenaars in zowel het voortraject als tijdens het project onvoldoende kan worden gecompenseerd. Andere succesfactoren zijn het erkennen en waarderen van elkaars expertise en kennis, duidelijke communicatie en afspraken, steun vanuit de academische wereld met administratieve taken en de erkenning van verschillende output. Een andere belangrijke factor is de gemeenschappelijke taal en de expertise om in multidisciplinaire teams te werken. Een aantal respondenten gaven aan dat de CCS-partners vaak in de communicatie of publieksbetrokkenheid onderdelen van een onderzoeksproject worden ingezet. Voor sommigen is dit een teken dat ze niet als gelijkwaardige onderzoekspartners worden gezien. Er werden weinig concrete voorbeelden genoemd van succesfactoren genoemd. Een respondent benoemde het samenwerken met dezelfde partners in vervolgprojecten. De

partners deelden niet alleen interesse in het onderwerp maar ook in de resultaten die ze voor andere eigen projecten konden benutten.

Belemmerende factoren

Naast succesfactoren zijn er ook factoren die de samenwerking op het snijvlak van wetenschap en de CCS in Nederland belemmeren. Wederom konden de respondenten hun keuze maken uit 12 belemmerende factoren en hun top 3 bepalen. Figuur 9 laat zien dat onvoldoende financiering en tijd om het onderzoeksproject te bekostigen en uit te voeren belangrijke belemmeringen zijn. Het gebrek aan communicatie en/of het ontbreken van een gemeenschappelijke taal tussen de samenwerkingspartners uit de CCS ervaren de respondenten als belemmerend.

Figuur 9: Factoren die samenwerking belemmeren (*meerdere antwoorden mogelijk*)

In totaal hebben 52 respondenten de open vraag beantwoord en hun keuze toegelicht en/of een voorbeeld gegeven. Gebrek aan voldoende financiering die alle partners eerlijk compenseert werd herhaaldelijk genoemd. Daarnaast werden stellingen uit de academische wereld en financieringsregelingen genoemd. Voorbeelden van de eerste zijn het niet erkennen en waarderen van andere vormen van output (resultaten zijn niet 'meetbaar') en gebrek van steun vanuit de eigen academische instelling. Voorbeelden van de laatstgenoemd zijn

subsidieoproepen die te nauw gedefinieerd zijn en geen ruimte bieden om met de CCS te werken, evenals verwachtingen van een van tevoren gedefinieerd 'eindproduct' en voorspelbare impact, terwijl onderzoekers uit de culturele creatieve sector een meer flexibel proces volgen.

Het gebrek aan expertise om in transdisciplinaire teams te werken kan ook het partnerschap belemmeren. Er zijn belangen die moeilijk zijn te combineren en die duidelijke afspraken en communicatie eisen: *"de kunstenaars willen iets moois maken, de onderzoekers willen goed onderzoek doen, het beleid wil cijfers"*. Tenslotte, onderwaardering van de inbreng van de CCS-partner. Volgens sommige respondenten worden (professionele en/of amateur) makers niet als gelijkwaardige onderzoekspartners gezien die geïnteresseerd in kennisontwikkeling en productie zijn. In plaats daarvan wordt hun inbreng vaak tot wetenschapscommunicatie beperkt.

Een respondent vatte een paar van deze obstakels in dit voorbeeld:

"Ooit heb ik deel uitgemaakt van een deelonderzoek, waarvan een ander deel heeft moeten stoppen, omdat de sociale partner zich niet genoeg serieus genomen voelde en er ook geen consensus t.a.v. eigenaarschap & kennisborging mogelijk was. Uiteindelijk heeft deze partner de stekker uit de samenwerking getrokken. Hierdoor is het onderzoek tot een vroegtijdig einde gekomen"

Good Practices

Welke samenwerkingen worden gezien als Good Practices? Respondenten konden via een aantal open vragen de namen van nationale en internationale samenwerkingen noteren die volgens hen inspiratie kunnen bieden aan het Nederlandse context. Er zijn 37 voorbeelden van nationale samenwerkingsverbanden en 23 internationale samenwerkingsverbanden genoemd (zie tabellen 7 en 8)⁸. De good practices variëren van specifieke projecten, tot labs en festivals.

Arts & wellbeing (Codarts)
Arts in Health
BAD award
Climate Imaginaries at Sea
Collaborations for Future
Creating Cultures of Care
De Nacht van Kunst en Wetenschap
Design Deal - Exhibition in Veenhuizen
Exhibit: 'Sleep tight'
Feeling the Traces of the Colonial Past
Flex-ray Lab & Rijksmuseum: exploring art on the inside

⁸ Sommige respondenten refereren aan financiering programma's, die zijn hier niet opgenomen,

Gronings Vuur
Hybrid Forms Lab at Vrije Universiteit
Jaap Bakema Study Centre
Jan van Eyck's future materials lab
JUST ART: Creating Common Ground for Climate Justice Through Artistic Research
Kunst in de zorg
Lehmer's Dance – a lecture performance
MERIAN (Maastricht Experimental in and Through the Arts Network)
MUZIC
Muziek als medicijn: in de rij voor ijswater op Lowlands
NewTexEco
NICAS
Onderhuids
Ongekend heet
Operation Night Watch
Philips Natlab (jaren '50)
Proeftuin Nieuw Publiek
Redesigning Deltas
Redesigning Psychiatry
Researcher-in-residence bij de KB
Robin (film)
SNAAR festival
Sonic Acts
Tikkende tijdbom
Utopia*Art*Politics
Zoöp Nieuwe Instituut

Tabel 7: Nationale Good Practices

Ars Electronica
Art x Science Office (Universität Zürich)
ART4MED
Bridges conference series on Mathematics and the Arts
Centre for Dance Research (C-DaRE) projects, Coventry University
Centre for Research in Opera and Music Theatre, University of Sussex
Climate Imaginaries
Climate Quilts
Creatures
Culture Commons Quest Office (CCQO), UAntwerpen
EXCENTRIC
Forensic Architecture
GAMEHEARTS
GLUON scientist in residency, Belgium
GOLD MATTERS
HIV UNWRAPPED
Im/mediations

Jameel Arts & Health Lab
Museums on Prescription
Ozmo Institute for Neuroaesthetics
Sounding Urban Places
SymbioticA
TACK

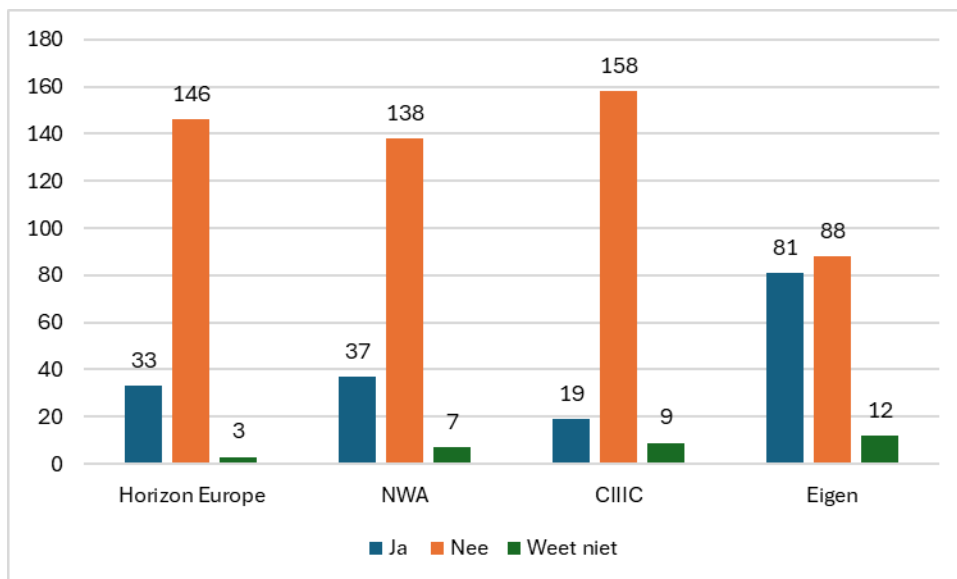
Tabel 8: Internationale Good practices

Wat maakt een samenwerking een good practice? Respondenten benoemden de volgende factoren:

- Samenbrengen van verschillende expertises;
- Erkennen van kunst als bron van kennis dat een waardevol bijdrage aan het project kan leveren;
- Lange termijn samenwerking;
- Voldoende ruimte en tijd voor overleg en communicatie;
- Samenstelling van het project en hun doelen;
- Steun om door het subsidielandschap te navigeren; en
- Open staan voor (v)erkenning en wederzijds begrip.

Financieringsbronnen voor Onderzoeksprojecten met de Culturele Creatieve Sector

Meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat de wetenschappelijke onderzoeksprojecten waarin zij samenwerken met de CCS door externe bronnen worden gefinancierd (figuur 10). In de vragenlijst is expliciet gevraagd naar de ervaring met drie externe financiers: Horizon Europe, Nationale Wetenschapsagenda (NWA) en het project CIIC. 33 respondenten hebben onderzoeksfinanciering ontvangen vanuit Horizon Europe en 37 uit de NWA. 15 respondenten hebben onderzoeksfinanciering aangevraagd vanuit het project CIIC, waarvan 14 via NWO-SIA en 5 via het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

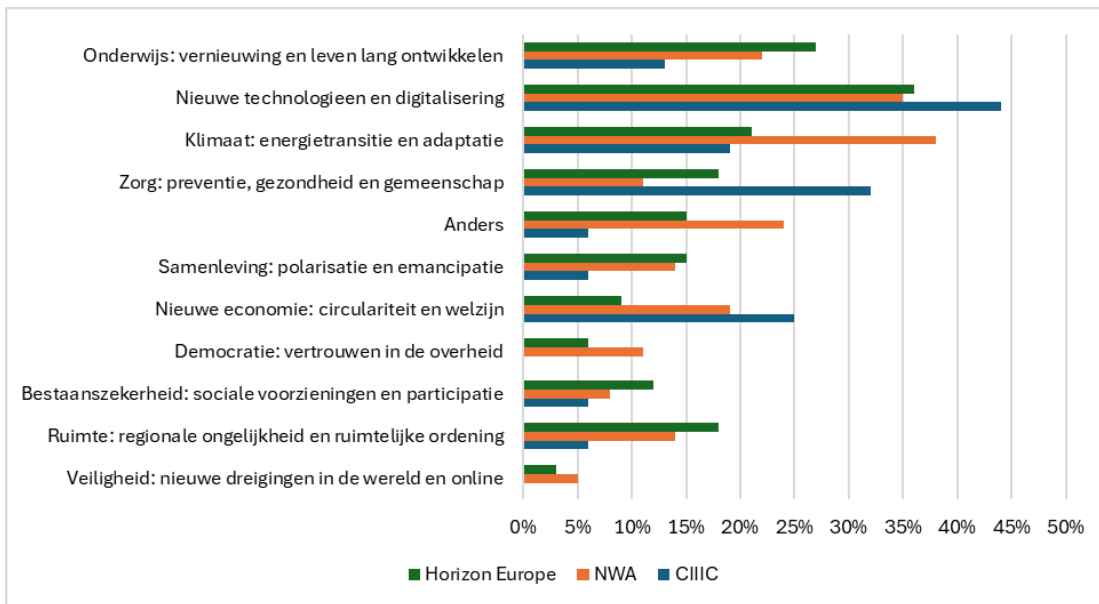
Figuur 10: Ervaring met externe financieringsbronnen

Om meer kennis en inzicht te krijgen in de samenwerking tussen onderzoekers en de culturele en creatieve sector zijn de onderzoekers in de vragenlijst gevraagd antwoord te geven vanuit de meest recente projectaanvraag bij de drie eerdergenoemde externe financieringsbronnen. Respondenten hebben verschillende rollen in projectaanvragen: aanvrager, mede-aanvrager en consortiumpartner (zie tabel 9).

	Horizon Europe	NWA	CIIC
Aanvrager	7	16	7
Mede-aanvrager	16	13	4
Consortiumpartner	10	7	4
Totaal	33	36	15

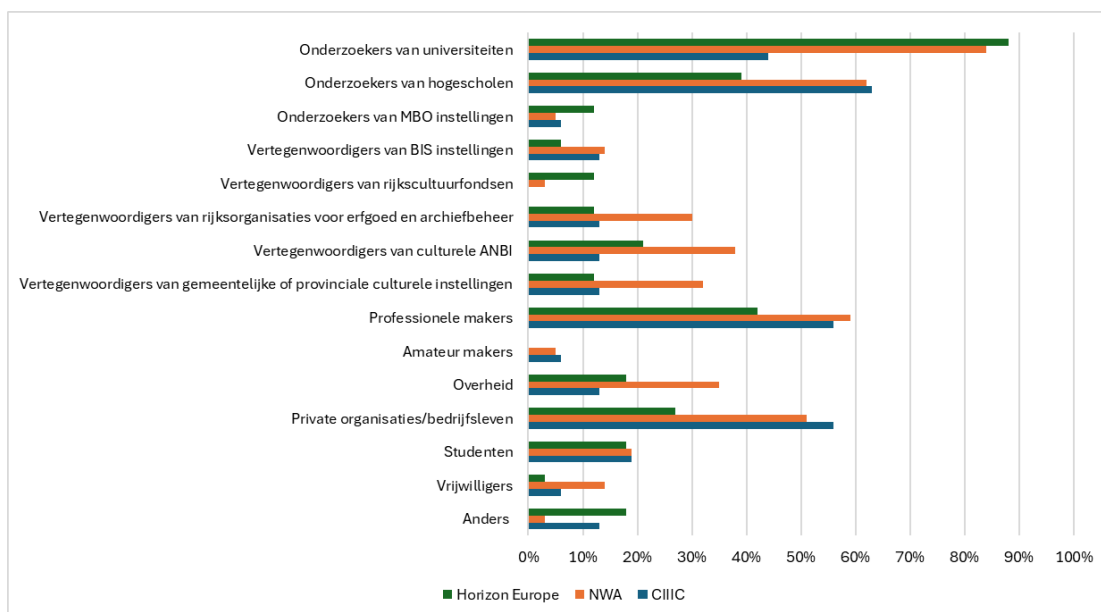
Tabel 9: Rol van respondenten in projectaanvraag

Het onderzoek dat beschreven is in de ingediende projectaanvragen is divers, alle 10 de maatschappelijke opgaven worden benoemd (zie figuur 11). Het thema 'nieuwe technologieën en digitalisering' is het meest genoemd. Daarnaast zijn er verschillen tussen de onderzoeksfinanciers. 'Zorg' is het meest genoemd bij de CIIC-projectvoorstellen, 'klimaat' is populair bij NWA-projectvoorstellen en 'onderwijs' speelt een belangrijke rol bij projectvoorstellen voor Horizon Europe.

Figuur 11: Maatschappelijk opgaven in de projectaanvragen (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Ten slotte hebben we gevraagd met welke partners de respondenten samenwerken in de projectaanvraag (zie figuur 12). Onderzoekers van universiteiten zijn het meest betrokken in projecten gefinancierd door Horizon Europe en NWA. Onderzoekers van hogescholen staan vaker dan hun universitaire collega's in de CIIC-projectvoorstellen. Professionele makers zijn belangrijke samenwerkingspartners in projecten van alle drie de externe financiers. In de NWA gefinancierde projecten zien we vaker samenwerking met vertegenwoordigers van culturele ANBI zoals musea en muziek/toneelschappen, gemeentelijke/provinciale culturele instellingen en rijksorganisaties voor erfgoed & archiefbeheer. Ook is er vaker een overheidspartner uit de gemeente en/of provincie betrokken. Private organisaties/bedrijfsleven zijn met name belangrijke samenwerkingspartners in NWA-projecten en CIIC-projectvoorstellen en zijn minder vaak genoemd in Horizon Europe gefinancierde projecten.

Figuur 12: Samenwerkingspartners in projectaanvragen (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

De externe projectaanvragen leiden tot nieuwe samenwerkingen. In verreweg de meeste projectaanvragen zijn partners verbonden waar de respondenten niet eerder mee hadden samengewerkt (resp. 93%, 89%, 94%, zie tabel 10).

	Horizon Europe	NWA	CIIC
Ja	30	33	15
Nee	2	4	1

Tabel 10: Nieuwe samenwerkingspartners in projectaanvraag

Nadere analyse: Organisaties en Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector

Van de in totaal 513 respondenten zijn er 410 respondenten (80%) die geïdentificeerd waren op basis van Web of Science (WoS). Voor deze 410 respondenten kunnen we de surveyresultaten koppelen aan de geanonimiseerde affiliaties zoals opgenomen in WoS. In totaal hebben de 410 respondenten 610 verschillende affiliaties: respondenten zijn doorgaans verbondens aan meerdere academische organisaties. In totaal hebben 245 respondenten aangegeven momenteel samen te werken of eerder te hebben samengewerkt met een Nederlandse of internationale partner. Op basis hiervan kunnen we aangeven welke organisaties in meer of mindere mate samenwerken met CCS.

In tabel 11 hebben we organisaties met ten minste 15 respondenten op volgorde van het percentage samenwerking met CCS gezet. Er zijn alleen maar universiteiten in deze lijst:

andere organisaties zijn minder goed vertegenwoordigd, waarschijnlijk omdat zij minder goed vertegenwoordigd zijn met academische publicaties in WoS, en hebben dus relatief weinig respondenten.

Organisatie	Samenwerking CCS		
	Nee	Ja	%
Delft University of Technology	13	15	54%
Vrije Universiteit Amsterdam	12	12	50%
Utrecht University	20	19	49%
University of Amsterdam	15	10	40%
Erasmus University Rotterdam	11	7	39%
University of Groningen	48	30	38%
Eindhoven University of Technology	10	6	38%
Leiden University	60	33	35%
Radboud University	13	6	32%
Maastricht University	24	8	25%

Tabel 11: Samenwerking met CCS vanuit verschillende academische organisaties

Er wordt door ongeveer de helft van de respondenten vanuit TU Delft, Vrije Universiteit Amsterdam en Universiteit Utrecht aangegeven samen te werken met CCS. In andere universiteiten is dit percentage lager, en neemt het af tot 25%. De mate van samenwerking met CCS wordt waarschijnlijk overschat omdat er sprake is van non-respons bias: personen die niet samenwerken met CCS hebben waarschijnlijk in mindere mate gereageerd op de survey. De vergelijking van de mate van samenwerking tussen organisaties zou hierdoor echter niet moeten worden beïnvloed. Alhoewel de absolute mate van samenwerking dus met enige terughoudendheid geïnterpreteerd moet worden, biedt de vergelijking tussen organisaties wel enige houvast.

Hieronder bekijken we hoe organisaties samenwerken op verschillende maatschappelijke opgaven en in verschillende CCS-sectoren. Hierbij moet wel rekening worden gehouden dat het hier gaat om lage aantallen respondenten voor de verschillende connecties, en dat deze resultaten dus gepaard gaan met een grote mate van onzekerheid. Voor organisaties, maatschappelijke opgaven en CCS-sectoren met weinig respondenten geldt dit in nog sterkere mate.

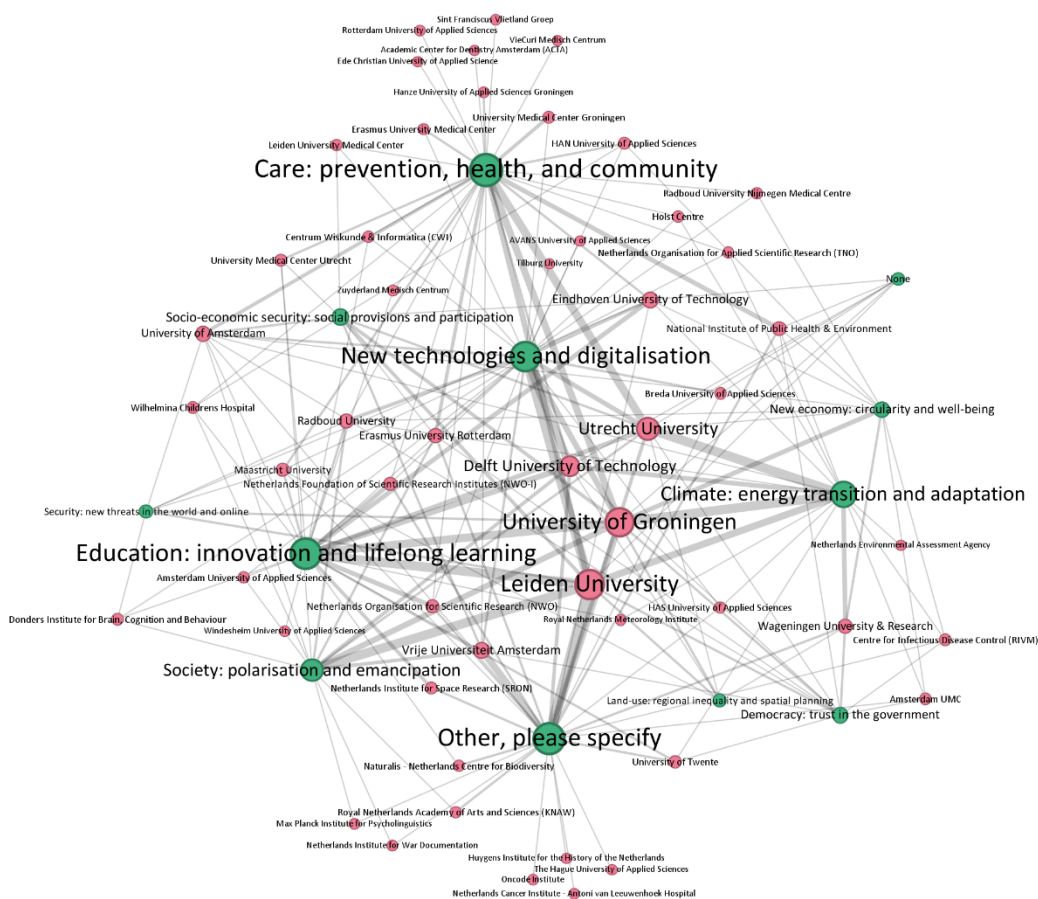
Maatschappelijke Opgaven

Voor de 245 respondenten die op enige manier samenwerken met CCS (232 in Nederland en daarnaast nog 13 ook internationaal) hebben we ook in kaart gebracht op welke maatschappelijke opgaven zij samenwerken. In totaal hebben 223 respondenten aangegeven op welke maatschappelijke opgaven zij samenwerken, waarvan er 144 vanuit de WoS zijn benaderd. Voor deze 144 respondenten kunnen we op organisatieniveau aangeven op welke maatschappelijke opgaven er wordt samengewerkt. Respondenten konden meerdere

maatschappelijke opgaven selecteren in hun antwoord. Deze informatie geeft inzicht in welke organisaties op welke maatschappelijke opgaven samenwerken met CCS (zie figuur 13).

In Figuur 13 zien we wederom de grotere organisaties prominent naar voren komen met name Universiteit Leiden en Rijksuniversiteit Groningen zijn goed zichtbaar. Alhoewel deze relatief gezien minder samenwerken met CCS zijn er wel relatief veel respondenten verbonden aan deze universiteiten (33 en 30, respectievelijk).

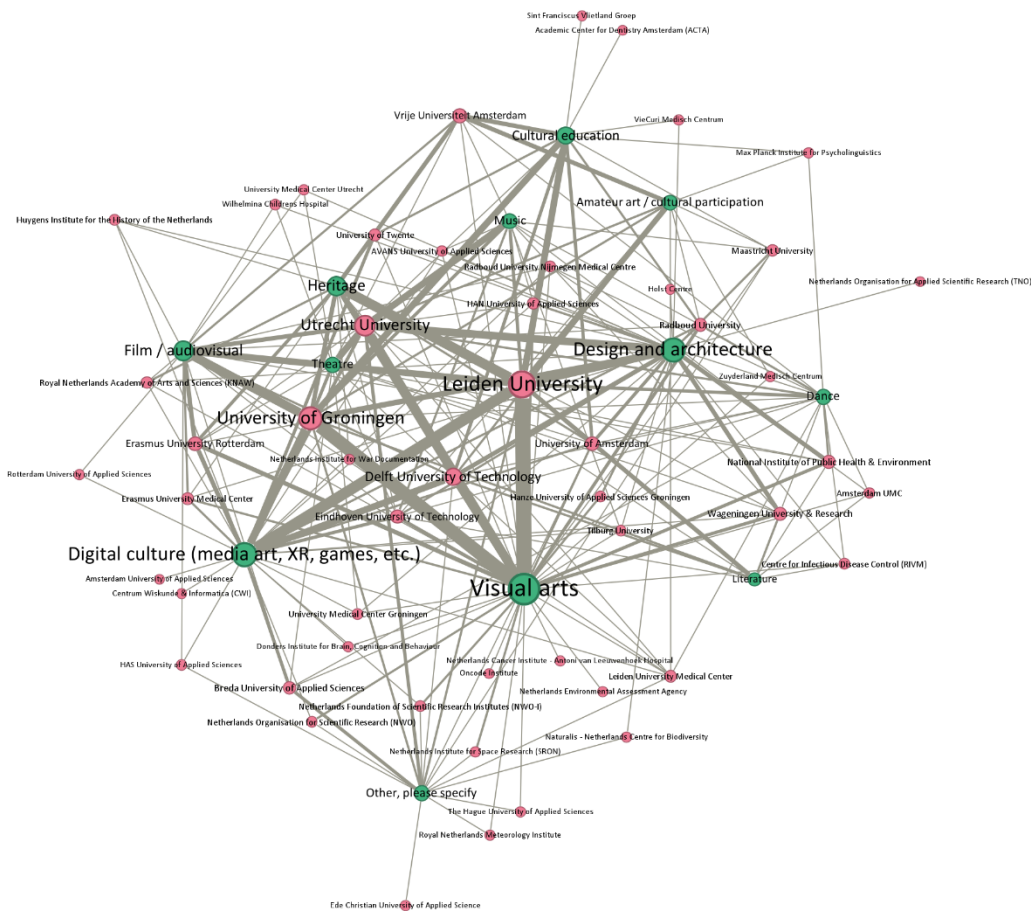
Universiteit Leiden werkt meer samen op de maatschappelijke opgave van 'onderwijs' (9 respondenten), 'nieuwe technologieën en digitalisering' (8) en 'samenleving' (8), en in mindere mate met 'democratie', 'ruimte' en 'veiligheid' (allemaal 2 respondenten). Universiteit Groningen werkt juist meer samen op het gebied van 'klimaat' (8), 'onderwijs' (7) en 'zorg' (6) en minder op het gebied van 'democratie', 'ruimte' en 'veiligheid' (allemaal 2 respondenten).

Figuur 13. Maatschappelijke opgaven (in groen) waarin samengewerkt met onderzoeksorganisaties (in rood). *Organisaties zijn alleen verbonden met maatschappelijke opgaven, organisaties en maatschappelijke opgaven hebben onderling geen verbinding. De dikte van de lijn geeft de hoeveelheid respondenten weer met aanstellingen bij die organisaties die op die maatschappelijke opgaven in de CCS samenwerken. De grootte van de knooppunten geeft weer hoeveel respondenten een aanstelling hebben bij die organisatie of hebben aangegeven op die maatschappelijke opgave met CCS samen te werken.*

Sectoren

We hebben eenzelfde analyse uitgevoerd naar de sectoren waarin de samenwerkingspartners werkzaam zijn (zie figuur 14). In totaal zijn er 215 respondenten die hebben aangegeven met welke sector zij samenwerken, waarvan er 136 vanuit de WoS zijn benaderd. Wederom zijn de twee meest zichtbare organisaties Universiteit Leiden en Universiteit Groningen. Universiteit Leiden werkt met name samen op het gebied van beeldende kunst (14 respondenten) en digitale cultuur (10) en minder op het gebied van dans, muziek en theater (allemaal 3 respondenten). Universiteit Groningen laat een vergelijkbaar patroon zien.

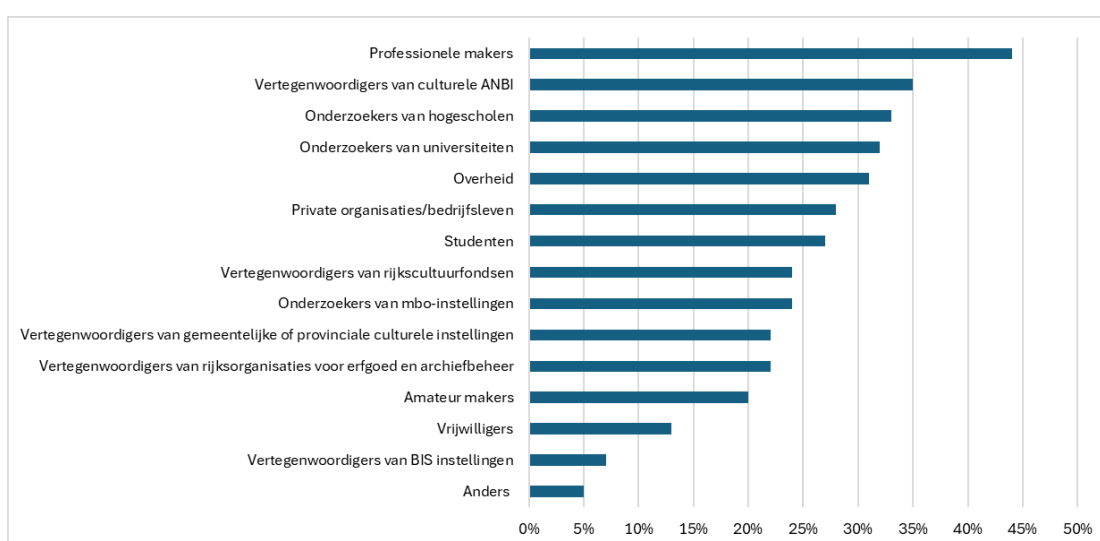

Figuur 14. CCS-sectoren (in groen) waarin samengewerkt met onderzoeksorganisaties (in rood). *Organisaties zijn alleen verbonden met sectoren, organisaties en sectoren hebben onderling geen verbinding. De dikte van de lijn geeft de hoeveelheid respondenten weer met aanstellingen bij die organisaties die in die CCS-sectoren samenwerken. De grootte van de knooppunten geeft weer hoeveel respondenten een aanstelling hebben bij die organisatie of hebben aangegeven in die CCS-sector samen te werken.*

Toekomstige Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector

Dit laatste onderdeel van het rapport geeft inzicht in de wensen en ideeën van de respondenten in het vormgeven van toekomstige samenwerkingen met de CCS. We richten ons eerst op ervaren respondenten en in het tweede gedeelte op respondenten die (nog) onervaren zijn.

Respondenten die ervaring hebben in samenwerken met CCS geven aan dat zij graag in de toekomst willen samenwerken met professionele makers. Ook vertegenwoordigers van culturele ANBI (o.a. musea, muziek- en toneelschappen) en de overheid (zoals gemeente of provincie) zijn nieuwe gewilde samenwerkingspartners. Zie figuur 15 voor een compleet overzicht.

Figuur 15: Nieuwe toekomstige samenwerkingspartners waar nog niet eerder mee samen is gewerkt (meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%)

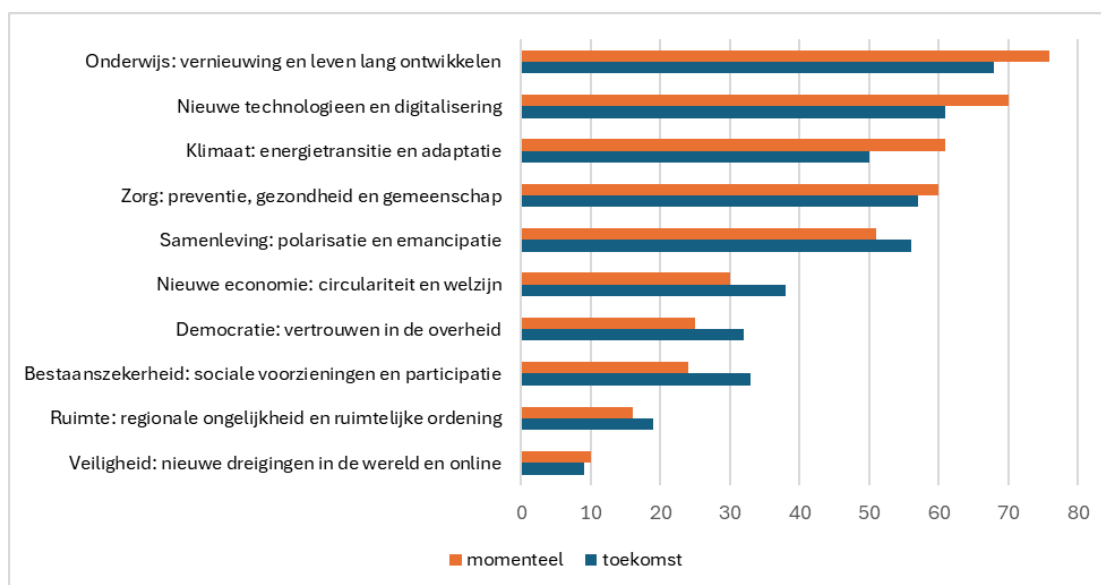
Wat hebben universitaire, hbo en mbo-onderzoekers nodig om bovengenoemde nieuwe samenwerkingen te starten? Iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan naast toegang tot het netwerk (44%) ook betrokkenheid van nieuwe CCS-partner(s) (35%) nodig te hebben. Zie tabel 12 voor een overzicht van de condities.

	Percentage
Financiering	59%
Tijd	47%
Toegang tot netwerk	44%
Betrokkenheid samenwerkingspartner(s)	35%

Kennis sector	29%
Gelijkwaardigheid in samenwerking / gedeeld eigenaarschap	25%
Anders	4%

Tabel 12: Conditie om nieuwe samenwerking te starten (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Tenslotte vroegen we de respondenten naar welke maatschappelijke opgaven ze, samen met de CCS, in de nabije toekomst onderzoek naar willen doen. Figuur 16 geeft het aantal respondenten weer dat zich richt op de verschillende maatschappelijke opgaven in huidig versus toekomstig onderzoek. Figuur 16 laat de verschillen zien, deze zijn klein. Iets meer respondenten willen in de toekomst onderzoek doen naar het thema's bestaanszekerheid (+9) en nieuwe economie (+8). Nieuwe technologieën & digitalisering (-9) en klimaat (-11) zijn juist thema's waar iets minder interesse in is in toekomstig onderzoek.

Figuur 16: Maatschappelijke opgaven van huidig en toekomstig onderzoek (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector Starten

De 281 respondenten die momenteel niet samenwerken of hebben samengewerkt, in de periode 2020-2025 met de CCS in Nederland, vroegen we of zij interesse hebben om in de nabije toekomst deze samenwerking te starten. 113 respondenten (41%) geven aan deze behoefte te hebben. 66% daarvan is van mening dat de CCS een andere kijk op onderzoek heeft dat zorgt voor het stimuleren van de creativiteit. Volgen meer dan de helft (54%) is expertise van de CCS-samenwerkingspartner nodig om samen kennis te generen. Andere

belangrijke redenen om samen te werken zijn specifiek voor de fasen van onderzoek waar kennisindeling en de wetenschapscommunicatie centraal staat (72%) en valorisatie van de onderzoeksresultaten (33%). Naast de basis benodigdheden als tijd en geld geven de respondenten aan dat zij met name toegang tot het netwerk van mogelijke CCS-partners (66%) nodig hebben en (meer) kennis van de CCS (50%) om te starten met samenwerken. Zie tabel 13 voor een overzicht.

	Percentage
Financiering	73%
Toegang tot netwerk	66%
Tijd	58%
Kennis van sector	50%
Betrokkenheid praktijkpartner(s)	43%
Gelijkwaardigheid in samenwerking/gedeeld eigenaarschap	18%
Anders	6%

Tabel 13: Voorwaarden om samenwerking met de CCS te kunnen starten (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Geen Interesse in Samenwerking met de Culturele Creatieve Sector

56 respondenten hebben geen interesse in samen te werken met de CCS in de nabije toekomst. Wat zijn hun beweegredenen? Gebrek aan relevantie is de meest genoemde reden (66%).

Redenen	Percentage
Gebrek aan relevantie	66%
Gebrek aan kennis sector	23%
Gebrek aan toegang netwerk	11%
Gebrek aan financiering	20%
Gebrek aan tijd	29%
Gebrek aan betrokkenheid sector	20%
Gebrek aan gelijkwaardigheid in samenwerking/gedeeld eigenaarschap	2%
Anders	18%

Tabel 14: Redenen om niet samen te gaan werken met de CCS in Nederland (*meerdere antwoorden mogelijk, percentages tellen niet op tot 100%*)

Conclusie

Om inzicht te krijgen in samenwerkingen die er bestaan op het snijvlak van de wetenschap en de culturele en creatieve sector (CCS) in Nederland is een survey opgesteld en verspreid onder onderzoekers verbonden aan universiteiten, hogescholen en mbo-instellingen. In totaal hebben 513 onderzoekers de survey ingevuld, hiervan werken 232 ervan samen met de CCS in Nederland. Het merendeel is verbonden aan een universiteit, heeft een vaste aanstelling en veel onderzoekservaring. In de conclusie richten we ons op drie elementen: de huidige stand van zaken, praktische & inhoudelijke kenmerken, en het breder perspectief met een blik naar de toekomst.

De huidige stand van zaken

De survey laat een enorme diversiteit in componenten/aspecten van samenwerkingen tussen onderzoekers en de CCS zien. Wat opvalt is dat het WO ook een actieve samenwerkingspartner is. In de projecten werken onderzoekers samen met verschillende partners zowel binnen (o.a. professionele makers) als buiten de CCS (o.a. studenten). Gezamenlijk doen zij onderzoek naar een waaier van maatschappelijke opgaven, waarbij 'onderwijs: vernieuwing en leven lang ontwikkelen' het meest genoemd is. Samenwerking met CCS ontstaat volgens de onderzoekers op verschillende manieren, zoals via informele netwerken en op basis van eerdere ervaring in samenwerking. Echter, samenwerking met de CCS ontstaat in beperkte mate vanuit de praktijk van de culturele en creatieve sector zelf. Samenwerkingsprojecten worden door verschillende bronnen gefinancierd, vaak is dit een combinatie van interne (wetenschappelijke organisaties) en externe financiering. Het voor- en natraject van onderzoeksprojecten wordt voornamelijk uit interne bronnen bekostigd en/of in vrije tijd van de onderzoekers uitgevoerd. Kennisdeling is de belangrijkste activiteit in het natraject.

Tweede van de onderzoekers is verbonden aan een netwerk in de CCS. Onder een netwerk verstaan zij (o.a.) organisaties, genootschappen, (kunst)onderwijsinstellingen, kenniscentra en hubs. Antwoorden zijn uiteenlopend, deze diversiteit laat zien dat onderzoekers hun netwerk via verschillende routes opbouwen.

Praktische en inhoudelijke kenmerken

Externe projectfinanciering en onderzoekstijd zijn basisvoorwaarden om samen te werken in onderzoeksprojecten. Een tekort hieraan werkt belemmerend. Dit geldt ook voor onvoldoende (mogelijkheden voor) compensatie van samenwerkingspartners in de CCS. Heldere communicatie, inclusief het gebruik van gemeenschappelijk taal, en de expertise om in transdisciplinaire teams te werken zijn factoren die samenwerking succesvol maken. Gebrek of problemen hierin werken juist belemmerend. Een andere belangrijke factor om

samenwerking succesvol te maken is gedeeld eigenaarschap; hierin vindt besluitvorming gezamenlijk plaats en iedere partner neemt zijn verantwoordelijkheid.

Horizon Europe en de Nationale Wetenschapsagenda zijn twee belangrijke externe financiers van onderzoeksprojecten welke resulteren in nieuwe samenwerkingen tussen onderzoekers en partners in de CCS. Het onderzoek dat zij financieren richt zich het meest op de maatschappelijke opgave 'nieuwe technologieën en digitalisering'. Verschillen zitten in de samenwerkingspartners. Horizon Europe financiert onderzoeksprojecten waarin onderzoekers met name samenwerken met professionele makers. NWA gefinancierde projecten richten zich meer op verschillende samenwerkingspartners zoals bedrijfsleven, vertegenwoordigers van culturele ANBI en culturele instellingen, en overheidspartners.

Breder perspectief: een blik naar de toekomst

Nationale en internationale samenwerkingsverbanden tussen onderzoekers en de CCS kunnen inspiratie bieden aan de Nederlandse context. Onderzoekers vonden het lastig om een voorbeeld te noemen. De voorbeelden varieerden van specifieke projecten, tot laboratoria en festivals. Sommige onderzoekers refereerden aan financieringsprogramma's. Opnieuw is de diversiteit groot, alle voorbeelden zijn uniek en slechts eenmaal genoemd. Expertises samenbrengen, erkennen en inzet op lange termijn samenwerkingen zijn kenmerken van goede voorbeelden.

Tenslotte om nieuwe samenwerkingen te starten is het voor onderzoekers essentieel om toegang te krijgen tot een netwerk en meer kennis van de culturele creatieve sector te verwerven. Daarnaast speelt de financiering van de CCS partners een rol, deze dient voldoende en rechtvaardig te zijn om gelijkwaardige samenwerking te kunnen creëren. Hierin liggen kansen voor beleidsmedewerkers en onderzoeksfinanciers om een actieve rol te spelen in het (verder) samenbrengen van onderzoekers en partners uit de CCS.

DEEL 4 – Slot | Boekmanstichting & CWTS

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Tot slot

De onderzoekspraktijk op het snijvlak van wetenschap en onderwijs en de culturele en creatieve sector beschikt over sterke inhoudelijke fundamenten en veel betrokkenheid in het veld. Tegelijkertijd laten de resultaten zien dat structurele condities – in financiering, beleidskaders en institutionele verhoudingen – niet in lijn zijn met wat nodig is om duurzame en gelijkwaardige samenwerking te realiseren. De opdrachtgevers kunnen hierin een sleutelrol spelen door gerichte interventies te ontwikkelen die de onderliggende infrastructuur versterken en de positie van alle betrokken partners in balans brengen.

In zowel het kwalitatieve onderzoek als het kwantitatieve onderzoek zien we dat praktijkgericht onderzoek een waardevolle bijdrage kan leveren aan maatschappelijke vraagstukken. Het praktijkgericht onderzoek brengt echt andere kennis, waarden en verbeelding met zich mee dan alleen het fundamenteel onderzoek. Op het wereldwijde wetenschapsplatform Nature publiceerden Caterina Benincasa en Adriaan Eckels, als onderzoekers en projectleiders betrokken bij het Europese JRC SciArt project, een essay waarin zij stellen dat goed beleid gebaat is bij verschillende perspectieven en dat juist de geesteswetenschappen en de kunsten daar een grote rol in kunnen spelen: ‘We’ve found that science–art–policy projects are valuable in predicting alternative futures as part of ‘foresight’ planning. By highlighting a problem’s imaginative, ethical and sensory dimensions, they help policymakers to see and feel the stakes of their decisions. Connecting artistic and scientific enquiry with policymaking can powerfully shape how we think, connect and govern when issues are complex. Evidence is often not enough. We need to engage with diverse bases of knowledge, experiences, capacities and cultures.’ En aan het idee dat ‘evidence’ alleen niet genoeg is – we hoeven maar naar het klimaatdebat te kijken om te begrijpen dat dat zo is – moeten we in de onderzoekswereld misschien nog even wennen.

De waarde van praktijkgericht onderzoek staat niet ter discussie. De uitdaging ligt in het creëren van beleids- en financieringsstructuren die deze waarde daadwerkelijk mogelijk maken, in plaats van onbedoeld te beperken. Dat vraagt om herziening van regels, erkenning van verschillende kennisvormen en de bereidheid om ruimte te bieden aan onzekerheid, kleine spelers en nieuwe verbindingen. CWTS en Boekmanstichting zijn ervan overtuigd dat dit lijvige onderzoek kan bijdragen aan een beter en gedetailleerd begrip van de systemen waarin praktijkgericht onderzoek binnen netwerken gedaan wordt, waarin de kunsten een gelijkwaardige plek verdienen.

DEEL 5 – literatuur en bijlagen | Boekmanstichting & CWTS

Geraadpleegde literatuur

- ActiZ, HKU, Movisie en Viatore (2017) [Transformatie agenda Kunst en cultuur met zorg en welzijn](#). Movisie
- Ankeren, M. en Y. Gagliardi (2020) [Verkenning naar de versterking van praktijkgericht onderzoek aan kunsthogescholen](#). Utrecht, Rotterdam: Regieorgaan SIA, Bosman & Vos.
- Art-up (z.j.) [Hoe financier je domeinoverstijgende projecten?](#). Op: art-up.nl
- Benincasa, C en A. Eeckels (2025) 'Could bridging science and the arts be the key to better policies?', [Nature.com](#)
- Borgdorff, H. (2009) 'Artistiek onderzoek in het geheel der wetenschappen'. *Krisis. Tijdschrift voor actuele filosofie* (1)
- Borgdorff, H. (2012) [The Conflict of the Faculties. Perspectives of Artistic Research and Academia](#). Leiden University Press, Leiden
- Bruins, E., et al. (2024) [Vanzelfsprekende verbinding : veranker sociaal- en geesteswetenschappelijk onderzoek in innovatie](#). Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie
- Coumans, A. (2023). De artistieke attitude, ruimte voor verbeeldingskracht en vormgevend vermogen. Jap Sam Books
- Creating Cultures of Care (z.j.) '[Een verkenning van het huidige onderwijslandschap op het gebied van samenwerkingen tussen de domeinen van kunst, zorg en welzijn in Nederland](#)', op: [www.creatingculturesofcare.nl](#)
- Douma-Alta, M. (z.j.) '[Practoraat Art & Mind](#)'. Op: practoraten.nl
- Fontys (z.j.) '[SPRONG Creating Cultures of Care](#)'. Op: fontys.nl
- HIVA/KULeuven, UAntwerpen (2023) [De waarde en betekenis van het civiel sociaal-cultureel actorschap](#). Socius
- HKU (z.j.) '[Creating Cultures of Care – SPRONG](#)'. Op: hku.nl
- Hübner, F. (2024) [Method, Methodology and research design in artistic research : between solid routes and emergent pathways](#). Routledge, London
- Stikker, M., L. Bik en M. Knol (2023) [Zet creativiteit in voor de toekomst van Nederland : position paper](#). Kunsten'92
- LKCA (2023) [Krachten bundelen in cultuur, zorg en welzijn](#). Op: lkca.nl
- LKCA (2024) [Hoe doen we het samen goed](#). Op: lkca.nl
- Lewis, F., Groot, B., Krans, K.L.S., et al. (2024) [Arts in health in the Netherlands: a national agenda](#), University of Groningen Press.
- SIA (2020) [Verkenning naar de versterking van praktijkgericht onderzoek aan kunsthogescholen](#)
- Stikker, M., Snik, F., Knol, M. et al. (2024) [Kunst x Wetenschap x Samenleving \(KxWxS\): Beleidsadvies](#). Amsterdam, Utrecht: Kunst=Onderzoek, De Jonge Academie, Akademie van Kunsten, Kunsten '92, Waag Futurelab.

Bijlagen

Bijlage A: respondenten focusgroepen

MBO

Naam	Functie	Organisatie
Catelijne van Middelkoop	(Voormalig) Practor Betekenisvolle Creativiteit	SintLucas
Erno Mijland	Practor Technologie als partner van creatieve makers	SintLucas
Ernst Herstel	Cultuur coördinator & docent AV	Mediacollege Amsterdam
Marga Douma-Alta	Practor Art & Mind	ROC van Amsterdam
Sergej Sheer Mahomed	Practorale Brugfunctionaris Onderzoek en Ontwikkeling	ROC van Amsterdam
Wouter van der Horst	Practor Mediawijsheid & Burgerschap	Mediacollege Amsterdam

HBO

Naam	Functie	Organisatie
Anne Nigten	Directeur	CASE
Debbie Straver	Coördinator kunst=onderzoek, projectleider Creating Cultures of Care	HKU
Falk Hübner	Lector Artistic Connective Practices	Fontys Hogescholen
Iris Spanbroek	Subsidieadviseur	HKU
Janine Stubbe	Lector Performing Arts Medicine	Codarts Rotterdam
Judith van der Elst	Lector Image in Context	Hanze
Michel van Dartel	Lector Situated Art Design & Technology	Avans Hogeschool
Sabine Niederer	Lector Visual Methodologies	Hogeschool van Amsterdam

WO

Naam	Functie	Organisatie
Edwin van Meerkerk	Professor Cultural Education	Radboud Universiteit
Erik Rietveld	Professor Philosophy of Embodied Cognition	Universiteit van Amsterdam
Erik Viskil	Professor of Research and Discourse in Artistic Practice	Universiteit Leiden
Julia Peters	Doctor of Philosophy	Erasmus MC
Katja Kwastek	Professor of Modern and Contemporary Art History	Vrije Universiteit

Liesbet van Zoonen	Professor of Sociology and Popular Culture	Erasmus Universiteit Rotterdam
Marjolijn Bol	Associate Professor in History of Arts, Heritage, Knowledge, and the Environment	Universiteit Utrecht

Culturele Industrie

Naam	Functie	Organisatie
Angelique Spaninks	Directeur-curator	MU Hybrid Art House
Esmee Geerken	Kunstenaar en aardwetenschapper	Zelfstandige
Lucas Evers	Onderzoeker	Waag Futurelab
Wilja Jurg	Directeur	Tetem
Josien Pieterse	Directeur-bestuurder	Framer Framed
Annette Knol	Directeur-bestuurder	FAAM
Kornelia Dimitrova	Directeur	Foundation We Are
Mirte van Duppen	Videokunstenaar	Zelfstandige

Cultuurbeoefening

Naam	Functie	Organisatie
Charlotte van Alem	Founder	BIOMA Lab
Margot Hoiting	Directeur-bestuurder Embrace	Embrace
Moniek van Daal	Directeur	Club Goud
Peter Rombouts	Danser en onderzoeker	Zelfstandige
Sari Bouwmeester	Onderzoeker en fondsenwerver	Ruimtekoers

Bijlage B: figuren

Figuur 1.1: Samenwerkingspartners Sanky

Tijdens de focusgroepen hebben deelnemers middels een Mentimeter ingevuld met welke organisaties zij samenwerken in praktijkgericht onderzoek. Deze organisaties zijn door de onderzoekers geclusterd naar onderstaande categorieën. Voorbeeld: als bij CB (instellingen voor Cultuurbeoefening) de culturele en creatieve sector 12 keer is ingevuld, betekent dit dat er 12 keer een organisatie werd ingevuld die in de culturele en creatieve sector actief is. Hierbij kan één organisatie meerdere keren zijn ingevuld.

Toelichting bij de categorieën:

- Culturele en creatieve sector: organisaties of makers die actief zijn in de culturele en creatieve sector en daarbij een scheppend, producerend of ondersteunende rol vervullen.
- Onderwijs (MBO): organisaties die een MBO onderwijsinstelling zijn of daar onderdeel van uitmaken (zoals een practoraat).
- Onderwijs (HBO): organisaties die een HBO onderwijsinstelling zijn of daar onderdeel van uitmaken (zoals een lectoraat).
- Onderwijs (WO): organisaties die een WO onderwijsinstelling zijn of daar onderdeel van uitmaken (zoals een centrum voor specifiek onderzoek).
- Onderwijs (overig): overige onderwijs organisaties of professionals, hierbij werden bijvoorbeeld het speciaal onderwijs en onderwijsdirecteuren genoemd.
- Onderzoek & labs: organisaties, centra en labs voor onderzoek.
- Netwerken/koepels: officiële netwerkorganisaties of koepelorganisaties.
- Fondsen: fondsen, subsidieregelingen, en andere geldschieters.
- Zorg & welzijn: organisaties uit de zorg en welzijnssector.
- Sociaal domein: organisaties die werkzaam zijn in het sociaal domein.
- Technische sector: organisaties uit de technische sector, zoals landbouw en woningbouw.
- Talentontwikkeling: organisaties die zich in het specifiek focussen op talentontwikkeling.
- Overig: overige samenwerkingspartners die niet te categoriseren vallen onder bovenstaande noemers.

Aantal keer dat een categorie samenwerkingspartners werd ingevuld per focusgroep

<i>Focusgroep</i>	<i>Categorie: sector of soort</i>	<i>Aantal keer ingevuld</i>
CB (n=6)	Culturele creatieve sector	12
CB (n=6)	Netwerken/koepels	3
CB (n=6)	Onderwijs (HBO)	15
CB (n=6)	Onderwijs (MBO)	6
CB (n=6)	Onderwijs (overig)	8
CB (n=6)	Onderwijs (WO)	3
CB (n=6)	Onderzoek & Labs	1

CB (n=6)	Overheid	1
CB (n=6)	Overig	8
CB (n=6)	Sociaal domein	7
CB (n=6)	Zorg & Welzijn	4
CCS (n=9)	Culturele creatieve sector	13
CCS (n=9)	Fondsen	7
CCS (n=9)	Netwerken/koepels	1
CCS (n=9)	Onderwijs (HBO)	9
CCS (n=9)	Onderwijs (WO)	16
CCS (n=9)	Onderzoek & Labs	12
CCS (n=9)	Overheid	3
CCS (n=9)	Overig	2
CCS (n=9)	Sociaal domein	3
CCS (n=9)	Technische sector	2
HBO (n=8)	Culturele creatieve sector	46
HBO (n=8)	Fondsen	2
HBO (n=8)	Netwerken/koepels	12
HBO (n=8)	Onderwijs (HBO)	38
HBO (n=8)	Onderwijs (MBO)	4
HBO (n=8)	Onderwijs (WO)	20
HBO (n=8)	Onderzoek & Labs	3
HBO (n=8)	Overheid	3
HBO (n=8)	Overig	1
HBO (n=8)	Sociaal domein	2
HBO (n=8)	Talentontwikkeling	2
HBO (n=8)	Technische sector	1
HBO (n=8)	Zorg & Welzijn	14
MBO (n=6)	Culturele creatieve sector	9
MBO (n=6)	Fondsen	4
MBO (n=6)	Netwerken/koepels	1
MBO (n=6)	Netwerken/koepels	3
MBO (n=6)	Onderwijs (HBO)	7
MBO (n=6)	Onderwijs (MBO)	14
MBO (n=6)	Onderwijs (overig)	3
MBO (n=6)	Onderwijs (WO)	2
MBO (n=6)	Onderzoek & Labs	1
MBO (n=6)	Overheid	1
MBO (n=6)	Overig	3
MBO (n=6)	Zorg & Welzijn	2
	Culturele creatieve sector	13

WO (n=5)		
WO (n=5)	Netwerken/koepels	4
WO (n=5)	Onderwijs (HBO)	4
WO (n=5)	Onderwijs (WO)	6
WO (n=5)	Onderzoek & Labs	3
WO (n=5)	Overig	1
WO (n=5)	Talentontwikkeling	2
WO (n=5)	Zorg & Welzijn	1

Figuur 1.2: alle samenwerkingspartners die werden genoemd tijdens de focusgroepen, per categorie zoals bovenstaand omschreven.

<i>Samenwerkingspartner</i>	<i>Categorie</i>
7 Duitse dansgezelschappen	Culturele creatieve sector
Art Partner	Culturele creatieve sector
Artscience gallery (VU)	Culturele creatieve sector
Atlas Contact	Culturele creatieve sector
Beeld en Geluid	Culturele creatieve sector
Bioart society	Culturele creatieve sector
Bioma Lab	Culturele creatieve sector
Bureau Ruimtekoers	Culturele creatieve sector
Circusstad Festival	Culturele creatieve sector
CJP	Culturele creatieve sector
CONNECT Arnhem	Culturele creatieve sector
DDW	Culturele creatieve sector
De Plaatsmaker	Culturele creatieve sector
Doornroosje	Culturele creatieve sector
Embrace Nederland	Culturele creatieve sector
Factorium Tilburg	Culturele creatieve sector
FORUM Groningen	Culturele creatieve sector
Framer Framed	Culturele creatieve sector
Game Studio Rotterdam	Culturele creatieve sector
Gamedevelopers	Culturele creatieve sector
Glow festival	Culturele creatieve sector
Gronings Vuur	Culturele creatieve sector
H'art Museum Amsterdam	Culturele creatieve sector
HeK Basel	Culturele creatieve sector
Het Lage Noorden	Culturele creatieve sector
Het Nationale Ballet	Culturele creatieve sector
Het Wilde Westen	Culturele creatieve sector
IDFA	Culturele creatieve sector
iii	Culturele creatieve sector
Innovation Lab	Culturele creatieve sector
Keunstwurk	Culturele creatieve sector
Korzo	Culturele creatieve sector
Kunstenaars	Culturele creatieve sector

Kunstenaarscollectief	Culturele creatieve sector
Kunsthfestivals	Culturele creatieve sector
Leeriorkest.nl	Culturele creatieve sector
Meer Muziek in de Klas	Culturele creatieve sector
Monobanda	Culturele creatieve sector
MU Hybrid Art House	Culturele creatieve sector
Musea	Culturele creatieve sector
Musework	Culturele creatieve sector
Nederlands Dans theater	Culturele creatieve sector
Next Nature	Culturele creatieve sector
NFF (Nederlands Film Festival)	Culturele creatieve sector
OBA	Culturele creatieve sector
Ontwerpers	Culturele creatieve sector
Popunie	Culturele creatieve sector
Presentatie-instellingen	Culturele creatieve sector
RAAF danst	Culturele creatieve sector
RAUM	Culturele creatieve sector
Rijksmuseum	Culturele creatieve sector
Rijnbrink	Culturele creatieve sector
Rotterdams Philharmonisch Orkest	Culturele creatieve sector
Sencity	Culturele creatieve sector
Social design showdown	Culturele creatieve sector
Spela Petric	Culturele creatieve sector
Stedelijk Museum Amsterdam	Culturele creatieve sector
Stedelijk museum Breda	Culturele creatieve sector
Stedenbouwkundigen	Culturele creatieve sector
Stichting Kunst Salon	Culturele creatieve sector
Stut Theater	Culturele creatieve sector
The Beach	Culturele creatieve sector
Theaters	Culturele creatieve sector
Tolhuistuin	Culturele creatieve sector
V2_Lab for the unstable media	Culturele creatieve sector
Vogelfrei	Culturele creatieve sector
Waag Futurelab	Culturele creatieve sector
Wereldmuseum	Culturele creatieve sector
Wintertuin	Culturele creatieve sector
Xandra van der Eijk	Culturele creatieve sector
Zone2Source	Culturele creatieve sector
Belius Foundation	Fondsen
Fonds 21	Fondsen
Npuls	Fondsen
NWO	Fondsen
SIA	Fondsen
Stimuleringsfonds	Fondsen
Subsidieverstrekters	Fondsen
ZonMW	Fondsen

ARIAS	Netwerken/koepels
Arts in Health Nederland	Netwerken/koepels
BNO	Netwerken/koepels
COECI	Netwerken/koepels
CUCo (Centre for unusual collaborations)	Netwerken/koepels
ELIA	Netwerken/koepels
INC (Institute of Network Cultures)	Netwerken/koepels
ISEA (International Symposium on Electronic Art)	Netwerken/koepels
Klimaatplatform	Netwerken/koepels
LKCA	Netwerken/koepels
MAAK coalitie Amsterdam	Netwerken/koepels
OASIS	Netwerken/koepels
Obi netwerk	Netwerken/koepels
Onderwijs124	Netwerken/koepels
Plein C	Netwerken/koepels
S+T+ARTS	Netwerken/koepels
SAR (Society for Artistic Research)	Netwerken/koepels
Vereniging cultuur profielscholen	Netwerken/koepels
AHK	Onderwijs (HBO)
Artez	Onderwijs (HBO)
Avans	Onderwijs (HBO)
Breitner Academie	Onderwijs (HBO)
CASE	Onderwijs (HBO)
CHE (Christelijke Hogeschool Ede)	Onderwijs (HBO)
Codarts	Onderwijs (HBO)
DAE (Design Academy Eindhoven)	Onderwijs (HBO)
Fontys	Onderwijs (HBO)
Fontys ICT	Onderwijs (HBO)
HAN	Onderwijs (HBO)
Hanze Hogeschool	Onderwijs (HBO)
Hanze lectoraat Groningen	Onderwijs (HBO)
HBO Kunstlectoren	Onderwijs (HBO)
HBO Kunstopleidingen	Onderwijs (HBO)
HKU	Onderwijs (HBO)
Hogeschool Rotterdam	Onderwijs (HBO)
Hogeschool Windesheim	Onderwijs (HBO)
HU	Onderwijs (HBO)
HvA	Onderwijs (HBO)
iPabo	Onderwijs (HBO)
Jan van Eyck academie	Onderwijs (HBO)
Kunstvakdocenten	Onderwijs (HBO)
Lectoraat Arts & Wellbeing	Onderwijs (HBO)
Lectoren	Onderwijs (HBO)
LUCA	Onderwijs (HBO)
Opleidingsmanagers	Onderwijs (HBO)
Rietveld academie	Onderwijs (HBO)

Rijksacademie	Onderwijs (HBO)
Rotterdamse Academie van Bouwkunst	Onderwijs (HBO)
Sandberg Instituut	Onderwijs (HBO)
WdKA (Willem de Kooning Academie)	Onderwijs (HBO)
Cultuur coördinatoren	Onderwijs (MBO)
Cultuurcoaches	Onderwijs (MBO)
Docentonderzoekers	Onderwijs (MBO)
Echo Expertisecentrum Diversiteitsbeleid	Onderwijs (MBO)
GLR (Grafisch Lyceum Rotterdam)	Onderwijs (MBO)
GLU (Grafisch Lyceum Utrecht)	Onderwijs (MBO)
MBO	Onderwijs (MBO)
MBO Digitaal	Onderwijs (MBO)
Practoraten	Onderwijs (MBO)
Rijn IJssel	Onderwijs (MBO)
ROC Nijmegen	Onderwijs (MBO)
ROC van Amsterdam-Flevoland	Onderwijs (MBO)
Besturen basisscholen	Onderwijs (overig)
Directeuren onderwijs	Onderwijs (overig)
Leerkrachten	Onderwijs (overig)
Mocca	Onderwijs (overig)
Nivoz	Onderwijs (overig)
Penvoerders CMK	Onderwijs (overig)
Speciaal onderwijs	Onderwijs (overig)
ACPA (Academy of Creative and Performing Arts Leiden University)	Onderwijs (WO)
Artistic PhD's	Onderwijs (WO)
ArtLab (UU)	Onderwijs (WO)
ASCA (Amsterdam School for Cultural Analysis, Uva)	Onderwijs (WO)
Comenius	Onderwijs (WO)
Erasmus Plus	Onderwijs (WO)
Erasmus Universiteit	Onderwijs (WO)
ESHCC (Erasmus Universiteit)	Onderwijs (WO)
GovernEUR	Onderwijs (WO)
IAS (Institute for Advanced Study UvA)	Onderwijs (WO)
Porto University	Onderwijs (WO)
Professional Doctorate Arts+Creative (PD kunst en creatief)	Onderwijs (WO)
Radboud Universiteit	Onderwijs (WO)
RUG	Onderwijs (WO)
Tilburg Universiteit	Onderwijs (WO)
TU Delft	Onderwijs (WO)
TU Eindhoven	Onderwijs (WO)
TU/e	Onderwijs (WO)
Universiteit Leiden	Onderwijs (WO)
Universiteit Utrecht	Onderwijs (WO)
Universiteit voor Humanistiek (UVH)	Onderwijs (WO)

UvA	Onderwijs (WO)
VU	Onderwijs (WO)
WO	Onderwijs (WO)
WUR Wageningen	Onderwijs (WO)
AMOLF (Wim Noorduin)	Onderzoek & Labs
CARADT	Onderzoek & Labs
Cern	Onderzoek & Labs
IISG	Onderzoek & Labs
KIN (Klimaatonderzoek Initiatief Nederland)	Onderzoek & Labs
KITLV	Onderzoek & Labs
KNMI	Onderzoek & Labs
Kunst-Onderzoek Lectorenplatform	Onderzoek & Labs
Merian (Maastricht Experimental Research In and Through the Arts Network)	Onderzoek & Labs
Mnext Breda	Onderzoek & Labs
NIOZ	Onderzoek & Labs
NRO (Nationaal Regieorgaan Onderzoek)	Onderzoek & Labs
Onderzoekers	Onderzoek & Labs
PBL	Onderzoek & Labs
Beleidsmedewerkers Ministerie OCW	Overheid
Gemeente Amsterdam	Overheid
Gemeente Arnhem	Overheid
Gemeente Eindhoven	Overheid
Gemeente Tilburg	Overheid
Gemeente Utrecht	Overheid
Provincie Noord-Brabant	Overheid
Adriana Kauf	Overig
Aventurijn	Overig
Beleidsadviseurs cultuur	Overig
Blauwe stad	Overig
Fidra	Overig
Filosofen	Overig
Makelaars	Overig
NGO'S	Overig
Professionals	Overig
Senioren	Overig
Studenten	Overig
Vrijwilligers	Overig
Bewoners	Sociaal domein
Inwoners	Sociaal domein
Leger des Heils	Sociaal domein
nul13 (013)	Sociaal domein
Scalabor	Sociaal domein
Sociaal Domein	Sociaal domein
Wij West Wijkcentrum	Sociaal domein
Woningcorporaties	Sociaal domein

Woonbedrijf	Sociaal domein
EKWC	Talentontwikkeling
Quardin	Talentontwikkeling
Residenties	Talentontwikkeling
SKVR the creative network	Talentontwikkeling
Boeren/telers	Technische sector
Community Landtrust	Technische sector
Woningfabriek	Technische sector
Alzheimer.nl	Zorg & Welzijn
AMC	Zorg & Welzijn
Antes	Zorg & Welzijn
AxionContinu	Zorg & Welzijn
Cordaan	Zorg & Welzijn
Erasmus MC	Zorg & Welzijn
GGzE	Zorg & Welzijn
Ixta Noa	Zorg & Welzijn
Jeugdzorg Nederland	Zorg & Welzijn
Leyden Academie	Zorg & Welzijn
Muziek aan bed	Zorg & Welzijn
Muziek als medicijn	Zorg & Welzijn
My breath my music	Zorg & Welzijn
Reinaerde	Zorg & Welzijn
Saffier	Zorg & Welzijn
Tango for Parkinson	Zorg & Welzijn
UMC Amsterdam	Zorg & Welzijn
UMC Groningen	Zorg & Welzijn
UMC Utrecht	Zorg & Welzijn
Vilans	Zorg & Welzijn
Vitalis	Zorg & Welzijn

Figuur 2 Maatschappelijke thema's (woordwolken)

Thema	Koepelthema	MBO	HBO	WO	CI	CB	Totaal	TOTAAL per thema
Arbeidsmarkt	Arbeidsmarkt	1					1	
Arbeidsontwikkeling	Arbeidsmarkt					1	1	
Beloning	Arbeidsmarkt		1				1	
Verdienvermogen	Arbeidsmarkt				1		1	
Werkgelegenheid	Arbeidsmarkt	1					1	5
Beleid rondom water	Bouw (steden, land, woning)				1		1	
Landbouw	Bouw (steden, land, woning)				1		1	
Publieke ruimte	Bouw (steden, land, woning)				2		2	
Stedelijke ontwikkeling	Bouw (steden, land, woning)		1				1	
The city	Bouw (steden, land, woning)				1		1	
Water	Bouw (steden, land, woning)				1		1	
Wonen	Bouw (steden, land, woning)				1		1	8
Dekolonisatie	Dekolonisatie	1					1	
Koloniaal erfgoed	Dekolonisatie			1			1	
Koloniale geschiedenis	Dekolonisatie				1		1	
Omstreden erfgoed	Dekolonisatie				1		1	
Post-kolonialisme	Dekolonisatie		1				1	5
AI	Digitale transformatie/ AI		2				2	
AI en creativiteit	Digitale transformatie/ AI		1				1	
AI ethiek	Digitale transformatie/ AI	2					2	
Digitaal burgerschap	Digitale transformatie/ AI		2				2	
Digitalisering	Digitale transformatie/ AI	1					1	
Embodied AI	Digitale transformatie/ AI				1		1	
Impact digitalisering jongeren	Digitale transformatie/ AI					1	1	

Interfaces	Digitale transformatie/ AI		1				1	
Kritische AI	Digitale transformatie/ AI		1				1	
Sociale AI	Digitale transformatie/ AI		1				1	10
Anti-racisme	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid		1				1	
Burgerschap	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid		1				1	
Burgerschap en activisme	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				1		1	
Consent	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				1		1	
Democratie	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				2		2	
Democratisering	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				1		1	
De-polarisatie	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid		1		1		2	
Digitale inclusie	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid			1			1	
Diversiteit	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid		1		1		2	
Gelijkwaardigheid	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				2		2	
Gender	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid	1			1		2	
Identiteit	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid	1	1				2	

Inclusie	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid	2	3	1	2		8	
Inclusie doven	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid					1	1	
Inclusie en participatie	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid					1	1	
Inclusie van senioren	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid					1	1	
Kansengelijkheid	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid	2					2	
Menselijkheid	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid	1					1	
Queer perspectieven	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				1		1	
Queer veiligheid	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				1		1	
Queerness	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				1		1	
Rechtvaardigheid	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				2		2	
Security vs. Freedom	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				1		1	
Sensorische inclusie	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid		1				1	
Sociale cohesie	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid		1		1		2	
Sociale samenhang	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid		2				2	

Sociale veiligheid	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				1	1	
Stigma's doorbreken	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid				1	1	
Taboes seksualiteit	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid			1		1	
Toegankelijkheid ouderen	Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid			1		1	52
Bio based design	Duurzaamheid				1	1	
Biodiversiteit	Duurzaamheid			1		1	
Biotechnologie	Duurzaamheid	1				1	
Circulaire economie	Duurzaamheid				1	1	
Circulariteit	Duurzaamheid	1				1	
Duurzaamheid	Duurzaamheid		3		2	5	
Ecologie	Duurzaamheid		2		3	5	
Energie	Duurzaamheid				1	1	
Energie transitie	Duurzaamheid				2	2	
Groene chemie	Duurzaamheid				1	1	
Klimaat	Duurzaamheid		2	2	4	8	
Klimaatrechtvaardigheid	Duurzaamheid			2		2	
Materiaal transitie	Duurzaamheid				1	1	
Regeneratief design	Duurzaamheid				1	1	
Relatie mens natuur	Duurzaamheid				1	1	32
Cultuur educatie	Educatie	2				2	
Ervaringsgericht leren	Educatie				1	1	
Inclusief onderwijs	Educatie		1			1	
Informele leeromgevingen	Educatie		1			1	
Leven lang ontwikkelen (llo)	Educatie	1				1	
Onderwijs innovatie	Educatie		1			1	
Onderwijsongelijkheid	Educatie	1				1	
Praktijk leren	Educatie				1	1	
Sociaal emotionele ontwikkeling	Educatie				1	1	
Taalachterstanden onderwijs	Educatie				1	1	
Transdisciplinair leren	Educatie		1			1	12
Apocalyps	Overig				1	1	

Artistiek onderzoek	Overig		1			1	
Artistry of teacher	Overig				1	1	
Boundary crossing	Overig	1				1	
Creatieve industrie	Overig		1			1	
Ethiek	Overig		2			2	
Fake news	Overig				1	1	
Goed bestuur	Overig		1			1	
Innovatie	Overig	2				2	
Kunst en cultuur	Overig		3			3	
Lokale economie	Overig				1	1	
Media	Overig				1	1	
Multi Species relaties	Overig				1	1	
Muzisch werk	Overig				1	1	
Onderzoek zelf	Overig		1			1	
Ontwerp slash gebruik	Overig				1	1	
Overlast toerisme	Overig				1	1	
Plasticity	Overig				1	1	
Politieke geschiedenis	Overig				1	1	
Prestatiedruk	Overig				1	1	
Professionele identiteit	Overig	1				1	
Social design	Overig				1	1	
Transdisciplinariteit	Overig		1			1	
Vertrouwen in toekomst	Overig				1	1	
Zingeving	Overig				1	1	29
Co-creatie en de buurt	Participatie				1	1	
Commons	Participatie				1	1	
Community building	Participatie				1	1	
Maatschappelijk verdienvermogen	Participatie		1			1	
Maatschappelijke participatie	Participatie		1			1	
Participatie	Participatie		4	1		5	
Verbinden van generaties	Participatie					1	11
Automatisering	Technologie	1				1	
Automatisering landbouw	Technologie				1	1	
Eenzaamheid	Technologie				1	1	
Impact technologie	Technologie		1			1	
Kunst technologie	Technologie		1			1	
Ruimtevaarttechnologie	Technologie				1	1	
Technologie	Technologie	1				1	7
Beweging	Zorg		1			1	

Chronisch zieken	Zorg		1			1	
Dementie	Zorg		1		1	2	
Gezondheid	Zorg		1		1	2	
Health	Zorg		1			1	
Herstel	Zorg		1		1	2	
Herstellab verslaafden	Zorg				1	1	
Inzet van cultuur in zorg	Zorg				1	1	
Kunst en zorg	Zorg				1	1	2
Kunst gezondheid	Zorg	1				1	
Mentaal welzijn	Zorg	1	1			2	
Mentale gezondheid	Zorg		1		1	2	
Neurodivergentie	Zorg		1			1	
Robotisering in zorg	Zorg				1	1	
Verbeteren kwaliteit zorg	Zorg		1			1	
Verminderen zorgwachtljst	Zorg		1			1	
Voorkomen burn-out	Zorg				1	1	
Voorkomen van eenzaamheid	Zorg					1	1
Welbevinden	Zorg				1	1	2
Welzijn	Zorg			1		1	
Ziekte	Zorg				1	1	
Zorg	Zorg		2			2	
Zorgtransitie	Zorg		1			1	
Zorgzame samenleving	Zorg		1			1	32

Bijlage 1: Survey

Start of Block: Achtergrond Informatie

Q1 Ik ben werkzaam aan: *Meerdere antwoorden mogelijk*

Universiteit

HBO

MBO

Anders, namelijk

Q2 Wat is uw functie? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Hoogleraar
- Lector
- Practor
- UHD / UD
- Onderzoeker
- Docent-onderzoeker
- Postdoc
- Promovendus / Professional doctorate
- Anders, namelijk

Q3 Ik heb/ben een: *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Tijdelijk dienstverband
- Vast dienstverband
- Freelancer
- Anders, namelijk

Q4 Onderzoekservaring: Hoeveel jaar ervaring heeft u in het doen van onderzoek gerekend vanaf uw hoogst afgeronde opleiding?

- 0 tot 3 jaar ervaring
- 4 tot 6 jaar ervaring
- 7 tot 10 jaar ervaring
- Meer dan 10 jaar ervaring

Start of Block: Introductie

Onderstaande definities worden gebruikt in de enquête.

Culturele en creatieve sector: De culturele en creatieve sector omvat alle organisaties, ondernemingen, zelfstandige professionele en amateurbeoefenaars die actief zijn in het creëren, produceren, presenteren, programmeren, distribueren of conserveren van kunst, cultuur en creatieve producten en diensten.

Wetenschap & Onderzoek: De enquête hanteert een brede definitie van de wetenschap, waarin praktijkgericht, toegepast of fundamenteel onderzoek wordt uitgevoerd door personen werkzaam aan universiteiten, hogescholen en mbo's.

Samenwerking wetenschap en culturele creatieve sector: Minimaal één onderzoeker van een kennisinstelling (hogeschool of universiteit) of een mbo-instelling werkt samen met minimaal één zelfstandig professional, organisatie of amateur uit de culturele en creatieve sector. Samen ontwikkelen zij onderzoeksmethoden die zorgen voor nieuwe kennis en bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

De onderstaande vragen gaan over onderzoek dat u in samenwerking met de culturele en creatieve sector in Nederland uitvoert/heeft uitgevoerd.

Q5 In mijn onderzoek werk ik op dit moment op projectbasis samen met tenminste één zelfstandig professional, organisatie of amateur uit de culturele en creatieve sector in Nederland.

- Ja, 1 project
- Ja, 2-4 projecten
- Ja, 5 of meer projecten
- Nee

Q6 In mijn onderzoek heb ik in de periode 2020-2025 op projectbasis samengewerkt met tenminste één zelfstandig professional, organisatie of amateur uit de culturele en creatieve sector in Nederland.

- Ja, 1 project
- Ja, 2-4 projecten
- Ja, 5 of meer projecten
- Nee

Q7 In mijn onderzoek werk ik op projectbasis samen met tenminste één zelfstandig professional, organisatie of amateur uit de culturele en creatieve sector in het buitenland.

- Ja, momenteel
- Ja, in periode 2020-2025
- Nee

Q8 Ik heb interesse/behoefte om in de nabije toekomst samen te werken met de culturele en creatieve sector in Nederland.

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Q9 Waarom heeft u interesse/behoefte om in de nabije toekomst samen te werken met de culturele en creatieve sector in Nederland? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Andere kijk op onderzoek, stimuleert creativiteit
- Samen kennis genereren, expertise van culturele en creatieve sector is nodig
- Samen kennis verwerken
- Kennisdeling / wetenschapscommunicatie
- Valorisatie onderzoeksresultaten
- Anders, namelijk

Q10 Wat heeft u nodig om in de nabije toekomst samen te gaan werken met de culturele en creatieve sector in Nederland? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Kennis van de sector
- Toegang tot netwerk
- Financiering
- Tijd
- Betrokkenheid van praktijkpartner(s) in de sector
- Gelijkwaardigheid in samenwerking en/of gedeeld eigenaarschap
- Anders, namelijk _____

Q11 Waarom heeft u geen interesse/behoefte om in de nabije toekomst samen te werken met de culturele en creatieve sector in Nederland? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Gebrek aan relevantie
- Gebrek aan kennis van de sector
- Gebrek aan toegang tot netwerk
- Gebrek aan financiering
- Gebrek aan tijd
- Gebrek aan betrokkenheid van de sector
- Gebrek aan gelijkwaardigheid in samenwerking / gedeeld eigenaarschap
- Anders, namelijk _____

Start of Block: Samenwerking op met CCS op projectbasis

De onderstaande vragen gaan over het onderzoek dat u in samenwerking met de culturele en creatieve sector in Nederland uitvoert/heeft uitgevoerd. Formuleer uw antwoord vanuit het perspectief van het meest recente onderzoek waarin u op projectbasis (hierna:

onderzoeksproject) samenwerkt/heeft samengewerkt met de culturele en creatieve sector in Nederland.

Q12 Het onderzoeksproject richt(te) zich op de onderstaande maatschappelijke opgaven.

Meerdere antwoorden mogelijk

- Klimaat: energietransitie en adaptatie
- Nieuwe economie: circulariteit en welzijn
- Nieuwe technologieën en digitalisering
- Democratie: vertrouwen in de overheid
- Veiligheid: nieuwe dreigingen in de wereld en online
- Samenleving: polarisatie en emancipatie
- Zorg: preventie, gezondheid en gemeenschap
- Bestaanszekerheid: sociale voorzieningen en participatie
- Ruimte: regionale ongelijkheid en ruimtelijke ordening
- Onderwijs: vernieuwing en leven lang ontwikkelen
- Anders, namelijk _____
- Geen

Q13 Vanuit welke aanstelling werkt(e) u aan dit onderzoeksproject? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Universiteit
- HBO
- MBO
- Anders, namelijk _____

Q14 Met wat soort partners werkt(e) u samen in het onderzoeksproject? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Onderzoekers van universiteiten (hoogleraren/UHD's/UD's/promovendi)
- Onderzoekers van hogescholen (lectoren/onderzoekers/docent-onderzoekers/PDs)
- Onderzoekers van mbo-instellingen (practoren/onderzoekers)
- Vertegenwoordigers van BIS-instellingen
- Vertegenwoordigers van rijkscultuurfondsen
- Vertegenwoordigers van rijksorganisaties voor erfgoed en archiefbeheer
- Vertegenwoordigers van culturele ANBI (o.a. musea, muziek- en toneelschappen)
- Vertegenwoordigers van gemeentelijke of provinciale culturele instellingen
- Professionele makers (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)

- Amateur makers (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)
- Een overheid (gemeente, provincie, rijk)
- Private organisaties /bedrijfsleven
- Studenten
- Vrijwilligers
- Anders, namelijk _____

Q15 Mijn samenwerkingspartner(s) is/zijn werkzaam in de volgende sector(en). *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Muziek
- Theater
- Dans
- Beeldende kunst
- Erfgoed
- Film / audiovisueel
- Letteren
- Cultuureducatie
- Amateurkunst / cultuurparticipatie

- Ontwerp (vormgeving en architectuur)
- Digitale cultuur (mediakunst, XR, games etc.)
- Anders, namelijk

Q16 Aan welk(e) lokale, landelijke en/of internationale netwerk(en) in de culturele creatieve sector bent u verbonden? Noem de drie belangrijkste netwerken.

Q17 Hoe is de samenwerking met de culturele en creatieve sector in het onderzoeksproject ontstaan? *Meerdere antwoorden mogelijk.>*

- Vanuit de praktijk van de culturele en creatieve sector
- Vanuit gedeelde urgentie zoals een maatschappelijke opgave
- Vanuit mogelijkheid tot verkrijgen van subsidie
- Via informele netwerken
- Vanuit eerdere samenwerking
- Vanuit verkennend pilot onderzoek, gefinancierd uit eigen middelen
- Anders, namelijk

Q18 Financiële ondersteuning: Op welke manier wordt/werd het onderzoeksproject gefinancierd? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Eigen middelen van mijn organisatie
- Eigen middelen van samenwerkingspartner(s) uit universiteit, HBO en/of mbo
- Eigen middelen van samenwerkingspartner(s) uit de culturele creatieve sector
- Gemeente(n) / Provincie(s)
- Rijkscultuurfonds(en)
- Private cultuurfondsen
- Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)
- ZonMw
- Nationaal Regieorgaan voor Praktijkgericht Onderzoek SIA
- Nationale Wetenschapsagenda
- Regionaal investeringsfonds (RIF)
- Horizon Europe
- Private organisatie(s) / Bedrijfsleven
- Anders, namelijk _____

Q19 Looptijd: Wat is/was de (verwachte) looptijd van het onderzoeksproject?

- korter dan 1 jaar
- 1-2 jaar
- 2-4 jaar
- 4-6 jaar
- Langer dan 6 jaar

Q20 Hoe heeft u het voortraject, de voorbereidende fase van het onderzoeksproject inclusief vraagarticulatie, gefinancierd? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Onbetaald, in eigen vrije tijd
- Eigen middelen van mijn organisatie
- Interne financiering van samenwerkingspartner(s)
- Externe financiering/subsidie
- Anders, namelijk _____

Q21 Hoe heeft u het natraject, de fase na afronding van de uitvoering van het onderzoeksproject, waarin o.a. evaluatie, borging en overdracht centraal staan, gefinancierd?
Meerdere antwoorden mogelijk

- Onbetaald, in eigen vrije tijd
- Eigen middelen van mijn organisatie
- Interne financiering van samenwerkingspartner(s)
- Externe financiering/subsidie
- Anders, namelijk
- Niet van toepassing, onderzoeksproject is nog niet afgerond

Q22 Waar bestaat het natraject uit? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Afronden onderzoek
- Netwerkuitbreiding
- Kennisdeling
- Kennisborging
- Vervolg onderzoek
- Vervolg financiering aanvragen
- Anders, namelijk

Start of Block: Ervaring samenwerking met CCS

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

De volgende vragen gaan over uw algemene ervaring in het samenwerken met de Culturele Creatieve Sector in het ontwikkelen van onderzoeksmethoden die zorgen voor nieuwe kennis en bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

Q23 Succesfactoren: Welke factoren maken, in uw ervaring, samenwerking op het snijvlak van wetenschap en de culturele creatieve sector in Nederland succesvol? Meerdere antwoorden mogelijk, kies de *drie meest belangrijke factoren* uit onderstaande lijst.

- Beschikbare tijd
- Verkrijgen van externe financiering
- Betrokkenheid van onderzoekers in universiteit/hogeschool/mbo
- Betrokkenheid van samenwerkingspartner(s) in de culturele creatieve sector
- Onderwerp (o.a. actualiteit, urgentie)
- Expertise van de samenwerkingspartner(s) in de culturele creatieve sector
- Inbedding van project in onderzoekslijn van universiteit/hogeschool/mbo
- Gelijkwaardige samenwerking tussen samenwerkingspartner(s) in de culturele creatieve sector
- Gedeeld eigenaarschap: gezamenlijke besluitvorming en gezamenlijke verantwoordelijkheid
- Heldere communicatie en structuur/afspraken tussen samenwerkingspartners in de culturele creatieve sector
- Gemeenschappelijke taal
- Kennisborging
- Anders _____

Q24 Kunt u uw keuze verder toelichten, eventueel met voorbeelden?

Q25 Belemmerende factoren: Welke factoren belemmeren, in uw ervaring, de samenwerking op het snijvlak van wetenschap en de culturele creatieve sector? Meerdere antwoorden mogelijk, kies de *drie meest belangrijke factoren* uit onderstaande lijst.

- Onvoldoende beschikbare tijd
- Onvoldoende externe financiering
- Onvoldoende betrokkenheid van onderzoekers in universiteit/hogeschool/mbo
- Onvoldoende betrokkenheid van praktijkpartner(s) in de culturele creatieve sector
- Onderwerp is onvoldoende actueel of urgent
- Expertise van de samenwerkingspartner(s) in de culturele creatieve sector is onvoldoende
- Inbedding van project in onderzoekslijn van universiteit/hogeschool/mbo is onvoldoende
- Ongelijkwaardige samenwerking tussen samenwerkingspartner(s) in de culturele creatieve sector
- Ongedeeld eigenaarschap
- Ontbreken van heldere communicatie en structuur/afspraken tussen samenwerkingspartners in de culturele creatieve sector
- Ontbreken van gemeenschappelijke taal
- Problemen met kennisborging
- Anders, namelijk _____

Q26 Kunt u uw keuze verder toelichten, eventueel met voorbeelden?

Q27 Good practices: Kunt u een nationaal voorbeeld noemen van samenwerking tussen wetenschap en de culturele creatieve sector die inspiratie kan bieden voor de Nederlandse context?

- Ja, namelijk _____
- Nee

Q28 Kunt u kort omschrijven wat dit een good practice maakt?

Q29 Good practices: Kunt u een internationaal voorbeeld noemen van samenwerking tussen wetenschap en de culturele creatieve sector die inspiratie kan bieden voor de Nederlandse context?

- Ja, namelijk _____
- Nee

Q30 Kunt u kort omschrijven wat dit een good practice maakt?

Q31 Met welke samenwerkingspartners wilt u graag in de toekomst mee samenwerken aan onderzoek, op het snijvlak van wetenschap en de culturele creatieve sector, waar u nu nog niet mee (kan) samenwerken? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Onderzoekers van universiteiten (hoogleraren/UHD\'s/UD\'s/promovendi)
- Onderzoekers van hogescholen (lectoren/onderzoekers/docent-onderzoekers/PDs)
- Onderzoekers van mbo-instellingen (practoren/onderzoekers)
- Vertegenwoordigers van BIS-instellingen
- Vertegenwoordigers van rijkscultuurfondsen
- Vertegenwoordigers van rijksorganisaties voor erfgoed en archiefbeheer
- Vertegenwoordigers van culturele ANBI (o.a. musea, muziek- en toneelschappen)
- Vertegenwoordigers van gemeentelijke of provinciale culturele instellingen
- Professionele maker(s) (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)
- Amateur maker(s) (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)
- Een overheid (gemeente, provincie, rijk)
- Private organisatie(s) / bedrijfsleven
- Studenten
- Vrijwilligers
- Anders, namelijk _____

Geen

Q32 Wat is ervoor nodig om met deze partners samen te werken? *Meerdere antwoorden mogelijk*

Kennis van de sector

Toegang tot netwerk

Financiering

Tijd

Betrokkenheid van partner(s) in de sector

Gelijkwaardigheid in samenwerking en/of gedeeld eigenaarschap

Anders, namelijk _____

Q33 Naar welke maatschappelijke opgaven wilt u graag in de toekomst, samen met de culturele creatieve sector, onderzoek doen? *Meerdere antwoorden mogelijk*

Klimaat: energietransitie en adaptatie

Nieuwe economie: circulariteit en welzijn

Nieuwe technologieën en digitalisering

Democratie: vertrouwen in de overheid

Veiligheid: nieuwe dreigingen in de wereld en online

Samenleving: polarisatie en emancipatie

- Zorg: preventie, gezondheid en gemeenschap
 - Bestaanszekerheid: sociale voorzieningen en participatie
 - Ruimte: regionale ongelijkheid en ruimtelijke ordening
 - Onderwijs: vernieuwing en leven lang leren
 - Anders, namelijk
 - Geen
-

Start of Block: Extern financiering voor onderzoeksprojecten met CCS

Onderstaande vragen gaan over uw ervaring met financiering voor wetenschappelijke onderzoeksprojecten samen met de culturele en creatieve sector. Er volgen vragen over Horizon Europe, NWA, CIIC en inzet van eigen middelen.

Q34 Heeft u weleens onderzoeksfinanciering ontvangen via het Europese programma voor onderzoek en innovatie Horizon Europe voor wetenschappelijke onderzoeksprojecten samen met de culturele en creatieve sector?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Beantwoord de vragen 35-38 op basis van uw meest recente projectaanvraag.

Q35 Welke rol had u in de projectaanvraag? Ik was:

- Aanvrager
- Mede-aanvrager
- Consortiumpartner

Q36 Welke samenwerkingspartners waren betrokken in de projectaanvraag? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Onderzoekers van universiteiten (hoogleraren/UHD\'s/UD\'s/promovendi)
- Onderzoekers van hogescholen (lectoren/onderzoekers/docent-onderzoekers/PDs)
- Onderzoekers van mbo-instellingen (practoren/onderzoekers)
- Vertegenwoordigers van BIS-instellingen
- Vertegenwoordigers van rijkscultuurfondsen
- Vertegenwoordigers van rijksorganisaties voor erfgoed en archiefbeheer
- Vertegenwoordigers van culturele ANBI (o.a. musea, muziek-en toneelschappen)
- Vertegenwoordigers van gemeentelijke of provinciale culturele instellingen
- Professionele maker(s) (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)
- Amateur maker(s) (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)
- Een overheid (gemeente, provincie, rijk)

- Private organisatie(s) / bedrijfsleven
- Studenten
- Vrijwilligers
- Anders, namelijk

Q37 Op welke maatschappelijke opgave(n)/thema('s) richtte(n) het onderzoek in de projectaanvraag zich? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Klimaat: energietransitie en adaptatie
- Nieuwe economie: circulariteit en welzijn
- Nieuwe technologieën en digitalisering
- Democratie: vertrouwen in de overheid
- Veiligheid: nieuwe dreigingen in de wereld en online
- Samenleving: polarisatie en emancipatie
- Zorg: preventie, gezondheid en gemeenschap
- Bestaanszekerheid: sociale voorzieningen en participatie
- Ruimte: regionale ongelijkheid en ruimtelijke ordening
- Onderwijs: vernieuwing en leven lang ontwikkelen
- Anders, namelijk

Geen

Q38 Nieuwe samenwerking: Waren er samenwerkingspartners verbonden aan de projectaanvraag waar u nog niet eerder mee had samengewerkt?

- Ja
- Nee

Q39 Heeft u weleens onderzoeksfinanciering ontvangen vanuit de Nationale Wetenschapsagenda voor wetenschappelijke onderzoeksprojecten samen met de culturele en creatieve sector?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Beantwoord de vragen 40-43 op basis van uw *meest recente projectaanvraag*.

Q40 Welke rol had u in de projectaanvraag? Ik was:

- Aanvrager
- Mede-aanvrager
- Consortiumpartner

Q41 Welke samenwerkingspartners waren betrokken in de projectaanvraag? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Onderzoekers van universiteiten (hoogleraren/UHD\'s/UD\'s/promovendi)
- Onderzoekers van hogescholen (lectoren/onderzoekers/docent-onderzoekers/PDs)
- Onderzoekers van mbo-instellingen (practoren/onderzoekers)
- Vertegenwoordigers van BIS-instellingen
- Vertegenwoordigers van rijkscultuurfondsen
- Vertegenwoordigers van rijksorganisaties voor erfgoed en archiefbeheer
- Vertegenwoordigers van culturele ANBI (o.a. musea, muziek-en toneelschappen)
- Vertegenwoordigers van gemeentelijke of provinciale culturele instellingen
- Professionele maker(s) (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)
- Amateur maker(s) (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)
- Een overheid (gemeente, provincie, rijk)
- Private organisatie(s) / bedrijfsleven
- Studenten
- Vrijwilligers
- Anders, namelijk _____

Q42 Op welke maatschappelijke opgave(n)/thema('s) richtte(n) het onderzoek in de projectaanvraag zich? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Klimaat: energietransitie en adaptatie
- Nieuwe economie: circulariteit en welzijn
- Nieuwe technologieën en digitalisering
- Democratie: vertrouwen in de overheid
- Veiligheid: nieuwe dreigingen in de wereld en online
- Samenleving: polarisatie en emancipatie
- Zorg: preventie, gezondheid en gemeenschap
- Bestaanszekerheid: sociale voorzieningen en participatie
- Ruimte: regionale ongelijkheid en ruimtelijke ordening
- Onderwijs: vernieuwing en leven lang ontwikkelen
- Anders, namelijk
- Geen

Q43 Nieuwe samenwerking: Waren er samenwerkingspartners verbonden aan de projectaanvraag waar u nog niet eerder mee had samengewerkt?

- Ja
- Nee

Q44 Heeft u weleens onderzoeksfinanciering aangevraagd vanuit het project CIIC voor wetenschappelijke onderzoeksprojecten samen met de culturele en creatieve sector?

- Ja, via NWO/SIA
- Ja, via het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie
- Nee
- Weet ik niet

Beantwoord de vragen 45-48 op basis van uw meest recente projectaanvraag.

Q45 Welke rol had u in de projectaanvraag? Ik was:

- Aanvrager
- Mede-aanvrager
- Consortiumpartner

Q46 Welke samenwerkingspartners waren betrokken in de projectaanvraag? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Onderzoekers van universiteiten (hoogleraren/UHD\'s/UD\'s/promovendi)
- Onderzoekers van hogescholen (lectoren/onderzoekers/docent-onderzoekers/PDs)
- Onderzoekers van mbo-instellingen (practoren/onderzoekers)
- Vertegenwoordigers van BIS-instellingen
- Vertegenwoordigers van rijkscultuurfondsen
- Vertegenwoordigers van rijksorganisaties voor erfgoed en archiefbeheer
- Vertegenwoordigers van culturele ANBI (o.a. musea, muziek-en toneelschappen)
- Vertegenwoordigers van gemeentelijke of provinciale culturele instellingen
- Professionele maker(s) (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)
- Amateur maker(s) (beeldend, dans, theater, literatuur, hiphop, etc.)
- Een overheid (gemeente, provincie, rijk)
- Private organisatie(s) / bedrijfsleven
- Studenten
- Vrijwilligers
- Anders, namelijk _____

Q47 Op welke maatschappelijke opgave(n)/thema('s) richtte(n) het onderzoek in de projectaanvraag zich? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Klimaat: energietransitie en adaptatie
- Nieuwe economie: circulariteit en welzijn
- Nieuwe technologieën en digitalisering
- Democratie: vertrouwen in de overheid
- Veiligheid: nieuwe dreigingen in de wereld en online
- Samenleving: polarisatie en emancipatie
- Zorg: preventie, gezondheid en gemeenschap
- Bestaanszekerheid: sociale voorzieningen en participatie
- Ruimte: regionale ongelijkheid en ruimtelijke ordening
- Onderwijs: vernieuwing en leven lang ontwikkelen
- Anders, namelijk
- Geen

Q48 Nieuwe samenwerking: Waren er samenwerkingspartners verbonden aan de projectaanvraag waar u nog niet eerder mee had samengewerkt?

- Ja
- Nee

Q49 Heeft u weleens meegewerkt aan wetenschappelijke onderzoeksprojecten samen met de culturele en creatieve sector die alleen door eigen middelen zijn gefinancierd?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Medewerking voor vervolgonderzoek

Q50 Mogen wij u in de toekomst benaderen voor een interview om meer inzicht te krijgen uw ervaring met het financieren van wetenschappelijke onderzoeksprojecten samen met de culturele en creatieve sector? Daarnaast zijn we geïnteresseerd in uw ideeën hoe transdisciplinaire samenwerking versterkt kan worden.

Indien ja wilt u dan uw emailadres noteren, zodat wij contact kunnen opnemen.

- Ja, mijn emailadres: _____

Bijlage 2: Email Uitnodiging

Beste ...

Wij vragen u deel te nemen aan een enquête over *samenwerkingen tussen wetenschap en de culturele creatieve sector gericht op praktijkgericht, toegepast of fundamenteel onderzoek*. Het doel is om inzicht te krijgen in bestaande samenwerkingen op het snijvlak van wetenschap en de Culturele en Creatieve Sector (CCS). Samen ontwikkelen zij onderzoeksmethoden die zorgen voor nieuwe kennis en bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

Deze enquête richt zich nadrukkelijk op vormen van onderzoek zoals ontwerpend en artistiek onderzoek, waarin maken en experiment centraal staan, en niet om onderzoek waarbij een culturele praktijk alleen object is van studie, bijvoorbeeld bij historisch of sociologisch onderzoek.

Het Centrum voor Wetenschap en Technologie Studies (CWTS) voert, in opdracht van het Regieorgaan SIA, het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Fonds voor Cultuurparticipatie, het enquête onderzoek uit.

Het duurt *5 tot 15 minuten* om de enquête in te vullen.

Uw deelname levert waardevolle informatie op waarmee u bijdraagt aan het versterken van de samenwerking tussen de wetenschap en de CCS. Het maakt deel uit van de eerste actielijn gericht op programmatische samenwerking van de *Pilot Culturele en Creatieve Sector*. Voor meer informatie zie [Programma Culturele en Creatieve Sector](#) of neem contact op met programmamanager Thomas Kelderman via thomas.kelderman@regieorgaan-sia.nl of [06 - 10 21 87 20](tel:06-10218720)

Bijlage 3: Introductie en Consent

Welkom!

Wij vragen u deel te nemen aan een enquête over samenwerkingen tussen wetenschap en de culturele creatieve sector gericht op praktijkgericht, toegepast of fundamenteel onderzoek. Deze enquête richt zich nadrukkelijk op vormen van onderzoek zoals ontwerpend en artistiek onderzoek, waarin maken en experiment centraal staan, en niet om onderzoek waarbij een culturele praktijk alleen object is van studie, bijvoorbeeld bij historisch of sociologisch onderzoek.

Het Centrum voor Wetenschap en Technologie Studies (CWTS, Universiteit Leiden) voert, in opdracht van het Regieorgaan SIA, het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Fonds voor Cultuurparticipatie, dit enquête onderzoek uit.

Doel.

Het doel is om inzicht te krijgen in bestaande samenwerkingen op het snijvlak van wetenschap en de Culturele en Creatieve Sector (CCS). Samen ontwikkelen zij onderzoeksmethoden die zorgen voor nieuwe kennis en bijdragen aan maatschappelijke opgaven. Het maakt onderdeel uit van de eerste actielijn op programmatische samenwerking van de Pilot Culturele en Creatieve Sector (<https://regieorgaan-sia.nl/praktijkgericht-onderzoek/programmas/programma-culturele-en-creatieve-sector/>).

Wat wij van u vragen.

We vragen u om de enquête in te vullen, dit duurt 5 tot 15 minuten. Uw deelname levert waardevolle informatie op waarmee u bijdraagt aan het versterken van de samenwerking tussen de wetenschap en de CCS.

Geen risico's of ongemak.

Wij verwachten geen risico's of ongemak als gevolg van deelname.

Vrijwilligheid.

Uw deelname is vrijwillig. U kunt vóór aanvang van het onderzoek weigeren deel te nemen, op elk moment stoppen of vragen overslaan die u niet wilt beantwoorden.

Geen vergoeding.

Wij kunnen geen vergoeding bieden voor deelname.

Privacy.

Uw privacy wordt beschermd; de software registreert uw IP-adres niet.

Data wordt veilig opgeslagen.

De enquête wordt uitgevoerd met behulp van Qualtrics. Het gebruik van deze tool is gecertificeerd door het EU Privacy Shield, waardoor de gegevensoverdracht wordt beveiligd. Daarom verwachten we dat uw deelname aan deze enquête geen groter risico met zich meebrengt dan het dagelijks gebruik van internet. Geanonimiseerde gegevens uit dit onderzoek worden opgeslagen op DataverseNL, een onderzoeksdata repository dat gezamenlijk wordt aangeboden door DANS en deelnemende instellingen. Voordat we gegevens opslaan, verwijderen of coderen we alle persoonlijke informatie waarmee u geïdentificeerd kunt worden, om ervoor te zorgen dat niemand u, aan de hand van de huidige wetenschappelijke normen en bekende methoden, kan identificeren.

Meer weten?

Als u vragen over deze enquête heeft kunt u contact opnemen met de projectleider Inge van der Weijden, via i.c.m.van.der.weijden@cwts.leidenuniv.nl. Voor vragen over de Pilot Culturele en Creatieve Sector neem contact op met programmamanager Thomas Kelderman via thomas.kelderman@regieorgaan-sia.nl of 06-10218720.

Ik heb bovenstaande informatie gelezen, stem in met deelname aan het onderzoek en geef toestemming voor de verwerking van de onderzoeksgegevens.

- Ja

Bijlage 4: Email Reminder

Beste onderzoeker,

Onlangs ontving u een uitnodiging om deel te nemen aan de enquête over samenwerkingen tussen wetenschap en de Culturele en Creatieve Sector (CCS). Graag herinneren wij u hier nogmaals aan.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door het Centrum voor Wetenschap en Technologie Studies (CWTS) in opdracht van Regieorgaan SIA (NWO), het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Fonds voor Cultuurparticipatie. Uw ervaringen met artistieke en/of ontwerpende onderzoeksmethoden en de manier waarop u hiervoor financiering heeft geprobeerd te verkrijgen, zijn belangrijk om toekomstige subsidieprogramma's beter toegankelijk en passend te maken voor deze vormen van onderzoek.

Het duurt 5 tot 15 minuten om de enquête in te vullen. Kopieer en plak de onderstaande URL in uw internet browser: https://leidenuniv.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_6A7vVXGSQnLbgHQ

Heeft u vragen? Neem gerust contact op met programmamanager Thomas Kelderman via thomas.kelderman@regieorgaan-sia.nl of 06 - 10 21 87 20.

Hartelijk dank voor uw bijdrage!

Met vriendelijke groet,

Thomas Kelderman

Regieorgaan SIA

Bijlage 5: Overzicht van genoemde netwerken

CCS Network	Edu & Sci network	Cultural organisation	Association	Project	Art Institute	Funding	Art platform/collective	Other network -	Conference/journals
[5x] CLICKNL	[2x] Comenius Network	[4x] WAAG Futurelab	[2x] Writers Guild of Great Britain (Intl)	[3x] Kenniscentrum Kunst en Samenleving (Hanze)	[3x] PD kunst + creatief	[2x] Mondriaan Fonds	Ecoart Network listserv	[6x] individuals	Forum+ journal (Intl)
[4x] Creating Cultures of Care	[2x] Fontys Centre of Expertise Creative Economy	Baltan Laboratories	[3x] Akademie voor de Kunsten	Artera Erasmus MC	[2x] KABK	[2x] SIA	Huis van Betekenis (Utrecht)	Amsterdam Economic Board	Game developers Conference (GDC) (Intl)
[4x] EIT C&C (Intl)	ASLE (Association for the Study of Literature and Environment) (Intl)	Boekmanstichting	AEC (Association of European Conservatoires) (Intl)	CreativeFLIP	ArtEZ	Merian (Maastricht)	Koninklijke Fotobond	Global Live Journalism Network (Intl)	Tijdschrift ZemZem
[4x] Platform Kunst-Onderzoek	Bridges Organisation (Mathematics and the Arts) (Intl)	Breda Game City	BAFTA (Intl)	Dance, Movement Arts, and Mathematics (Intl)	Binational Artistic PhD-Program (HK Bremen)	Canon Foundation in Europe (Intl)	Nederlands Fotogenootschap		
[3x] ARIAS	EAHN (European Association for the History of Nursing) (Intl)	De Effenaar (Eindhoven)	BNO (Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers)	Embassy of the North Sea	Gerrit Rietveld Academie	Lira Fonds	Plus (Dance, UK) (Intl)		
[3x] SAR (Society for Artistic Research) (Intl)	ECARTE (European Consortium of Arts Therapies Education) (Intl)	Docomomo International (Intl)	Buma/Stemra	Europeana (Intl)	Hogeschool der Kunsten Den Haag	SPRONG Visie in Transitie	Sound Arguments (Orpheus Institute, BE)		
[3x] Arts in Health	EFAT (European Federation of Art Therapy) (Intl)	IMPAAKT	Erfgoed Gelderland	Glacial Hauntologies (Intl)	Jan van Eyck Academie	NIJZ-Lorentz fellowship	Warehouse (Amsterdam)		
[2x] CIIC	EMODIR (Early Modern Religious Dissents and Radicalism) (Intl)	International Architecture Biennale Rotterdam (Intl)	GeNeCo	Gronings Vuur	PhDarts (Leiden University)	Fondszo	WijZijn Dance		
[2x] CoE CI	E-textiles Community	Koninklijk Concertgebouw	ICOM (International Council of Museums) (Intl)	HVA research group Visual Methodologies	University of the Arts Berlin				
[2x] Dutch Design Foundation	Etp Textiles (Intl)	KunstLoc Brabant	IN.TUNE (Innovative Universities in Music & Arts in Europe) (Intl)	Juneau Icefield Research Program (Intl)	Willem de Kooning Academy				
[2x] Dutch Game Garden	European Heritage Hub (Intl)	NEMO	Nederlandse vereniging van Journalisten	Lectoraat ABRA (arts based research atelier) (Windsheim hogeschool)					
AI Future lab (Intl)	FEDEE (Intl)	New Music Now	Restaurants Nederland	SibHub Lauwersoog					
AICA (International Association of Art Critics) (Intl)	Grote Midden-Oostenplatform	Platform NL Ontwerp	SMH 40-45	What art knows (Zuyd Hogeschool)					
BNA (Koninklijke Bond van Nederlandse Architectenbureaus)	History Health and Healing	Reframing HERstory Art Foundation	Vereniging van wetenschapsmusea en science center (VSC)						
Culture Action Europe (Intl)	IADMS (International Association for Dance Medicine & Science) (Intl)	Rijksmuseum							
Design Research Society (Intl)	KIN (Klimaatonderzoek Initiatief Nederland)	Stichting Kunst en Cultuur (Groningen en Drenthe)							
Design United	KITLV	Urban Memory UK (Intl)							
DIGRA (Digital Games Research Association) (Intl)	KNHG								
EARN (Expanded Artistic Research Network) (Intl)	Kunst-Onderzoek								
EXIP (Intl)	Landelijk onderzoekersnetwerk								
ELIA (Intl)	Landelijke Werkgroep Cultuurbeleidsonderzoekers								
European Media Art Platform (Intl)	Lectorenplatform kunst-onderzoek								
European Music Council	Lectorenplatform								
Fablab Community (Intl)	Mingler network of KNAW								
ITAC (International Teaching Artist Collaborative) (Intl)	NADR								
Leadership in Culture alumni network	Nederlandse Archeologievereniging								
LKCA	NETFAS (Intl)								
LOXV	NewTexEco (ArtEZ, Saxion & HvA)								
Musical Care Network (Intl)	NKO								
Netwerk Digitaal Erfgoed	Nordic Arts & Health Research Network (Intl)								
Noordenaars	PAMA (Performing Arts Medicine Association) (Intl)								
Performance Philosophy network (Intl)	REMA (European Early Music Networks) (Intl)								
Platform BK	Stichting Arctic Explorer								
PONT									
Stroom Den Haag									

